Besluit

Raadsbesluit

onze ref. e170032828
casenr. 17e0003422

De raad van de gemeente Ermelo;

gelezen het voorstel van het college van 19 september 2017, nr. e170032777;

b e s l u i t :

De Programmabegroting 2018-2021 vast te stellen door:
1. Akkoord te gaan met de beleidsmatige inhoud bestaand beleid van de Programmabegroting 2018-2021;
2. Akkoord te gaan met de budgettaire uitkomst van de Programmabegroting 2018-2021;
3. De budgettaire uitkomst van de Programmabegroting 2018-2021 vast te stellen.

Besluit raad:
De heer Snoek legt een stemverklaring af: “De fractie van de SGP kan niet instemmen met de subsidies voor sport, kunst en cultuur.”

Zonder hoofdelijke stemming wordt het voorstel aangenomen.

De motie van de fracties ChristenUnie, CDA en Progressief Ermelo waarbij het college wordt opgeroepen:
- *Voor de raadsbijeenkomst van 25 januari 2018 met voorstellen, inclusief budget te komen voor verbetering van het onderhoudsniveau van de openbare ruimte.*
- *Te bevorderen dat begin 2018 uitvoering kan worden gegeven aan het nieuwe onderhoudsniveau.*

wordt unaniem aangenomen.

De motie van de fracties Progressief Ermelo, BurgerBelangen Ermelo en SGP waarbij het college wordt opgeroepen:
- *alle Ermelose woningeigenaren een Quick-Warmtescan aan te bieden van hun woning om hen inzicht te geven in de mate van weglekken van warmte uit hun woning;*
- *hieraan een vervolgproject te koppelen om samen met (Ermelose) bedrijven, eigenaren van woningen te helpen hun woning te laten isoleren;*
- *woningeigenaren te informeren over de mogelijkheid om de te nemen isolatiemaatregelen te financieren met een gemeentelijke duurzaamheidslening;*
- *de kosten van de warmtescan te dekken uit het budget voor het programma Duurzaamheid.*

wordt ingetrokken.

Vastgesteld in de openbare vergadering van 9 november 2017,

mevrouw A.J. van Meerveld,	A.A.J. Baars,
griffier,	voorzitter,

Aanbiedingsbrief

Aan de leden van de raad
van de gemeente
E r m e l o

Datum: 26 september 2017

Onderwerp: Programmabegroting 2018-2021

Geachte leden,

Hierbij bieden wij u ter bespreking én vaststelling de Programmabegroting 2018-2021 aan.

In deze Programmabegroting 2018-2021 formuleren wij het voorgenomen beleid voor de komende jaren (en met name voor het begrotingsjaar 2018) en verwoorden wij het financiële perspectief van Ermelo voor de komende jaren. De begroting is opgebouwd conform de wettelijke en gemeentelijke regelgeving, met inachtneming van de eisen die de provincie Gelderland aan de begroting stelt.

Tijden veranderen en daarmee ook de manier waarop de programmabegroting wordt samengesteld. Geen traditioneel boekwerk meer, maar een interactieve en meer dynamische digitale begroting.

Naast verandering van techniek is ook de leesbaarheid van de begroting verbeterd door onder andere een meer logische en eenvoudigere indeling. Waar voorheen werd gekozen om een inhoudelijk uitgebreide aanbiedingsbrief op te nemen, is nu gekozen voor een korte aanbiedingsbrief, een samenvatting en een begroting in het kort. In de samenvatting wordt (door links in de tekst) voor nadere toelichting verwezen naar de relevante hoofdstukken in de begroting.

Een begroting moet bestaan uit een Beleidsbegroting en een Financiële begroting. De Beleidsbegroting bestaat uit de beleidsprogramma's en paragrafen. Bij de programma's is er, ten opzichte van de vorige begrotingen, voor gekozen om bij het onderdeel 'Wat hebben we ervoor over' de bedragen niet per onderwerp maar op totaalniveau weer te geven. Het betreft de budgetten en investeringen op programmaniveau. Om gedetailleerde informatie te verkrijgen van de investeringen is het mogelijk om door te klikken naar het meerjarige investeringsplan. De cijfermatige analyse is niet meer opgenomen onder de programma's maar komt terug bij de toelichting op lasten en baten in de financiële begroting. De financiële begroting bestaat uit de onderdelen budgettaire uitkomst en de financiële positie. Om meer samenhang te krijgen zijn verschillende onderdelen van de begroting samengebracht in een hoofdstuk.

De onderliggende begroting is door de digitalisering, bijvoorbeeld met de mogelijkheden d.m.v. links in de tekst direct te kunnen “doorschakelen”, een stuk interactiever en overzichtelijker geworden. Wij hopen hiermee tegemoet te komen aan de behoefte om moeilijk te doorgronden financiële onderwerpen toegankelijker te maken.

Met de vaststelling van de Programmabegroting 2018-2021 door de raad wordt bepaald welk beleid Ermelo in 2018 gaat voeren en stelt de raad de bijbehorende budgetten en kredieten beschikbaar. De raad geeft hiermee het college van b&w de opdracht om de uitvoering in 2018 ter hand te nemen.

Wij stellen voor de Programmabegroting 2018-2021 vast te stellen door:

- Akkoord te gaan met de beleidsmatige inhoud van deze Programmabegroting 2018-2021;
- Akkoord te gaan met de budgettaire uitkomst van deze Programmabegroting 2018-2021;
- De budgettaire uitkomst van de Programmabegroting 2018-2021 vast te stellen.

Het begrotingsboekwerk is beschikbaar via internet (ermelo.tlpc.nl). Daarnaast is ook dit jaar weer de infographic van de begroting beschikbaar.
In gedrukte vorm wordt het boekwerk niet meer verspreid.

Wij stellen deze Programmabegroting 2018-2021 in handen van de agendacommissie van de raad en stellen voor om de behandeling door de raad te laten plaatsvinden op 26 oktober 2017 (commissie bestuur en middelen) en op 9 november 2017 besluitvormend (raad).

De uitvoering van de door uw raad vastgestelde begroting nemen wij gaarne ter hand, in vertrouwen dat op uw en ons werk Gods zegen rust.

Het college van burgemeester en wethouders van Ermelo,

A.M. Weststrate,

secretaris,

A.A.J. Baars,

burgemeester,

Samenvatting

In deze samenvatting wordt ingegaan op de drie hoofdonderdelen van deze begroting, te weten de programma's, de paragrafen en de financiële begroting.
Telkens wordt kort beschreven waar dit onderdeel over gaat, wat de belangrijkste conclusie is en waar meer gedetailleerdere informatie te vinden is.

De afgelopen jaren is er hard gewerkt aan de uitvoering van het Coalitieakkoord 2014-2018 "Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen" en het Collegeprogramma 2014-2018. Uitvoering geven aan het al eerder in gang gezet beleid. "Doen!" En er is nog veel te doen. Naast uitvoering van het bestaande beleid zijn er bij de Kadernota 2018 nieuwe beleidskeuzes gemaakt. Deze zijn verwerkt in deze Programmabegroting 2018-2021. Dit leidt onder andere tot het inzetten van vrije ruimte in de reserves van € 11.3 mln ter dekking van kapitaallasten van het sportcomplex Calluna m.i.v. 2020. Het ambitieniveau van Ermelo is hoog.
In deze Programmabegroting 2018-2021 zijn alle per begin augustus 2017 genomen besluiten verwerkt. Het biedt de basis voor de uitvoering. Voor zowel het huidige college als het nieuw te vormen college.
Het jaar 2018 is een verkiezingsjaar. De start van een nieuwe raadsperiode met een nieuwe raad en college van b&w.
De uitvoering van het bestaande en nieuwe beleid moet ook in 2018 onverminderd door gaan.
Daarnaast zal er in 2018 een nieuw coalitieakkoord en een nieuw collegeprogramma komen en zal de raad (nieuwe) kaders voor de komende raadsperiode stellen. Dit alles zal in 2018 van invloed zijn op de programmabegroting.

Beleidsbegroting 2018-2021: Programma's
Dit hoofdstuk begint met een inleiding en de huidige portefeuilleverdeling. Vervolgens zijn de vier programma's opgenomen en per programma de speerpunten.
Per speerpunt is verwoord wie de portefeuillehouder is, wat we willen bereiken (doel en inhoud), wat we daarvoor gaan doen, wat de risico's zijn en wat het onderliggende vastgestelde beleid is.
Bij het onderdeel "Wat gaan we er voor doen" zijn met name de acties 2018 verwoord. Gestreefd is deze acties concreet te formuleren.
Naast de speerpunten zijn per programma ook opgenomen de wettelijk voorgeschreven indicatoren, de bij de uitvoering van het beleid betrokken verbonden partijen, de programmabudgetten (baten en lasten), het investeringsplan en ten slotte het autorisatieniveau van de raad. Dit laatste onderdeel betreft het budgetrecht van de raad. Bij de vaststelling van de begroting autoriseert de raad alle exploitatiebudgetten, investeringskredieten en de reserves/voorzieningen. Autoriseren houdt in beschikbaar stellen aan het college van b&w en vrijgeven, waarna wij de uitvoering ter hand nemen. In een aantal gevallen heeft de raad de budgetten en kredieten nog niet vrijgegeven. Deze uitzonderingen zijn bij het programma weergegeven.
Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstukBeleidsbegroting: Programmaplan.

Beleidsbegroting 2018-2021: Paragrafen
In deze Programmabegroting 2018-2021 zijn de wettelijk voorgeschreven paragrafen opgenomen. Dit zijn:

Paragraaf Lokale heffingen
In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op de ontwikkeling van de belastingtarieven en -rechten 2018-2021. Basis hiervoor zijn de besluiten inzake de Kadernota 2018. Verder wordt een toelichting gegeven op het landelijke en lokale belastingbeleid, de kostendekkendheid van de diverse tarieven en de kwijtschelding in Ermelo.
De geraamde opbrengst in 2018 bedraagt € 14,7 mln. tegen € 14 mln. in de primitieve Begroting 2017. De grootste belastinginkomsten zijn de OZB, Rioolheffing, afvalstoffenheffing en Precariobelasting.
Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Paragrafen Paragraaf lokale heffingen).

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing
In deze paragraaf vindt u algemene informatie over risico's in relatie tot weerstandscapaciteit. Ingegaan wordt op een aantal ontwikkelingen, zoals transities Sociaal Domein, Omgevingswet, Vennootschapsbelasting, Algemene uitkering Gemeentefonds en Eigen belastinggebied gemeenten.
Ermelo kent momenteel een zeventiental risico's voor een totaalbedrag van € 7,4 mln. Over 2018 heeft Ermelo een beschikbaar weerstandscapaciteit ter grootte van € 36 mln, aflopend naar € 21,6 mln in 2021.
Over 2018 komt het ratio weerstandsvermogen uit op 31,2, aflopend naar 18,7 in 2021. Met deze ratio blijven wij in de waarderingsklasse A (uitstekend).
In deze paragraaf zijn ook opgenomen de zes wettelijk voorgeschreven kengetallen. Wij scoren op alle onderdelen in de beste categorie.
Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Paragrafen Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing).

Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen
In deze paragraaf wordt ingegaan op het onderhoud van de kapitaalgoederen, zoals wegen, riolering, groen, sportvoorzieningen en gemeentegebouwen. Per onderdeel wordt weergegeven de in de begroting opgenomen budgetten en een toelichting op het onderhoud en de actualiteitswaarde van de diverse onderhoudsplannen. In totaal is in 2018 voor € 3 mln aan onderhoudsbudgetten opgenomen.
Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Paragrafen Paragraaf Onderhoud

kapitaalgoederen).

Paragraaf Financiering
Deze paragraaf geeft inzicht in het (verwachte) risicoprofiel van onze gemeente op het terrein van financieringsaspecten. Er wordt ingegaan op het rentebeleid en -ontwikkelingen, onze leningenportefeuille, de renterisiconorm (Ermelo blijft er onder), rentetoerekening aan de producten, uitstaande beleggingen (per 1 januari 2018 € 13 mln), het schatkistbankieren (per medio 2017 € 14,4 mln) en de liquiditeitsprognose.
De conclusie is dat Ermelo op deze onderdelen een gering risico loopt.

Ermelo heeft een bescheiden leningenportefeuille. Wij hebben per 1 januari 2018 een drietal aangetrokken geldleningen, met een restantbedrag ter grootte van € 6,9 mln. Op 15 december 2024 zal de laatste van deze vier geldleningen volledig afgelost zijn.
Daar staat tegenover dat, op basis van het omvangrijke investeringspakket, het naar verwachting in 2019 noodzakelijk zal zijn om een nieuwe geldlening ter grootte van € 20 mln aan te trekken.
Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Paragrafen (paragraaf Financiering) en hoofdstuk Financiering (Liquiditeitsprognose).

Paragraaf Verbonden Partijen
Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft.
In Ermelo zijn dit gemeenschappelijke regelingen (GGD NOG, MIZ, ODNV, RNV, SDV, VNOG en Streekarchivariaat), vennootschappen (Alliander, BNG, leisurelands en Vitens) en coöperaties (Gastvrije Randmeren).
In de paragraaf is algemene informatie opgenomen met betrekking tot de verbonden partijen. Vervolgens wordt er specifiek op alle verbonden partijen ingegaan.
Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Paragrafen (paragraaf Verbonden partijen).

Paragraaf Grondbeleid
In deze paragraaf is informatie opgenomen omtrent de ontwikkeling en het beheer van diverse complexen binnen de Grondexploitatie, grond- en opstallenbeheer en vastgoed.
Ermelo kent op dit moment de volgende complexen:

- De Verbinding: verwacht exploitatiesaldo € 1.862.000,00 nadelig, waarvoor een voorziening is getroffen.
- Het Trefpunt: nog te realiseren winstneming € 5.022.000,00.
- Veldzicht Noord 4e fase: verwacht exploitatiesaldo € 321.000,00 voordelig.
- De Driesprong: verwacht exploitatiesaldo € 265.000,00 voordelig.
- Brandstofverkooppunt Kolbaanweg: verwacht exploitatiesaldo € 61.000,00 nadelig, waarvoor een voorziening is getroffen.
- De Leemkuul: verwacht exploitatiesaldo € 36.000,00 nadelig, waarvoor een voorziening is getroffen.

Het weerstandsvermogen van de Grondexploitatie is uitstekend. Er zijn momenteel geen risico's en de weerstandscapaciteit bedraagt € 7,6 mln.
Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Beleidsbegroting: Paragrafen (paragraaf Grondbeleid).

Financiële Begroting 2018-2021
In deze Programmabegroting 2018-2021 zijn verwerkt alle budget- en kredietaanpassingen tot en met de 4e Bestuursrapportage 2017, de Kadernota 2018 (inclusief het Strategisch Financieel beleid en nieuw beleid), de raadsbesluiten van 5 en 6 juli 2017, de Meicirculaire 2017 en de noodzakelijke actualisaties tijdens de vervaardiging van deze begroting.

De budgettaire uitkomst ziet er als volgt uit:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2018	2019	2020	2021
Programma Ruimte & Infrastructuur	6.459	6.333	6.762	6.705
Programma Samenleven	30.957	30.641	31.878	31.403
Programma Economie	491	503	507	505
Programma Bestuur & Dienstverlening	-38.641	-37.272	-39.152	-38.779
Budgettaire uitkomst na Programmabegroting 2018 - 2021	**-734 V**	**205 N**	**-5 V**	**-166 V**
Begroting 2018 en 2019 budgettair neutraal via reserve Programmabegroting 2016-2019	734 N	-205 V		
Einduitkomst Programmabegroting 2018-2021	**0**	**0**	**-5 V**	**-166 V**

De jaren 2018 en 2019 verlopen budgettair neutraal door middel van de reserve Programmabegroting 2016-2019. De jaren 2020 en 2021 sluiten met een budgettair voordeel.

Deze budgettaire uitkomst is een momentopname. Het is de stand per begin augustus 2017. De budgettaire positie van onze gemeente is doorlopend aan wijzigingen onderhevig. Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Budgettaire uitkomst (Budgettaire startpositie en Budgettaire uitkomst na Programmabegroting 2018-2021) en het hoofdstuk Overzicht van baten lasten (Toelichting op het overzicht van baten en lasten).

Provinciaal toezicht
Ermelo valt sinds jaar en dag onder het repressieve provinciale toezicht. Dat is de meest gunstige toezichtsvorm, zijnde toezicht achteraf.

De provincie Gelderland stelt een aantal voorwaarden om ook over 2018 onder het repressieve toezicht te blijven vallen.
De belangrijkste voorwaarde is dat de Begroting 2018 reëel en structureel in evenwicht is.
Deze Programmabegroting 2018-2021 is structureel sluitend. Voor alle begrotingsjaren geldt dat alle structurele lasten volledig worden gedekt door structurele baten. Daarnaast zijn de ramingen realistisch.
Wij gaan er van uit dat Ermelo ook in het jaar 2018 blijft vallen onder het repressieve toezicht.
Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Budgettaire uitkomst (Provinciaal toezicht) en hoofdstuk Overzicht van baten en lasten (Overzicht baten en lasten).

Investeringsplan
Ermelo kent een hoog ambitieniveau. Dat uit zich onder andere in een omvangrijk investeringsplan. In deze begroting is opgenomen het geactualiseerde Investeringsplan 2017-2027. In totaal bedragen de investeringen € 70,0 mln. Het grootste gedeelte van deze investeringen staat geraamd in de jaren 2017 tot en met 2019. De daadwerkelijke realisatie zal veel daadkracht vergen. Het voorzieningenniveau in onze gemeente zal de komende jaren sterk verbeterd worden.
Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Investeringen (Investeringsplan).

Taakstellingen
Ermelo heeft in de afgelopen jaren omvangrijke bezuinigings- en ombuigingstrajecten doorlopen. De totale taakstelling bedroeg € 9,6 mln. Hiervan is inmiddels € 97,8% ook daadwerkelijk gerealiseerd.
Het restant ter grootte van € 212.000,00 op de onderdelen Accommodatiebeleid 2012 en "Op de plank" moet de komende jaren nog gerealiseerd worden.
Daarnaast zijn er taakstellingen op de diverse onderdelen binnen het Sociaal Domein opgenomen ter grootte van € 2,5 mln. De taakstellingen op de onderdelen transitie Wmo 2015, WSW (participatie) en Wmo oud (huishoudelijke hulp) zijn inmiddels gerealiseerd. Nog open staat een taakstelling op de transitie Jeugdbeleid ter grootte van € 0,6 mln.
Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Budgettaire uitkomst (Overzicht huidige taakstellingen in de begroting).

Emu-begroting
In deze begroting is opgenomen de berekening van het Emu-saldo. Dit wordt bepaald op kasbasis (dus de liquide geldstromen). Ermelo verwacht in de jaren 2018 en 2019 een Emu-tekort en met ingang van 2020 weer een Emu-overschot te hebben. De reden van het Emu-tekort in 2018 en 2019 is het omvangrijke investeringspakket.
Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Financiële positie (EMU-begroting).

Reservepositie
Ermelo kent van oudsher een riante reservepositie. Wel zijn er besluiten genomen om de reserves in te zetten als dekkingsmiddel (al dan niet in het kader van de bezuinigings- en ombuigingstrajecten) en/of ter realisatie van nieuwe voorzieningen in de investeringensfeer. Gevolg is dat een behoorlijk deel van de huidige reservepositie hierdoor vastligt en dat de reservepositie de komende jaren langzaam maar zeker zal gaan afnemen.

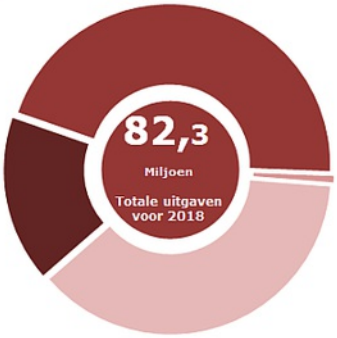
De reservepositie ziet er als volgt uit:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	Rekening 2016 (31-12-2016)	Begroting 2018 (1-1-2018)	Begroting 2021 (31-12-2021)	Daadwerkelijk nog vrij besteedbaar
Algemene reserve (vrij besteedbaar)	10.817	7.873	6.066	1.066
Algemene risicoreserve	4.700	4.700	2.700	0
Bestemmingsreserve	22.280	20.134	7.033	5.720
Beklemde bestemmingsreserve	15.809	16.674	29.178	0
Voorzieningen	13.457	13.699	15.088	0
Totale reservepositie	67.063	63.080	60.065	6.786

Een nadere toelichting vindt u in het hoofdstuk Reserves en voorzieningen (Algemene informatie, Reservepositie, Overzicht verloop reserves en voorzieningen, Overzicht van structurele toevoegingen aan reserves en Overzicht van structurele onttrekkingen aan reserves).

Begroting 2018 in het kort

Uitgaven van de gemeente Ermelo

Ruimte en Infrastructuur		
Verkeer en vervoer	€ 2.485.000	€ 93
Riolering en waterzuivering	€ 2.093.000	€ 79
Groen	€ 2.345.000	€ 88
Ruimtelijke ontwikkeling	€ 3.321.000	€ 125
Duurzaamheid	€ 1.327.000	€ 50
Afvalinzameling/-verwerking	€ 2.167.000	€ 81

Samenleven		
Onderwijs	€ 2.177.000	€ 82
Sport	€ 2.341.000	€ 88
Culturele zaken	€ 2.080.000	€ 78
Gezondheidszorg	€ 1.783.000	€ 67
Sociale zaken	€ 11.613.000	€ 437
Wmo	€ 7.808.000	€ 294
Jeugd	€ 9.529.000	€ 358

Economie		
Toerisme en recreatie	€ 296.000	€ 11
Economische Zaken	€ 219.000	€ 8

Bestuur en Dienstverlening		
Gemeentelijke organisatie	€ 3.064.000	€ 115
Openbare orde en veiligheid	€ 1.857.000	€ 70
Toevoegingen aan reserves	€ 14.635.000	€ 550
Overhead	€ 9.425.000	€ 354
Overige kosten	€ 1.028.700	€ 39
Begrotingsoverschot	**€ 734.000**	**€ 28**

Inkomsten van de gemeente Ermelo

Het Rijk — 46,5 Miljoen

Andere inkomsten — 21,0 Miljoen

Gemeentelijke belastingen — 14,8 Miljoen

Gemeentelijke belastingen		Inwoner
OZB	€ 6.273.000	€ 236
Rioolheffing	€ 2.600.000	€ 98
Afvalstoffenheffing	€ 1.832.000	€ 69
Hondenbelasting	€ 167.000	€ 6
Toeristenbelasting / forensenbelasting	€ 1.081.000	€ 41
Precariorechten	€ 1.335.000	€ 50
Leges omgevingsvergunningen	€ 632.000	€ 24
Begraafplaatsrechten	€ 481.000	€ 18
Overige lokale heffingen / belastingen	€ 377.000	€ 14
Gemeentelijke belastingen	**€**	**14.778.000**

Andere inkomstenbronnen	Totaal	Inwoner
Bijdragen uit reserves / voorzieningen	€ 16.034.700	€ 603
Rente-/winstopbrengsten	€ 934.000	€ 35
Verhuur en overige opbrengsten accommodaties	€ 1.229.000	€ 46
Pachtopbrengsten	€ 318.000	€ 12
BTW in heffingen	€ 971.000	€ 37
Mutaties Grondexploitatie	€ 508.000	€ 19
Overige inkomsten	€ 1.038.000	€ 39
Andere inkomstenbronnen	**€**	**21.032.700**

Beleidsbegroting: Programmaplan

Inleiding

Het programmaplan is hét onderdeel van de programmabegroting waarin de raad zijn sturende invloed op hoofdlijnen (kaderstelling) naar het college van b&w invult. Het programmaplan wordt ook wel het beleidsdeel van de programmabegroting genoemd. Tegelijk is daarmee het programmaplan ook hét basisdocument aan de hand waarvan de raad zijn controlerende taak gedurende het lopende begrotingsjaar uitoefent.

Het programmaplan is voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
Het dient te bestaan uit twee delen, te weten:

- de raadsprogramma's;
- het overzicht Algemene Dekkingsmiddelen (inclusief Overhead, Vennootschapsbelasting en de stelpost Onvoorzien). Het overzicht maakt onderdeel uit van het programma Bestuur & Dienstverlening.

Het is gemeenten vrij om te bepalen welke programma's gehanteerd worden. Wel is voorgeschreven dat per programma de drie "W's" opgenomen moeten worden. Dit zijn:

- Wat willen wij bereiken?
- Wat gaan wij daarvoor doen?
- Wat hebben wij er voor over?

De programma's bestaan uit de volgende onderdelen:

- Algemeen
  Hierin wordt weergegeven onder welke raadscommissie dit programma valt en wie de betrokken portefeuillehouders zijn.
- Beleidsdoelstellingen
  Hierin zijn alle speerpunten uit het Collegeprogramma 2014-2018 opgenomen, aangevuld met nadien genomen besluiten. Per speerpunt is verwoord wat wij willen bereiken en wat wij daarvoor gaan doen. Daarnaast ook de bijbehorende risico's en het vastgestelde beleid. In deze beleidsnota's vindt u het achterliggende Ermelose beleid.
- Beleidsindicatoren
  Opgenomen zijn de beleidsindicatoren die wettelijk zijn voorgeschreven.
- Verbonden partijen
  Hierbij is een opsomming weergegeven van de Verbonden partijen, die betrokken zijn bij de uitvoering van het beleid dat onder het desbetreffende programma valt.
- Wat hebben we er voor over:
  - Budgettaire uitkomst exploitatie
  Hierin hebben wij de meest actuele exploitatiebudgetten (lasten en baten) per programma op basis van bestaand en nieuw beleid (uitgesplitst naar baten en lasten) voor de jaren 2018 tot en met 2021 opgenomen.
  - Investeringsplan
  In dit overzicht hebben wij het totaal van de investeringskredieten (uitgaven en inkomsten) opgenomen, die in de jaren 2018 tot en met 2021 in deze begroting zijn opgenomen. Tevens is een doorklik mogelijkheid opgenomen waarmee het detail investeringsplan geraadpleegd kan worden.
  - Autorisatieniveau raad
  Hierin verwoorden wij in hoeverre de raad de budgetten en investeringskredieten heeft geautoriseerd (beschikbaar heeft gesteld). In principe autoriseert de raad de budgetten op programmaniveau, maar het is mogelijk om dit op een lager niveau te doen. Dit is bijvoorbeeld in Ermelo gebeurd voor de Grondexploitatie. Daarnaast autoriseert de raad alle afzonderlijke investeringskredieten. De raad kan bepalen dat een krediet wel wordt geautoriseerd, maar nog niet wordt vrijgegeven. Indien dit het geval is, hebben wij dit expliciet verwoord in deze begroting. In dat geval moet het college van b&w eerst naar de raad voordat het krediet besteed mag worden. Ten slotte autoriseert de raad de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves en voorzieningen.

Portefeuilleverdeling

Binnen het college van burgemeester en wethouders zijn de taken als volgt verdeeld:

De heer A.A.J. Baars (burgemeester)
Beleidscoördinatie, algemene en bestuurlijke zaken, politie, brandweer, openbare orde en veiligheid (inclusief algemeen bestuur VNOG), communicatie & vertegenwoordiging, mediabeleid, nutsbedrijven, toezicht en handhaving (met betrekking tot alle portefeuilles), algemeen bestuur OmgevingsDienst Noord Veluwe, bestuur Stichting Collectieve Beveiliging Ermelo, bedrijfsvoering (personeel en organisatie, ict, algemeen bestuur Meerinzicht), programma organisatieontwikkeling (inclusief de publieksbalie), asielbeleid, programma accommodatiebeleid (project Huis van Bestuur & Cultuur).

De heer mr. J. van den Bosch (wethouder CDA Ermelo en loco-burgemeester)
Ruimtelijke ordening, volkshuisvesting (inclusief projecten wonen, zorg en welzijn), monumentenbeleid, programma centrum (integraal), vergunningverlening WABO (bouwen, wonen en milieu), strategische Alliantie Veluwe Noord, dienstverlening & deregulering, inkoopbeleid, Regiocontract, landschapbeleidsplan, plv. lid (1e) AB Regio Noord Veluwe.

Mevrouw drs. E. Heutink-Wenderich (wethouder CDA Ermelo)
Programma economie (economische zaken), arbeidsmarktbeleid, participatiewet, dagelijks bestuur Sociale Dienst Veluwerand, project vitale recreatieparken, toerisme en recreatie, Coöperatie Gastvrije Randmeren, dagelijks bestuur Regio Noord Veluwe.

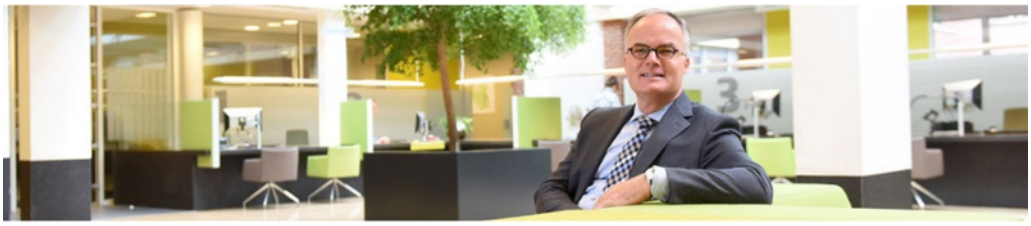
De heer A.L. Klappe (wethouder Progressief Ermelo)
Gezondheidszorg (GGD), EOZ, sociaal cultureel werk, maatschappelijke doelgroepen, Wmo, programma sociaal, projectwethouder wijkgericht werken, mantelzorg en vrijwilligerswerk, ontwikkelingssamenwerking, jeugd en onderwijs, kunst en cultuur, sport, plv. lid (2e) AB Regio Noord Veluwe.

De heer J. van Eijsden (wethouder ChristenUnie)
Financiën, belastingen, bezuinigingen, openbare werken, programma verkeer en vervoer, waterbeleid, duurzaamheid en milieu (afvalstoffenbeleid), projectwethouder Strand Horst, grondzaken, grondbeleid en grondexploitatie, AB lid Regio Noord Veluwe en plv. DB lid Regio Noord Veluwe.

De heer A.M. Weststrate
Gemeentesecretaris / Algemeen directeur.

Programma Ruimte en Infrastructuur

Algemeen

Raadscommissie
Infrastructuur en Ruimte

Portefeuillehouders
mr. J. van den Bosch
J. van Eijsden

Woonvisie

Portefeuillehouder: mr. J. van den Bosch

Wat willen we bereiken

Doel
Om ervoor te zorgen dat het voor de diverse doelgroepen goed wonen blijft in Ermelo wordt geïnvesteerd in de bestaande en toekomstige woonvoorraad.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college stelt in 2014 een regionale (in samenwerking met de buurgemeenten) en lokale woonvisie vast. In deze woonvisie is aandacht voor de veroudering van de woningvoorraad en het wonen in het buitengebied. Er wordt verder uitvoering gegeven aan de bijgestelde notitie Ouderenhuisvesting en onderzoek locaties, waarvan de behoefte aan beschermd en verzorgd wonen onderdeel uitmaakt. Het college komt met voorstellen om de voorwaarden te versoepelen voor het realiseren van mantelzorgwoningen. Het college maakt met de woningcorporatie(s) meerjarige afspraken."

Wat gaan we daarvoor doen

In 2014 is de regionale en de lokale woonvisie vastgesteld. Op basis van de lokale woonvisie worden met woningcorporatie UWOON en huurdersorganisatie De Groene Draad in 2018 jaarafspraken gemaakt voor 2019. De jaarafspraken zijn mede gebaseerd op de raamovereenkomst Prestatieafspraken 2017-2021 uit 2016. Daarnaast wordt uitvoering gegeven aan de door het college ondertekende jaarafspraken van 2018.

De beleidsvisie Wonen met Zorg krijgt in 2018 een vervolg. Nadat de kaders voor deze beleidsvisie in 2018 door de raad zijn vastgesteld, wordt er in samenspraak met de omgeving een visie op wonen met zorg voor vier jaar opgesteld. Aan de visie wordt een uitvoeringsprogramma gekoppeld. De beleidsvisie richt zich vooral op de ruimtelijke, fysieke beschikbaarheid van geschikte woningen/woonvormen, aanpassingen in woningen en de woonomgeving en op initiatieven specifiek op het gebied van wonen met zorg (zoals bijvoorbeeld de begeleiding van kwetsbare burgers bij het wonen).

Eind 2018 wordt gestart met het voorbereiden van een nieuwe woonvisie voor de periode na 2019. Hiervoor wordt nieuw woningmarktonderzoek uitgevoerd. Het landelijke woononderzoek (WoON 2018) kan hier een goede onderligger voor zijn.

Risico's

- Er is onvoldoende draagvlak bij bewoners, zodat de planning niet gehaald wordt of projecten worden uitgesteld;
- Er zijn onvoldoende provinciale subsidies beschikbaar voor het treffen van energetische maatregelen;
- Onvoldoende aansturing van externe partners, zodat samenwerking onvoldoende verloopt.

Vastgesteld beleid

- Nota Uitgangspunten grondprijsbepaling (2010);
- Notitie Ouderenhuisvesting (2012);
- Beleidsnotitie Noodwoningen (2013);
- Notitie "Samen leven in Ermelo, een wijkgerichte aanpak" (2012);
- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012);
- Woonvisie Ermelo (2014);
- Regionale Woonvisie (2014);

- Verordening Starterslening Ermelo (gewijzigd 2015);
- Huisvestingswet en Huisvestingsverordening Ermelo 2015 (2015);
- Woningbouwprogrammering en het sturingskader in de gemeente Ermelo (2015).

Woningbouw

Portefeuillehouder: mr. J. van den Bosch

Wat willen we bereiken

Doel
Woningen bouwen voor jongeren, starters en ouderen.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"In samenwerking met partners wordt vraaggericht gebouwd in alle segmenten gedurende de periode 2014-2018. De gemeente gaat het gesprek aan met zorginstellingen voor nieuwe woningbouwmogelijkheden op de terreinen van de instellingen."

Wat gaan we daarvoor doen

Woningbouwprogrammering
Jaarlijks wordt gemonitord hoeveel woningen zijn gerealiseerd en hoe de plancapaciteit er voor de komende jaren uit ziet. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar aantallen, maar ook naar woningtypen en prijsklassen. In 2016 is gestart met een zoektocht naar het realiseren van tijdelijke huisvesting voor bijzondere doelgroepen, zoals jongeren, urgent woningzoekenden en vergunninghouders. In 2018 vindt een evaluatie van deze tijdelijke huisvesting plaats: in hoeverre is de opgave gerealiseerd, wat zijn de ervaringen van de projecten uit eerdere jaren en in hoeverre is bijsturing voor de tijdelijke huisvesting nodig.

Het Trefpunt
De projectmatige woningbouw is inmiddels afgerond. Op dit moment loopt de verkoop van de vrije kavels, verwacht wordt dat in 2018 meer kavels verkocht worden. Voor 6 van deze kavels wordt overwogen om twee-onder-een-kapwoningen te realiseren.

Woningbouwproject De Leemkuul
In 2016 is locatie De Leemkuul aanbesteed. Hegeman bouwontwikkeling heeft deze aanbesteding gewonnen met een plan voor 18 middeldure woningen en een ontmoetingsruimte van 100m2. In het najaar van 2017 zal gestart worden met de bouw. Oplevering wordt voorzien in het najaar van 2018.

Woningbouw De Driesprong
Medio 2018 wordt gestart met woningbouw op de locatie Van Beek, dit zal gaan om 32 woningen waarvan 12 sociale mantelzorg woningen, deze zullen in 2018 worden opgeleverd. Medio 2018 wordt gestart met bouw op de locatie van de voormalige Driesprong. Dit gaat om circa 28 woningen. Voor de locatie Oor is Wet voorkeursrecht gemeenten gevestigd. Het is nog onbekend of tot minnelijke verwerving van de locatie kan worden gekomen of dat tot onteigening wordt overgegaan. Hier zullen dan circa 11 woningen worden gebouwd. Het voornemen is dat de dakpannenfabriek ter plaatse wordt hersteld en in gebruik wordt genomen voor "dienstverlening". Het is nog onzeker wanneer deze woningen worden gebouwd.

Groevenbeek Noord fase 2
Afhankelijk van de uitkomsten van het verkenningsonderzoek of uitbreiding van de 1e fase tot de mogelijkheden behoort (in 2017), kan in 2018 gestart worden met de planontwikkeling van deze eventuele 2e fase.

Herontwikkeling Veldwijk
Eind 2017 wordt de structuurvisie Landgoed Veldwijk vastgesteld en het door GGz Centraal opgestelde stedenbouwkundig plan vormen de basis voor verdere uitwerking van herontwikkeling van het zorgterrein. Naar verwachting gaat GGz Centraal de gronden en gebouwen gefaseerd afstoten en zullen ontwikkelende partijen vanaf 2018 bouwplannen indienen. Op basis hiervan kan de planologisch-juridische verankering in bestemmingsplannen plaatsvinden.

Woningbouw Kerklaan-Postlaantje
Het bestemmingsplan Kerklaan-Postlaantje is in het tweede kwartaal van 2017 vastgesteld. Het plan omvat de bouw van 62 woningen, waaronder 13 koopwoningen duur, 15 koopwoningen midden, 3 koopwoningen goedkoop, 31 huurwoningen midden/goedkoop en 363 m2 commerciële voorzieningen. Het streven is dat de 31 sociale huurwoningen en de bijbehorende openbare ruimte gerealiseerd zijn in het tweede kwartaal van 2018 en dat het geheel opgeleverd is begin 2019.

CPO Kozakkenkamp
Het vastgestelde bestemmingsplan Kozakkenkamp 33, Ermelo maakt de bouw van 10 woningen, in 2 blokken van ieder 5 rijwoningen mogelijk. Het plan is een initiatief van CPO-vereniging "De duurzame (door)start" welke

de komende periode verdere uitwerking krijgt. Naar alle waarschijnlijkheid is oplevering van de woningen in het 2e of 3e kwartaal van 2018 mogelijk. Met de kopers van de CPO-vereniging is overeengekomen nagenoeg energieneutrale-woningen te realiseren.

Woningbouw Garderenseweg 82-88
Het bestemmingsplan Garderenseweg 82-88 is in het tweede kwartaal van 2017 vastgesteld. Het plan omvat de bouw van 14 woningen, het verplaatsen van 1 bestaande woning (88), het handhaven van 2 bestaande woningen (nummer 82/86) en het opheffen van 1 bestaande woning (nummer 84). Daarnaast zal natuurcompensatie plaatsvinden door het omzetten van agrarisch gebied in natuurgebied. In het voorjaar van 2018 zal worden gestart met bouw en aanleg van natuur.

Rehoboth-Dillenburg
De Zorggroep Noordwest Veluwe heeft in 2015 de gebouwen en terreinen van Rehoboth, Dillenburg en het Oranjepark overgenomen van Vestia. Zij heeft de wens om de bestaande gebouwen te slopen en op het terrein een complex voor circa 60 zorgwoningen met maatschappelijke functies, circa 40 koopappartementen, circa 65 sociale appartementen en circa 14 parkkavels te realiseren. Hierbij nemen ze het leefconcept van de Duitse "Stiftung Liebenau" als voorbeeld. Kernwaarden van de buurtgemeenschap "Liever Nou" zoals ze het project genoemd hebben is "Waar mensen met elkaar wonen en ervoor kiezen actief voor elkaar te zijn nu en in de toekomst'. In februari 2017 hebben zij hun plannen gepresenteerd aan omwonenden en geïnteresseerde raadsleden. Op moment van schrijven is bestuurlijk nog geen standpunt ingenomen over deze locatie. De 60 zorgwoningen en maatschappelijke voorzieningen kunnen gerealiseerd worden op basis van het vigerende bestemmingsplan "Kom Ermelo" voor het overige zijn planologische procedures noodzakelijk. In mei 2017 is het masterplan door de initiatiefnemer aangeboden aan het college en dit wordt nu besproken. Rond de jaarwisseling wordt dit kader door de raad vastgesteld.

Woningbouw Horst en Telgt
Hiervoor verwijzen u naar het speerpunt Gebiedsuitwerking Horst en Telgt.

Woningbouw door functieverandering
Op basis van het (bij te stellen) functieveranderingsbeleid zal ook in 2018 functieverandering naar wonen plaatsvinden. Wij verwijzen u voor dit onderwerp ook naar het speerpunt Functieverandering.

Risico's

Marktontwikkelingen kunnen invloed hebben op een sluitende exploitatie van complexen.

Vastgesteld beleid

- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012);
- Woonvisie Ermelo (2014);
- Regionale Woonvisie (2014);
- Huisvestingswet en Huisvestingsverordening Ermelo 2015 (2015);
- Verordening Starterslening Ermelo (gewijzigd 2015);
- Woningbouwprogrammering en het sturingskader in gemeente Ermelo (2015);
- Nota omgevingskwaliteit (2015).

Functieverandering

Portefeuillehouder: mr. J. van den Bosch

Wat willen we bereiken

Doel
Het stimuleren van functieverandering in het buitengebied naar werken boven wonen.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college evalueert de structuurvisie functieverandering. Het college werkt mogelijkheden uit waar clustering van woningbouw plaats kan vinden in Horst en Telgt. Dit onderwerp krijgt een plek in de gebiedsuitwerking Horst en Telgt."

Wat gaan we daarvoor doen

Op basis van de nog te actualiseren structuurvisie functieverandering (2e helft 2017), wordt in 2018 getoetst aan het nieuwe functieveranderingsbeleid. Tevens krijgt het nieuwe functieveranderingsbeleid een plek in de gebiedsuitwerking Horst en Telgt. De uitwerkingsmaatregelen binnen de gebiedsuitwerking kunnen in 2018 ter hand worden genomen.

Risico's

Er zijn onvoldoende middelen beschikbaar voor de daadwerkelijke uitvoering.

Vastgesteld beleid

- Structuurvisie Functieverandering (2012);
- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012).

Gebiedsuitwerking Horst en Telgt

Portefeuillehouder: mr. J. van den Bosch

Wat willen we bereiken

Doel
Het versterken van de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid van het buitengebied.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college wil in 2015 de koers bepalen met betrekking tot de fysieke en sociale inrichting van het buitengebied Horst en Telgt. Dat gebeurt op basis van de bestaande beleidskaders, waaronder met name de huidige Structuurvisie 2025 en het Landschapsontwikkelingsplan. In de uitwerking wordt ook aangegeven hoe en waar clustering van woningbouw in het gebied Horst en Telgt wordt vormgegeven om de gevolgen van functieverandering in het buitengebied een plaats te geven. Bij het opstellen van de uitwerking worden de bewoners in het gebied betrokken."

Wat gaan we daarvoor doen

Op 21 april 2016 is het Buurtplan Horst & Telgt als structuurvisie vastgesteld door de raad. Eind 2016 is een gebiedscoördinator aangesteld en begin 2017 is het gebiedsteam Horst en Telgt ingesteld, later Buurtteam Horst & Telgt genoemd. De gebiedscoördinator maakt deel uit van het gebiedsteam, evenals een afvaardiging van het bestuur van Buurtvereniging Horst & Telgt en de gemeentelijke coördinator van het buurtplan. Het gebiedsteam draagt in 2017 en 2018 zorg voor het verder uitbouwen van de samenwerking en geeft uitvoering aan de bestaande programma's. Hierbij bestaat er een nauwe samenhang met de structuurvisie functieverandering, die in de 2e helft van 2017 geactualiseerd wordt. Het nieuwe functieveranderingsbeleid zal in 2018 een plek krijgen in het uitvoeringsprogramma van het Buurtplan Horst & Telgt. Het uitvoeringsprogramma wordt in 2017 en daarna ter hand genomen.

Risico's

Onvoldoende draagvlak bij bewoners.

Vastgesteld beleid

- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012);
- Landschapsontwikkelingsplan Ermelo - Putten 2011-2021 (2011).

Bestemmingsplannen

Portefeuillehouder: mr. J. van den Bosch

Wat willen we bereiken

Doel
Actuele bestemmingsplannen.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college voltooit de actualisatieopgave door de bestemmingsplannen De Driehoek, Het Tonselse Veld en Speuld / Agrarische Enclave (is vastgesteld) vast te laten stellen. Het bestemmingsplan Speuld maakt woningbouw mogelijk in Speuld."

Wat gaan we daarvoor doen

Actualisatieopgave

Bestemmingsplan Tonselse Veld is vastgesteld in 2016, met uitzondering van een strook aan de Haspel. De Raad van State heeft intussen uitspraak gedaan, waarmee dit bestemmingsplan grotendeels onherroepelijk is geworden. Op een aantal onderdelen moet het bestemmingsplan echter gerepareerd worden als gevolg van de uitspraak. Voor een viertal concrete onderdelen zal dit, in opdracht van de Raad van State, nog in 2017 moeten gebeuren. Reparatie van het meer complexe deel (de bedrijven in het hart van het gebied) zal meer tijd nodig hebben en is voorzien voor 2018. Zodra dit complexe deel, het bestemmingsplan voor de strook aan de Haspel, het bestemmingsplan De Driehoek (vast te stellen in 2017) én het bestemmingsplan voor de Boskamer onherroepelijk zijn vastgesteld, is de in 2008 gestarte actualisatieopgave van alle (verouderde) bestemmingsplannen voltooid. Dit is wel afhankelijk van de medewerking van grondeigenaren en de doorlooptijd van eventuele juridische procedures.

Wet Ruimtelijke Ordening
Sinds de inwerkingtreding van de Wet Ruimtelijke Ordening op 1 juli 2008 zijn gemeenten verplicht om bestemmingsplannen en beheersverordeningen binnen een periode van tien jaar na vaststelling opnieuw vast te stellen. De minister stelt voor deze actualiseringsplicht vooruitlopend op de Omgevingswet te laten vervallen als voldaan wordt aan een aantal voorwaarden. Op basis van het wetsvoorstel hoeft Ermelo naar verwachting geen nieuwe actualisatieronde op te starten. Dit is echter afhankelijk van of en zo ja, wanneer de voorgestelde wet in werking treedt. Wel zullen dan alle bestemmingsplannen digitaal ontsloten moeten worden (Buitengebied Midden-West, Het Trefpunt en Ermelo-West). Er zijn geen inhoudelijke redenen aanwezig om een nieuwe actualisatieronde te starten, mede gezien de komst van de Omgevingswet, waarin onder andere is bepaald dat gemeente 1 gebiedsdekkend omgevingsplan moet vaststellen.

Omgevingswet
In het kader van de Omgevingswet moeten gemeenten hun bestemmingsplannen, beheersverordeningen en lokale verordeningen over de fysieke leefomgeving samenvoegen tot en ombouwen naar één consistent en gebiedsdekkend omgevingsplan. Direct na inwerkingtreding van de Omgevingswet heeft elke gemeente van rechtswege een omgevingsplan. Naar verwachting krijgen gemeenten vervolgens een periode van tien jaar om een volwaardig omgevingsplan op te stellen. In deze overgangsfase moeten gemeenten het ruimtelijke regime per locatie ombouwen naar regels die voldoen aan de eisen van de Omgevingswet en uitvoeringsregelgeving en moeten gemeentelijke verordeningen over de fysieke leefomgeving in het omgevingsplan worden geïntegreerd.

Risico's

- Na 1 juli 2013 is de mogelijkheid tot het verhalen van leges vervallen bij bestemmingsplannen ouder dan tien jaar;
- Juridische procedures kunnen voor vertraging zorgen;
- Onvoldoende draagvlak bij bewoners;
- Het is onzeker of de Omgevingswet in 2019 daadwerkelijk in werking zal treden. Op dit moment geldt de Wro, met daarin de verplichting om bestemmingsplannen eens in de 10 jaar te actualiseren. Ook is nog niet bekend hoe het overgangsrecht in de Omgevingswet zal luiden. Het kan derhalve zo zijn dat voor een aantal nu nog geldende plannen in de jaren tot de inwerkingtreding van de Omgevingswet, bestemmingsplannen geactualiseerd moeten worden en/of andere planologische besluiten moeten worden genomen. Eind 2017/2018 is hierover meer duidelijkheid te verwachten. In de begroting is thans niet voorzien in een nieuwe actualisatieronde.
- De provincie Gelderland heeft aangegeven dat zij al hun bodemtaken willen overdragen aan de gemeenten per 1-1-2018. De gemeente Ermelo heeft de gemeentelijke bodemtaken thans ondergebracht bij de ODNV, de overdracht van de bodemtaken door de provincie zullen daarbij worden gevoegd. Onduidelijk is echter of deze taak budget neutraal door de provincie wordt overgedragen, maar de ervaring leert dat hier meestal extra geld bij moet.

In de Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn met betrekking tot dit speerpunt de volgende risico's opgenomen:
- Het kostenverhaal voor bestemmingsplan De Driehoek c.a. blijft achter bij de reeds in d ebegroting opgenomen taakstelling (kans 10%);
- De overdracht van de bodemtaken door de provincie Gelderland aan de gemeenten per 1-1-2018 verloopt niet budgettair neutraal (kans 90%);
- De anterieure overeenkomsten tot realisatie van een bedrijventerrein in het gebied tussen Eendenparkweg en Harderwijkerweg worden ontbonden (kans 50%).

Vastgesteld beleid

Structuurvisie Ermelo 2025 (2012).

Werkwijze ruimtelijke ordening

Portefeuillehouder: mr. J. van den Bosch

Wat willen we bereiken

Doel
Nieuwe inhoud en nieuw proces ruimtelijke ordening, flexibel waar mogelijk en regulerend waar nodig.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college wil meer helderheid voor de burger, het bestuur en de ambtelijke organisatie met betrekking tot de lokale regelgeving inzake bestaande functies en nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen en bouwaanvragen. Het college stelt een nieuwe werkwijze in, anticiperend op de nieuwe Omgevingswet dat uitgaat van “Eenvoudig Beter”.

Wat gaan we daarvoor doen

In 2018 zal (verder) uitvoering worden gegeven aan een plan van aanpak voor implementatie van de Omgevingswet. Op dit moment is nog niet duidelijk wanneer de omgevingswet precies in werking treedt (laatst genoemde exacte datum was 1 juli 2019). Het blijft nodig om ons op de nieuwe werkwijze voor te bereiden. Aan de hand van het recent door de VNG uitgebracht financieel model bepalen wij de implementatie kosten. Deze kosten hangen onder andere samen met welke ambitie de Omgevingswet in Ermelo wordt geïmplementeerd en gaan over de invoering-, exploitatie- en frictiekosten die aanwijsbaar worden veroorzaakt door de Omgevingswet. In de gemeentelijke begroting is nog niet voorzien in deze kosten. Voorshands ramen wij de kosten op PM, echter de verwachting is dat hier substantiële kosten uit zullen voortvloeien.

Risico's

Zie het speerpunt Bestemmingsplannen.

Vastgesteld beleid

- Beleidsnotitie indieningsvereisten goede ruimtelijke onderbouwing (2010);
- Beleidsregels tijdelijke omgevingsvergunning (2012);
- Notitie RO-instrumenten (2013).

Welstand

Portefeuillehouder: mr. J. van den Bosch

Wat willen we bereiken

Doel
Nieuw welstandsbeleid.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college bereidt aan de hand van door de raad vastgestelde kaders nieuw welstandsbeleid voor."

Wat gaan we daarvoor doen

Dit speerpunt is afgerond.

Risico's

N.v.t.

Vastgesteld beleid

Nota omgevingskwaliteit (2015).

Beter Ermelo: centrum

Portefeuillehouder: mr. J. van den Bosch

Wat willen we bereiken

Doel

Een aantrekkelijk en goed functionerend centrum.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college voert met kracht het plan van aanpak Centrumontwikkeling Ermelo uit. In het kader van het Regiocontract heeft het college de toegekende provinciale middelen van € 500.000,00 ontvangen."

Wat gaan we daarvoor doen

Aanpak Centrumontwikkeling Ermelo: dit speerpunt is afgerond.
Markt 2.0: In 2018 start realisatie vastgoed en herinrichting openbaar gebied incl. parkeren op basis van het vastgestelde bestemmingsplan Burg. Langmanstraat e.o.

Risico's

Met betrekking tot Markt 2.0:
Vertraging wegens juridische of planologische procedures en/of wijziging deelname externe partijen in planvorming.

Vastgesteld beleid

- Raadsbesluit programma Centrumontwikkeling (2013);
- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012);
- Structuurplan Markt 2.0 (2015);
- Raadsbrief dd 6 april 2016 Eindrapportage Centrumplan (e160010673).

Centrumparkeren

Portefeuillehouder: J. van Eijsden

Wat willen we bereiken

Doel
Voldoende parkeergelegenheid voor auto's in het centrum van Ermelo.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college actualiseert de parkeerbehoefte in het centrum Ermelo. Vervolgens wordt het bestaande beleid opnieuw tegen het licht gehouden. Op basis van de actuele parkeerbehoefte worden gereserveerde middelen ingezet."

Wat gaan we daarvoor doen

Er wordt in 2017 nog uitvoering gegeven aan de uitbreiding van de blauwe zone en het parkeerverwijssysteem. Voor 2018 is het speerpunt afgerond.

Risico's

Vertraging wegens juridische en planologische procedures.

Vastgesteld beleid

- Beleidsregels ontheffing parkeren gemeente Ermelo (2013);
- Parkeerfonds gemeente Ermelo (2013);
- Actualisatie rapport Blauwe Zone (2013);
- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012);
- Beleidsnota Parkeren (2016).

Begraafplaatsen

Portefeuillehouder: J. van Eijsden

Wat willen we bereiken

Doel
Een begraafplaats met voldoende capaciteit voor de toekomst die doelmatig geëxploiteerd wordt.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"De gemeente heeft op 6 december 2012 de visie begraafplaats vastgesteld. Het college bereidt de uitvoeringsprojecten en de vaststelling van de daarbij behorende nieuwe tarieven voor. Voor de tarieven is kostendekkendheid uitgangspunt op basis van een doelmatige exploitatie van de begraafplaats. Het college ziet af van het onderzoek naar natuurbegraven in het aangrenzende Natura 2000-gebied."

Wat gaan we daarvoor doen

Het oorspronkelijke speerpunt is afgerond. In 2018 wordt de exploitatie van de begraafplaats geëvalueerd.

Risico's

N.v.t.

Vastgesteld beleid

Visie begraafplaats 2010-2025 (2012).

Programma Duurzaamheid

Portefeuillehouder: J. van Eijsden

Wat willen we bereiken

Doel
Ermelo is een energieneutrale gemeente in 2030 en een klimaatneutrale gemeente in 2035.

Inhoud
"Het Programma Duurzaamheid 2016-2020 wordt ontwikkeld als opvolger van het KlimaatUitvoeringsProgramma 2010-2014. In het nieuwe programma worden onder andere stimuleringsmaatregelen voor groene innovatie geïntroduceerd. Communicatie wordt als beleidsinstrument ingezet om preventiedoelen te bereiken. Wij houden vooralsnog rekening met € 65.000,00 per jaar voor een periode van 5 jaar. Het college ondersteunt in ieder geval in 2014, 2015 en 2016 het IGEV. De duurzaamheidslening wordt ingevoerd in de vorm van een revolverend fonds."

Wat gaan we daarvoor doen

- Uitvoering geven aan de jaarschijf 2018 van het programmaplan Duurzaamheid voor de speerpunten Inwonersparticipatie, Samenwerking Bedrijven en Maatschappelijke Instellingen, projecten Voorbeeldrol gemeente, Uitvoeringsplan communicatie, Meten en Monitoren, Projecten Grootschalige duurzame Opwek en projecten Duurzame Mobiliteit.
- Aan de hand van het monitoringsprogramma worden de jaren 2016 en 2017 in de voortgangsrapportage programma duurzaamheid 2016-2020 verwerkt.
- Evaluatie van het huidige programma Duurzaamheid en voorstel voor vervolg programma voor de jaren 2019 e.v. geschiedt in het eerste kwartaal i.v.m. te reserveren middelen voor 2018 e.v. jaren in de kadernota.

Risico's

- Het programma Duurzaamheid wordt samen met maatschappelijke partners opgezet om de energiedoelen 2020 te bereiken. Daarmee is ook een risico ingebed dat de bijdrage van partners lager kan uitvallen dan gepland.
- Bij de opgezette duurzaamheidslening en stimuleringslening is er een zeker gespreid risico dat terugbetalingen aan het revolverend fonds vertragen of achterwege blijven door betalingsproblemen van klanten.
- In de Programmabegroting 2018-2021 zijn in de latere begrotingsjaren geen structurele middelen opgenomen.

Vastgesteld beleid

- Raadsvisie Klimaat (2009);
- Subsidieverordening woningisolatie 2015 (2015);
- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012);
- Evaluatie KlimaatUitvoeringsProgramma 2010-2014 en contourenprogramma Duurzaamheid (2015);
- Programmaplan "naar een duurzaam Ermelo 2016-2020" (2016).

Waterbeleid

Portefeuillehouder: J. van Eijsden

Wat willen we bereiken

Doel
Doelmatig beheer van de waterhuishouding in Ermelo.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"In samenwerking met onze buurgemeenten Putten en Harderwijk en het Waterschap wordt een Zuiveringskring Afvalwaterketen Plan (ZAP) opgesteld met betrekking tot hemelwater, grondwater en afvalwater (deze vervangt het huidige Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP)). Het college voert het BasisRioleringsPlan (BRP) eerste fase uit. Dat betekent dat het college overgaat tot het realiseren van bergingsvoorzieningen om wateroverlast tegen te gaan. Het college evalueert het BRP eerste fase. Op basis daarvan bekijkt het college of er een tweede fase BRP wordt vastgesteld."

Wat gaan we daarvoor doen

De rioolwaterbergingsopgave wordt nader uitgewerkt qua locatie en benodigde middelen. Het onderzoeken van goede locaties voor de waterbergingsopgave is nodig omdat bij de beoogde locaties van De Driehoek en Kerkdennen sprake is van beperkingen met betrekking tot plaats (rijksarcheologisch monument (Kerkdennen), omvang (De Driehoek) en voorwaarden door derden (milieuvoorwaarden, kruispunt spoorbaan (De Driehoek en Kerkdennen) en gasleiding (De Driehoek). Het is noodzakelijk de riooltechnisch juiste locatie te vinden voor het aanleggen van de opgedragen bergingsvoorziening.

Risico's

Procedurele termijnen van externe stakeholders zoals Prorail en provincie Gelderland. Gesprekken met externe stakeholders geven op dit moment onvoldoende duidelijkheid over de financiële consequenties voor de waterberging.

Vastgesteld beleid

- Verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan 2009-2013 (2009);
- BasisRioleringsPlan 2011 (2012);
- Bestuursovereenkomst OAS - Harderwijk;
- Notitie Vervolgstappen in de samenwerking in de afvalwaterketen (Regio Noord-Veluwe);
- Zuiveringskring Afvalwaterketen Plan (2015).

Afvalbeleid

Portefeuillehouder: J. van Eijsden

Wat willen we bereiken

Doel
Afvalinzameling- en afvoer.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het afvalbeleid zet in op afvalpreventie, afvalscheiding en hergebruik."

Wat gaan we daarvoor doen

- Evaluatie en (evt.) vervolg op de pilot om groente en fruit (= keukenafval) apart in te zamelen en te verwerken om zo geld, grondstoffen en milieu te sparen.
- In samenwerking met de Vereniging Oud Papier Aktie Ermelo een betere scheiding en meer oud papier uit het restafval te halen.
- Een regionale afvalcampagne om het scheiden van afval te bevorderen.
- Een evaluatie van het Pilotproject Schoon Belonen houden.
- Het (voorbereiden van het) vervangen van afvalcontainers.
- Het (voorbereiden van het) vervangen van verzamelcontainers voor gft- en restafval.

Het afvalbeleid maakt onderdeel uit van het nieuwe programma Duurzaamheid 2016-2020, dat in juni 2016 door de gemeenteraad is vastgesteld.

Risico's

N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Communicatieplan focus doorontwikkeling afval meer waard (2014);
- Tariefdifferentiatie afvalstoffenheffing;
- Programma Duurzaamheid (2016-2020).

Projecten GVVP

Portefeuillehouder: J. van Eijsden

Wat willen we bereiken

Doel
Het geactualiseerde GVVP bestaat uit een afgewogen samenstel van projecten die Ermelo de komende jaren verkeersveiliger, beter bereikbaar en leefbaarder maken.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college heeft het uitvoeringsprogramma GVVP herijkt. De basis daarvoor is geweest het beleidsdeel uit het vastgestelde GVVP uit november 2013. Bij de wijze van uitvoering stelt het college een veilige en sobere aanpak voor. Het college wil bij de uitwerking de bewoners betrekken. Het college wil op korte termijn, maar zorgvuldig, besluiten over de wijze van uitvoering van de Prins Hendriklaan, Maximalaan en Jacob Catslaan."

Wat gaan we daarvoor doen

In 2018 zal het huidige GVVP worden geactualiseerd. Uitvoering van de projecten Prins Hendriklaan, Julianalaan en Jacob Catslaan zijn voorzien in 2018, maar afhankelijk van juridische procedures. Uitbreiding van parkeervoorziening op een aantal probleemlocaties in de wijk worden in 2018 uitgevoerd.

Risico's

Onvoldoende draagvlak bij bewoners, met langere procedures zodat de planning niet gehaald wordt.

Vastgesteld beleid

- Gemeentelijk Verkeer- en VervoersPlan (GVVP) (2013);
- Notitie flitspalen (2003) (herzien in 2011);
- Ermelo Onbelemmerd en Zorgzaam / BTB;
- Wegenbeheersplan 2010-2014 (2010);
- Beleidsregels uitwegen Ermelo (2009);
- Notitie wegcategorisering 2013 gemeente Ermelo (2013);
- Mobiliteitsvisie regio Noord Veluwe (2013);
- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012);
- Uitvoeringsprogramma Gemeentelijk Verkeer- en VervoersPlan (2015).

Westflank

Portefeuillehouder: J. van Eijsden

Wat willen we bereiken

Doel
Het aanpassen van de wegenstructuur aan de Westflank van Ermelo (Oude Nijkerkerweg / Arendlaan / Volenbeekweg).

Inhoud (Volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college bereidt de besluitvorming over de wijze van uitvoering van het tracé Westflank voor. Uitgangspunten daarbij zijn veiligheid, soberheid en doelmatigheid. Het college gaat er vanuit dat vrij liggende fietspaden haalbaar zijn."

Wat gaan we daarvoor doen

In december 2016 is het bestemmingsplan voor het Westflanktracé vastgesteld en onherroepelijk geworden. Nog in 2017 zal met de uitvoering een aanvang worden genomen waarna het project in 2018 gereed zal zijn.

Risico's

- Het budget is gebaseerd op een indicatieve raming;
- Vertraging vanwege planologische en juridische procedures.

Vastgesteld beleid

Structuurvisie Ermelo 2025 (2012).

Stationsomgeving

Portefeuillehouder: J. van Eijsden

Wat willen we bereiken

Doel
Veiligheid en doorstroming Stationsomgeving verbeteren.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Met dit project zet het college in op de verbetering van de veiligheid en toegankelijkheid van de Stationsomgeving."

Wat gaan we daarvoor doen

Realisatie van aanpassing spoorwegovergang Stationsstraat vindt in 2018 plaats, afhankelijk van een af te sluiten overeenkomst met GGZ Centraal en Prorail.

Risico's

- Vertraging vanwege gewijzigde planning ProRail;
- Juridische procedures vanwege doorlopen proces Omgevingsvergunning.

Vastgesteld beleid

- Onderzoeksrapport tunnelvarianten onder de spoorlijn (2013);
- Planstudie Overwegveiligheid in Ermelo (ProRail/Movaris 2013);
- Haalbaarheidsstudie invoering Randstadrail (ProRail en NS 2013).

Verkeersveilige oplossing bij Margrietschool en Groene Kruispunt

Portefeuillehouder: J. van Eijsden

Wat willen we bereiken

Doel
Verbeteren verkeersveiligheid en bereikbaarheid.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Gelet op de specifieke situaties, school en bereikbaarheid bedrijventerrein Kerkdennen, is het wenselijk op beide locaties maatregelen te treffen die ten goede komen aan de verkeersveiligheid en de bereikbaarheid. Het college zet bij het realiseren van de plannen in op uitvoering binnen bestaande bestemmingsplangrenzen."

Wat gaan we daarvoor doen

In 2016 is de rotonde Margrietschool afgerond. Aanpassing Groene Kruispunt wordt in 2018 uitgevoerd aan de hand van het vast te stellen bestemmingsplan en de eigendomssituatie.

Risico's

Vertraging vanwege juridische en planologische procedures.

Vastgesteld beleid

- Gemeentelijk Verkeers- en VervoersPlan (GVVP) (2013);
- Uitvoeringsplan GVVP (2015).

Goede fietsvoorzieningen

Portefeuillehouder: J. van Eijsden

Wat willen we bereiken

Doel
Goede fietsvoorzieningen in Ermelo.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college zet in op goede fietsvoorzieningen door fietsparkeren in het centrum mogelijk te maken en logische fietsroutes te markeren of fietsontsluitingen te realiseren vanuit de (nieuwe) woonwijken. In het kader van het project stationsomgeving wordt eveneens fietsparkeren gerealiseerd. De realisatie van fietsvoorzieningen in het centrum maakt onderdeel uit van het deelproject 3.6 (fietsparkeren centrum) van het plan van aanpak centrumontwikkeling. De realisatie van een fietspad in Speuld maakt onderdeel uit van het GVVP. Het college heeft aandacht voor het behouden van de huidige kwaliteit van de fietspaden en zal waar nodig prioriteiten stellen met betrekking tot onderhoudswerkzaamheden."

Wat gaan we daarvoor doen

- In 2018 gaan we de aanleg van de fietsvoorziening langs de Schaapsdijk en de Zeeweg realiseren.
- In 2018 worden de planologische procedures gevoerd voor het fietspad door Speuld inclusief de grondaankopen.
- Fietsvoorziening vanuit nieuwbouw Groevenbeek naar centrum:
  Onderzocht wordt of dit kan worden gerealiseerd via bestaande woonstraten waarbij niet zozeer wordt gedacht aan een civieltechnisch plan maar meer aan het visualiseren van een route door middel van het aanbrengen van accenten in of op het wegmeubilair. Na uitvoering zal onderzocht worden of dit systeem/idee op grotere schaal in Ermelo kan worden toegepast.

Risico's

- Risico tracékeuze op basis van gebiedsvisie vergt langere planologische procedure;
- Aanleg ontbrekende fietsschakels in het fietsnetwerk kosten meer dan begroot.

Vastgesteld beleid

- Rapport fietsparkeren (2006);
- Wegenbeheersplan 2010-2014 (2010);
- Gemeentelijk Rijwielpadenplan (1992; herzien in 2003 en 2009);
- Overeenkomst met de gemeenten Zeewolde en Harderwijk inzake de instandhouding en exploitatie van het fiets- en voetveer FleGel (2011);
- Fietsnetwerknota (2013);
- Mobiliteitsvisie regio Noord Veluwe (2013);
- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012);
- Uitvoeringsprogramma GVVP (2015);
- Beleidsnota Parkeren (2016).

Openbaar vervoer

Portefeuillehouder: J. van Eijsden

Wat willen we bereiken

Doel
Verbetering van het openbaar vervoer.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college brengt bij de voorbereidingen rondom de basismobiliteit de wens in van de verbeterde ontsluiting van het buitengebied, de zorginstellingen en het station. Het college zet in op synergie van doelgroepenvervoer om mogelijke bezuinigingen te realiseren."

Wat gaan we daarvoor doen

Dit speerpunt is afgerond.

Risico's

N.v.t.

Vastgesteld beleid

N.v.t.

Openbare ruimte

Portefeuillehouder: J. van Eijsden

Wat willen we bereiken

Doel
Sober en doelmatig onderhoudsniveau openbare ruimte.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"De bezuiniging van 20% op de budgetten groot onderhoud wegen, onderhoud openbare ruimte, onderhoud groen, openbare verlichting en speelvoorzieningen wordt bij voorkeur ingevuld door middel van innovatieve (beleids)maatregelen. Dit leidt tot een nieuw onderhoudsplan openbare ruimte."

Wat gaan we daarvoor doen

- In 2018 worden de effecten van de bezuinigingen zichtbaar en inzichtelijk gemaakt op basis van de monitoring die in 2017 plaatsvindt (wettelijke inspecties);
- In 2018 wordt uitvoering gegeven aan het MeerjarenUitvoeringsProgramma 2017-2019;
- Het vertalen van de uitgangspunten van de groenvisie naar Beheeractiviteiten en beheerplannen;
- Het vervangen van de armaturen op basis van de uitkomsten van de pilot van 2017;
- Het toepassen van innovatieve beheer- en onderhoudsmaatregelen die bijdragen aan het verduurzamen van het beheer van de openbare ruimte.

Risico's

Het niet realiseren van de bezuinigingsmaatregel.

Vastgesteld beleid

- Beleidsplan Openbare Verlichting 2011-2015 (2010);
- Structuurvisie Ermelo 2025 (2012);
- Notitie Vereenvoudiging kapvergunningenbeleid (2006) in combinatie met leanproces 2013;
- APV (2011);
- Notitie Historische bomen in Ermelo (2004);
- Lijst monumentale bomen - deel 1 (2006);
- Groenstructuurvisie gemeente Ermelo 2005-2015 (2004);
- Visie Speelruimte in Ermelo (2012);
- LandschapOntwikkelingsPlan (2011);
- Subsidieregeling inheemse beplantingen gemeente Ermelo (2006);
- Lange termijnvisie bossen gemeente Ermelo 1994-2019 (1994);
- Beheersplan gemeentebossen Ermelo 2007-2017 (2008);
- Beheersplan Leemputten 2003-2008 (2003);
- Beheersplan heideterreinen (2011);
- Heidevisie gemeente Ermelo (2011);
- Faunabeleidsnota (2009);
- Nota Grondbeleid (1990) (deze handelt uitsluitend over het beheer van gemeentegrond binnen de Algemene Dienst);

- Erfgoedverordening (2010);
- Beleidsregels artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 2o Wabo;
- Notitie Gladheidsbestrijding (2002);
- Evaluatie Gladheidsbestrijding (2012);
- Notitie R.O. instrumenten, herziening 2013 (2013).

Indicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Ermelo	Nederland	Bron
Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	2014	7,9	6	ABF - Systeem Woningvoorraad
Fijn huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2015	152	200	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval
Hernieuwbare elektriciteit	%	2015	2,1	11,8	Rijkswaterstaat Klimaatmonitor
Ziekenhuisopname n.a.v. verkeersongeval met een motorvoertuig	%	2015	4	8	VeiligheidNL
Ziekenhuisopname n.a.v. vervoersongeval met een fietser	%	2015	14	9	VeiligheidNL

bron: waarstaatjegemeente.nl (29 augustus 2017)

Verbonden partijen

Bij de uitvoering van het programma Ruimte & Infrastructuur zijn de volgende verbonden partijen betrokken:

- RNV;
- ODNV.

Wat hebben we er voor over

Budgetten		Meerjarenbegroting			
		2018	2019	2020	2021
Programma Ruimte en Infrastructuur	lasten	13.738.000	13.533.000	14.247.000	14.176.000
	baten	-7.279.000	-7.200.000	-7.485.000	-7.471.000
Saldo		6.459.000	6.333.000	6.762.000	6.705.000

Investeringen		Meerjarenbegroting			
		2018	2019	2020	2021
Programma Ruimte en Infrastructuur	lasten	7.047.000	12.142.000	225.000	324.000
	baten	-185.000	-1.007.000	0	0
Saldo		6.862.000	11.135.000	225.000	324.000

Het gedetailleerde investeringsoverzicht is opgenomen in onderstaand overzicht:

Investeringsplan Programma Ruimte en Infrastructuur

Autorisatieniveau raad

De raad autoriseert alle baten en lasten op programmaniveau met uitzondering van het product 629 Grondexploitatie.
De raad autoriseert alle baten en lasten van het product 629 Grondexploitatie (zie artikel 6: Financiële verordening gemeente Ermelo).

De raad autoriseert alle investeringskredieten.
De raad heeft in de raadsvergadering van 9 juli 2015 wel alle kredieten GVVP beschikbaar gesteld. Het krediet GVVP: Parkeren is in de 5e Bestuursrapportage 2016 vrijgegeven. Echter de volgende kredieten zijn nog niet door de raad vrijgegeven:

- GVVP: Fietsvoorzieningen;
- GVVP: Leefbaarheid en Bereikbaarheid;
- GVVP: Verkeersveiligheid;
- GVVP: Risicoreservering.

De raad heeft in de raadsvergadering van 6 juli 2017 wel de volgende kredieten beschikbaar gesteld, maar in afwachting van nadere concrete besluitvorming door de raad, nog niet vrijgegeven:

- Parkeren sportcentrum Calluna (De Zanderij);
- Ontsluiting en toerit sportcentrum Calluna (De Zanderij);
- Revitalisering Kerkdennen.

Vergelijkbaar aan bovenstaande kredieten, zijn de budgetten voor het programmaplan Duurzaamheid wel beschikbaar gesteld, maar deels nog niet vrijgegeven.
De raad autoriseert alle toevoegingen aan en beschikkingen over de reserves en voorzieningen.

Programma Samenleven

Algemeen

Raadscommissie
Commissie Samenleving en Maatschappij

Portefeuillehouders
A.A.J. Baars
mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich
A.L. Klappe

Decentralisaties: Integrale ondersteuning Sociaal Domein

Portefeuillehouder: mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich / A.L. Klappe

Wat willen we bereiken

Doel
De verantwoorde uitvoering van de nieuwe gemeentelijke taken in het sociale domein (Jeugdwet, Wmo 2015 en Participatiewet) gaat gepaard met een transformatie-opdracht van de ondersteuning in het sociale domein van inwoners. Om uiteindelijk de ondersteuning aan burgers integraal en op maat te realiseren en de langdurige landelijke trend van stijging van kosten voor zorg en ondersteuning te doorbreken.

Inhoud
"Het college implementeert haar nieuwe taken door middel van vastgestelde beleidsplannen per beleidsveld en het overkoepelend programma Sociaal Domein. Het programma draagt bij aan vier doelen, te weten:

- Burger aan het Roer;
- Meer lokale ondersteuning;
- Ondersteuning integraler;
- Gemeente in Regie."

Aan deze doelen worden inspanningen gekoppeld, die bij de implementatie van de nieuwe taken bijdragen aan het gewenste maatschappelijke effect. De projecten in het Jaarplan 2016 worden uitgevoerd en daarmee wordt het programma afgerond in 2017.

Wat gaan we daarvoor doen

Op 1 januari 2018 is de uitvoering Sociaal Domein ondergebracht in Meerinzicht. Het voornemen is om in aansluiting op de evaluatie Sociaal Domein (jeugd, participatie, wmo), welke in 2017 wordt uitgevoerd, een integraal beleidsplan Sociaal Domein voor te leggen aan de gemeenteraad.

Risico's

- Risicokaart Sociaal Domein (Jeugdzorg, AWBZ-Wmo, Participatiewet);
- Het niet realiseren van de transformatie in het Sociaal Domein;
- Het niet realiseren van de financiële taakstellingen.

Vastgesteld beleid

- Kadernota Wmo-meerjarenbeleidsplan 2012-2016 (2011);
- Programmaplan Sociaal Domein 2013-2017; Verbinden en Versterken in het Sociaal Domein;
- Visie op samenwerking Sociaal Domein Ermelo, Harderwijk en Zeewolde (2014).

Implementatie en Borging Jeugdwet

Portefeuillehouder: A.L. Klappe

Wat willen we bereiken

Doel
De verantwoorde uitvoering en doorontwikkeling van de gemeentelijke taak binnen de Jeugdwet.

Inhoud
"Het college geeft vanaf 1 januari 2015 uitvoering aan haar nieuwe taken binnen de Jeugdwet.
Dit betreft de volgende onderdelen:
1 Basisondersteuning Jeugdhulp (Centrum voor Jeugd en Gezin, inclusief Jeugdgezondheidszorg).
2 Specialistische ondersteuning Jeugdhulp:

- Jeugd LVB;
- Jeugd GGZ;
- Jeugd en opvoedhulp;
- Dyslexiezorg;
- Veilig Thuis;
- Jeugdbescherming en -reclassering.

3 Landelijke specialistische ondersteuning Jeugdhulp:

- Specialistische LVB;
- Pleegzorg;
- 24-uursverblijf;
- Jeugdzorg Plus;
- Specialistische GGZ."

Dit speerpunt heeft een nauwe relatie met het speerpunt Decentralisaties: Integrale ondersteuning Sociaal Domein.

Wat gaan we daarvoor doen

Op 1 januari 2018 zijn er nieuwe langdurige contracten jeugdhulp afgesloten voor alle jeugdhulp samen met de gemeenten Elburg, Harderwijk, Nunspeet, Oldebroek, Putten en Zeewolde (Zeewolde enkel voor ambulante hulp). Deze contracten ondersteunen de transformatie van de jeugdzorg. In 2018 wordt uitvoering gegeven aan de ontwikkelagenda die is opgesteld tijdens het in 2017 doorlopen regionale inkooptraject.

Risico's

- Risicokaart Sociaal Domein (Jeugdzorg, AWBZ-Wmo, Participatiewet);
- Het niet realiseren van de transformatie in het Sociaal Domein;
- Het niet realiseren van de financiële taakstellingen.

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is met betrekking tot dit speerpunt het volgende risico opgenomen:

- De door het Rijk beschikbaar gestelde financiële middelen voor de uitvoering van de jeugdzorg zijn onvoldoende om de te maken kosten te dekken (budget voogdij 18+ inclusief meerzorgkosten en mogelijk toekomstig ook de afschaffing van het woonplaatsbeginsel) (kans 50%).

Vastgesteld beleid

- Nota Evaluatie jeugdbeleid (2015);
- Plan van aanpak Aansluiting Jeugdbeleid Jeugdzorg Regio Noord-Veluwe (2006);
- Nota Visie en Uitgangspunten Positief Jeugdbeleid, kader voor transitie en transformatie Jeugdzorg (2013);
- Nota sturing en bekostiging Jeugdhulp 2018 e.v. (september 2017);
- Strategische keuzenota aanbesteding Jeugdhulp 2018 e.v. (april 2017);
- Inkoopvisie Jeugdhulp 2018 e.v. (mei 2017);
- Verordening Jeugdwet (nov. 2014);
- Regionaal Transitiearrangement Jeugdzorg 2015 regio Noord Veluwe (2014).

Implementatie en Borging Wmo 2015

Portefeuillehouder: A.L. Klappe

Wat willen we bereiken

Doel
De verantwoorde uitvoering en doorontwikkeling van de gemeentelijke taak binnen de nieuwe Wmo 2015.

Inhoud
"Het college geeft uitvoering aan haar Wmo taak rond het bieden van maatwerkondersteuning, door middel van opdrachten die verstrekt zijn aan een reeks van uitvoeringspartners. Het college werkt daarbij binnen de ISNV samen rond de inkoop met andere gemeenten in de regio."Dit speerpunt heeft een nauwe relatie met het speerpunt Decentralisaties: Integrale ondersteuning Sociaal Domein.

Wat gaan we daarvoor doen

In 2018 dragen wij zorg voor de inkoop of verlenging van contracten van maatwerkvoorzieningen voor het jaar 2019. De uitvoering van de Wmo-maatwerkvoorzieningen wordt vanaf 1 januari 2018 uitgevoerd door Meerinzicht - Sociaal Domein.

Risico's

- Risicokaart Sociaal Domein (Jeugdzorg, AWBZ-Wmo, Participatiewet);
- Het niet realiseren van de transformatie in het Sociaal Domein;
- Het niet realiseren van de financiële taakstelling.

Vastgesteld beleid

- Kadernota Wmo-meerjarenbeleidsplan 2012-2016 (2011) en uitvoeringsplan 2012-2016 (2013);
- Wmo-beleidsplan 2013-2016 Actief en betrokken II (2013);
- Beleidsplan nieuwe taken Wmo 2015 (2014);
- Verordening Maatschappelijke ondersteuning gemeente Ermelo 2014 (2014).

Re-integratie (inclusief werkgeversdienstverlening)

Portefeuillehouder: mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich

Wat willen we bereiken

Doel
De verantwoorde uitvoering en doorontwikkeling van de gemeentelijke taak binnen de Participatiewet. Doel is om op lokaal arbeidsmarktniveau en in goede samenwerking met werkgevers, tot meer plaatsingen te komen voor onze inwoners die werkzoekend zijn. De dienstverlening is gericht op enerzijds een hoge kwaliteit van vacaturevervulling en anderzijds op een naadloze plaatsing van relevante kandidaten. Ermelo wil een inclusieve samenleving waarin mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt deelnemen, in welke vorm dan ook.

Inhoud
"Een lokale aanpak voor werkgevers onder de noemer Samenwerkend Ermelo. Door middel van een slim samenwerkend lokaal netwerk, toegespitst op de arbeidsmarktsituatie en voortbouwend op lokale (samenwerkings-)initiatieven, met als inzet het bieden van maatwerk. Lokale ambassadeurs zetten zich in om de werkgeversdienstverlening en de gezamenlijke doelstelling van het meedoen van iedereen te verspreiden. Jaarlijks wordt er een marktbewerkingsplan gemaakt. Het marktbewerkingsplan wordt opgesteld door de partners in de Stedenvierkant (Stedendriehoek en Noord-Veluwe). Vooralsnog werken wij vanuit dit Marktbewerkingsplan voor 2015 en 2016. Op termijn verfijnen wij het marktbewerkingsplan naar specifiek de Noord-Veluwe met inzicht in de lokale arbeidsmarkt (zo ook van Ermelo). In de regio is hiervoor een werkgroep ingesteld.

Een lokale aanpak voor werkzoekenden waarbij mensen direct actief zijn, hun kwaliteiten en (basiswerknemers-) vaardigheden versterkt worden. Actief in de zin van werken, meedoen en leren bij werkgevers, in ontwikkelcentra of
andere passende plekken."

Dit speerpunt heeft een nauwe relatie met het speerpunt Decentralisaties: Integrale ondersteuning Sociaal Domein.

Wat gaan we daarvoor doen

De implementatie en borging van de uitvoering van de Participatiewet zijn in 2017 via het Programma Sociaal Domein afgerond. In 2018 worden de inspanningen op het gebied van re-integratie gericht op de volgende punten:

- Doorontwikkeling van de lokale werkgeversbenadering via Samenwerkend Ermelo, teneinde meer mensen uit de doelgroep Participatiewet aan het werk te helpen én te houden (Q1 t/m Q4 2018).
- Implementatie van een integrale aanpak ‘Passend Werk’, waarmee wordt beoogd beter passende ondersteuning te bieden aan de doelgroepen dagbesteding (Wmo) en beschut werk (Participatiewet) (Q1 t/m Q2 2018).
- Organiseren van beschut werkplekken tot de taakstelling van 8 plekken ultimo 2018 voor inwoners die alleen in een beschutte werkomgeving mogelijkheden tot arbeidsparticipatie hebben (Q1 t/m Q4 2018).
  De doelgroep voor deze werkplekken bestaat uit mensen met arbeidsvermogen die (nog) niet in een reguliere baan kunnen werken, ook niet met extra begeleiding en ondersteuning. Zij hebben uitsluitend in

een beschutte omgeving onder aangepaste omstandigheden mogelijkheden tot arbeidsparticipatie. Het gaat om mensen die door hun lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking een zodanig hoge mate van (structurele) begeleiding of aanpassing van het werk of de werkplek nodig hebben, dat niet van een werkgever mag worden verwacht dat hij deze mensen in dienst neemt, ook niet met extra voorzieningen van gemeente of UWV. Dit laat onverlet dat het wel mogelijk is dat reguliere werkgevers mensen in beschut werk aannemen.
- Benodigde voorbereidingen treffen voor de vangnetuitkering 2017, indien een tekort op het budget voor uitkeringsverstrekking (Pw-budget) ontstaat dat groter is dan 5% van het aan de gemeente toegekende budget (Q3 t/m Q4 2018).

Risico's

- Risicokaart Sociaal Domein (Jeugdzorg, AWBZ-Wmo, Participatiewet);
- Het niet realiseren van de transformatie in het Sociaal Domein;
- Het niet realiseren van de financiële taakstellingen.

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn met betrekking tot dit speerpunt de volgende risico's opgenomen:
- De kosten van de leenbijstand stijgen door een verdere toename van het aantal clienten en een hoger oninbaarheidspercentage (kans 30%);
- Te weinig statushouders gehuisvest ten opzichte van de taakstelling (kans 50%).

Vastgesteld beleid

- Verordening Werkleeraanbod Wet investeren in jongeren (2010);
- Verordening Cliëntenparticipatie Wet werk en bijstand en Wet investeren in jongeren (2010);
- Verordening Tegenprestatie (2014);
- Afstemmingsverordening Participatiewet (2014);
- Beleidsnotitie Participatiewet: van zorgen voor, naar zorgen dat (2014);
- Nota werkgeversdienstverlening: Niemand op de reservebank (2015).

Ombuiging Voorzieningen voormalige wet Sociale Werkvoorziening

Portefeuillehouder: mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich

Wat willen we bereiken

Doel
Ombuiging van voorzieningen van de voormalige Wet Sociale Werkvoorziening, teneinde verantwoord uitvoering te geven aan de gemeentelijke taak binnen de Participatiewet per 1 januari 2015.

Inhoud
"In samenwerking met de andere gemeenten van de Noord Veluwe en de gemeente Nijkerk en de regionale uitvoeringspartners van de voormalige Wet Sociale Werkvoorziening onderzoeken en realiseren van een ombuiging van de voorzieningen. Deze ombuiging dient invulling te geven aan de lopende verplichtingen van de deelnemers van de voormalige WSW, aan te sluiten bij de gemeentelijke inrichting van de uitvoering van de Participatiewet en te anticiperen op de korting in het budget."

Dit speerpunt heeft een nauwe relatie met het speerpunt Decentralisaties: Integrale ondersteuning Sociaal Domein.

Wat gaan we daarvoor doen

De implementatie en borging van de uitvoering van de Participatiewet zijn in 2017 via het Programma Sociaal Domein afgerond. In 2017 heeft tevens de fusie tussen de sociale werkbedrijven Proson en Inclusief Groep plaatsgevonden. In 2018 wordt gewerkt aan de volgende punten:
- Benutten van de kennis en expertise van de SW-bedrijven bij het organiseren van beschut werkplekken voor inwoners die alleen in een beschutte werkomgeving mogelijkheden tot arbeidsparticipatie hebben.
- In samenwerking met het SW-bedrijf en de regiogemeenten de producten en dienstverlening van het SW-bedrijf doorontwikkelen om het bedrijf ook in de toekomst te laten renderen.

Risico's

- Risicokaart Sociaal Domein (Jeugdzorg, AWBZ-Wmo, Participatiewet);
- Het niet realiseren van de transformatie in het Sociaal Domein;
- Het niet realiseren van de financiële taakstellingen.

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is met betrekking tot dit speerpunt het volgende risico opgenomen:
De terugloop van de populatie van het aantal WSW'ers met oude rechten houdt geen gelijke tred met de korting op het rijksbudget (kans 30%).

Vastgesteld beleid

- Beleidsnotitie participatiewet; van zorgen voor, naar zorgen dat (nov. 2014);
- Afstemmingsverordening Participatiewet (2014);
- Nota werkgeversdienstverlening: Niemand op de reservebank (2015).

Inclusieve samenleving

Portefeuillehouder: A.L. Klappe

Wat willen we bereiken

Doel
De inclusieve samenleving is één van de uitgangspunten van het algemene beleid van de gemeente Ermelo.

Inhoud
In het voorjaar 2016 is de wet aangenomen waarmee Nederland het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een beperking ratificeert. Hiermee onderschrijven we het willen inrichten van een inclusieve samenleving. Dit moet handen en voeten gegeven worden. De gemeenteraad van de gemeente Ermelo heeft een motie aangenomen waarin zij uitspreekt dat de "inclusieve samenleving" een van de uitgangspunten is van het beleid van de gemeente Ermelo. Dit houdt in dat iedereen, ook mensen met een beperking, volwaardig kunnen deelnemen in de samenleving. Het gaat niet alleen om "fysieke drempels", zoals infrastructuur, woningbouw en economie, maar ook om zaken als non-discriminatie, participatie, gelijke kansen en respect.

Wat gaan we daarvoor doen

Conform de uitwerking die in 2017 heeft plaatsgevonden is de aandacht voor inclusieve samenleving geborgd bij beleidsontwikkeling. Hiermee is dit speerpunt afgerond conform de motie van de Raad.

Risico's

- Een nadruk op de fysieke toegankelijkheid (de inrichting van de openbare ruimte), waardoor het thema in andere aspecten van het beleid onvoldoende aandacht krijgt;
- Een focus op uitvoeringsonderdelen, waardoor het onderwerp beleidsmatig onvoldoende aandacht en daarmee geen strategische borging krijgt;
- Ontbreken van een gedeelde maatschappelijke verantwoordelijkheid met partners, waardoor er een "verantwoordingscyclus" van gemeente naar derden ontstaat.

Vastgesteld beleid

N.v.t.

Maatschappelijke Zorg

Portefeuillehouder: A.L. Klappe

Wat willen we bereiken

Doel
Beweging van Beschermd Wonen GGZ in intramurale instellingen naar wonen met bescherming in de wijken realiseren waardoor inwoners zoveel mogelijk in de eigen leefomgeving ondersteuning krijgen en kunnen participeren in de samenleving.

Inhoud
- "Met de Wmo 2015 is Beschermd Wonen GGZ (wonen met begeleiding voor GGZ-cliënten) een gemeentelijke taak geworden, waar lokale gemeenten verantwoordelijkheid hebben, maar er door het Rijk via de centrumgemeenteconstructie taken en budget bij de centrumgemeente (Zwolle) neergelegd zijn. De taak Maatschappelijke Opvang was al volgens dezelfde constructie een gemeentelijke taak;
- Naar aanleiding van de Toekomstvisie Beschermd wonen van de commissie Dannenberg is landelijk een

ontwikkeling in gang gezet om deze taak verder te decentraliseren naar alle gemeenten, inclusief budgetoverheveling;
- Door de gemeenten in de Regio Noord Veluwe wordt met Zwolle verkend hoe de Regio Noord Veluwe, vooruitlopend op de landelijke doordecentralisatie, al per 2018 in regioverband deze taken, inclusief budget, kan oppakken met de gemeente Harderwijk als regionale trekker."

Wat gaan we daarvoor doen

Conform door de Regio gemeenten opgestelde Regionale Veranderagenda 2016-2019 worden de taken rondom Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang per 2018 als afgeleide van de centrumgemeente Zwolle opgepakt en uitgevoerd.

Risico's

- Afbouw van intramurale settingen kan alleen als extramurale voorzieningen op het vlak van wonen, inkomen, begeleiding/dagbesteding etc. opgebouwd worden. Overheveling van financiële middelen voor die lokale voorzieningen zal misschien niet gelijktijdig met de opbouw daarvan plaatsvinden;
- Voor de decentralisatie van de middelen beschermd wonen zal landelijk een nieuw objectief verdeelmodel opgesteld worden. De effecten voor de regio Noord Veluwe kunnen negatief zijn door de historisch ontstane hogere capaciteit in deze regio;
- De gemeente Ermelo heeft relatief veel voorzieningen Beschermd Wonen GGZ binnen de gemeentegrenzen (gerelateerd aan gemeentegrootte). Het organiseren van deze voorzieningen op kleinere schaal (regio Noord Veluwe of kleiner) geeft minder mogelijkheden voor verevening of anderszins verdeling van lasten, waardoor de financiële risico's stijgen;
- Ontbreken van capaciteit binnen de gemeentelijke organisatie om de decentralisatie van deze taken op een goede en verantwoorde manier ter hand te nemen.

Vastgesteld beleid

- Convenant maatschappelijke zorg 2015-2017;
- Veranderagenda maatschappelijke opvang en beschermd wonen 2016-2019.

Welzijn Nieuwe Stijl

Portefeuillehouder: A.L. Klappe

Wat willen we bereiken

Doel
Vernieuwen en versterken van de algemene welzijnsvoorzieningen.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college initieert en faciliteert de krachtenbundeling, professionalisering en efficiency van het welzijnswerk."

Wat gaan we daarvoor doen

In de opdracht aan de Stichting Welzijn Ermelo voor 2018 wordt aandacht besteed aan de fasering waarin in 2018 verder toegewerkt wordt naar het hanteren van de werkwijze Welzijn Nieuwe Stijl en hoe dit zichtbaar wordt voor inwoners en opdrachtgever. Het gaat hierbij o.a. om de vraag gerichtheid als uitgangspunt van werken, het ondersteunen van burgerparticipatie vanuit een eigenkrachtbenadering, een integrale en samenhangende aanpak en resultaatgerichtheid. Begin 2018 vindt de evaluatie plaats van de pilot inloop GGZ.

Risico's

Onvoldoende draagvlak bij samenwerkingspartners en samenleving.

Vastgesteld beleid

- Notitie Samen leven in Ermelo, een wijkgerichte aanpak (2012);
- Kadernotitie regeldrukvermindering vrijwilligersorganisaties (2010);
- Notitie Burgerparticipatie en communicatie (2009);
- Beleidskader "Versterken, verlichten en verbinden van vrijwillige en informele inzet" (2015).

Armoedebeleid

Portefeuillehouder: A.L. Klappe

Wat willen we bereiken

Doel
Maatschappelijke en culturele deelname aan de samenleving van mensen met een (langdurig) laag inkomen die hierbij belemmeringen ondervinden.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het betreft hier bijzondere bijstand, kwijtschelding en schuldhulpverlening. Dit speerpunt heeft een nauwe relatie met het vast te stellen beleid rondom de Participatiewet en het arbeidsmarktbeleid."

Wat gaan we daarvoor doen

In 2018 wordt uitvoering gegeven aan het in 2017vastgestelde Armoedebeleid. Inwoners kunnen gebruik maken van de regelingen die gericht zijn op preventie en bestrijding van armoede.

Risico's

Na vaststelling van nieuwe beleidsregels is er sprake van een open-einde-regeling.

Vastgesteld beleid

Beleidsnota Schulddienstverlening 2014 – 2018 (2014).

Versterking vrijwillige inzet en informele zorg

Portefeuillehouder: A.L. Klappe

Wat willen we bereiken

Doel
Vrijwilligers, mantelzorgers en burgers ondersteunen en hun zelfregie vergroten.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college stimuleert en ondersteunt actief vrijwilligers en mantelzorgers bij hun werkzaamheden, inclusief respijtzorg."

Wat gaan we daarvoor doen

- Uitvoering geven aan het beleidskader Vrijwillige inzet & informele zorg 2015-2018, dat in 2015 vastgesteld is;
- Uitvoering geven aan het Werkprogramma Informele zorg 2018.

Nadat in 2014 (zorg)vrijwilligers en mantelzorgers van Ermelo hebben aangegeven waaraan zij behoefte hebben en deze aandachtspunten in het nieuwe beleidskader Vrijwillige inzet & informele zorg 2015-2018 zijn vastgelegd, is in 2015 samen met ondersteunende organisaties gewerkt aan het opstellen van het werkprogramma vrijwillige en informele inzet 2015-2018. Halverwege 2017 is een nieuwe ronde met alle ondersteunende organisaties gestart om nieuwe projectvoorstellen voor 2018 in te dienen. De projecten worden in 2018 uitgevoerd binnen de beschikbare middelen. In 2015 is de mantelzorgwaardering vormgegeven. Dit was een nieuwe gemeentelijke taak en dit zal in 2018 voortgezet worden. In 2017 is gekeken in hoeverre het bestaande aanbod van respijtzorg aangevuld kan worden met lokale voorzieningen.

Risico's

N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Kadernotitie regeldrukvermindering vrijwilligersorganisaties (2010);
- Notitie Samen leven in Ermelo, een wijkgerichte aanpak (2012);
- Kadernota Versterken, verbinden en verlichten van vrijwillige en informele inzet 2015-2018 (2015).

Voldoende bewegen

Portefeuillehouder: A.L. Klappe

Wat willen we bereiken

Doel
De gemeente bevordert dat jong en oud voldoende beweegt en bevordert een gezonde leefstijl. De inzet van het college zit vooral op breedtesport.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college ziet het maatschappelijk belang van sport in het kader van preventie en ter bevordering van gezondheid voor de doelgroepen: jeugd, mensen met een beperking en ouderen. Daarbij is de inzet van het college met name gericht op activiteiten, de “stenen” zijn daarbij volgend. De gemeente neemt in 2013-2016 deel aan het uitvoeringsprogramma Noord Veluwe Sport! Er wordt een sportvisie 2016-2020 opgesteld. Indien de rijksgelden van de combinatiefunctionarissen eindigen, stopt tevens de gemeentelijke bijdrage hiervoor. Het college stelt onder andere ter bevordering van de gezonde leefstijl een Nota gezondheidsbeleid op voor 2014-2018."

Wat gaan we daarvoor doen

De nota gezondheidsbeleid 2017-2021 "Samen naar een gezond Noord-Veluwe" is in april 2017 aan de gemeenteraad aangeboden en uitgewerkt in een uitvoeringsagenda. In 2018 wordt de uitvoeringsagenda in (netwerk)samenwerking met Tactus, Centrum voor Jeugd en Gezin (GGD), Welzijn Ermelo etc. en met betrokkenheid van de lokale adviesraad Sociaal Domein mede op basis van trends en ontwikkelingen voorzien van de verdere detaillering op resultaten in dat jaar.

Risico's

Bij het vervallen van de rijksbijdrage en dientengevolge de gemeentelijke bijdrage worden de doelstellingen niet gehaald.

Vastgesteld beleid

- Sportaccommodatienota 2011-2015 "Sport in beweging" (uitvoeringsnota) (2011);
- Sportvisie “Sport in beweging” 2011–2015 (2011);
- Nota Gezondheidsbeleid Gezondheid Dichterbij: Goed Bezig 2012-2015" (2012);
- Regionale sportvisie Noord-Veluwe Sport Visie en Ambities 2020.

Sportaccommodaties

Portefeuillehouder: A.L. Klappe

Wat willen we bereiken

Doel
De gemeente beschikt over goede sportaccommodaties en geeft uitvoering aan het vastgestelde accommodatiebeleid “Synergie in vastgoed”. De gemeente beschikt over een goed instructie- en sportbad voor jongeren, verenigingen en ouderen. Daarbij worden de gemeentelijke exploitatielasten omlaag gebracht.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Er komt een onderzoek naar de mogelijkheden van “het op afstand zetten” van de gemeentelijke sportaccommodaties, waaronder het zwembad. Daarnaast stimuleert het college de zelfredzaamheid van verenigingen op het gebied van onderhoud. Het college bereidt besluitvorming voor over de toekomst van het zwembad en de sporthal Calluna."

Wat gaan we daarvoor doen

Onderdeel Calluna/sporthal:
Op 5 juli 2017 is door de raad besloten tot nieuwbouw van een zwembad en sporthal op locatie de Zanderij. Qua voorzieningenniveau is voor het zwembad besloten tot aanvullingen op recreatief gebied en voor de sporthal extra voorzieningen voor de gymnastiekvereniging. Tevens is meer invulling gegeven aan de duurzaamheidsambitie voor zwembad/sporthal, die naast energieneutraliteit ook klimaatneutraliteit tot doel heeft.

Op 5 juli 2017 is eveneens, vanuit te voorziene fiscale regelgeving, besloten om beheer en exploitatie van het nieuwe zwembad extern te verzelfstandigen door de oprichting van een overheids-BV (Sportbedrijf Ermelo).

Verdere uitwerking van dit besluit in een bedrijfsplan zal in 2017 plaatsvinden, waarna geheel 2018 als implementatiejaar geldt. De start van de nieuwe vorm van beheer en de exploitatiefase is voorzien in januari 2019.

Risico's

- Complexheid van het traject;
- Het niet realiseren van taakstellingen;
- De bestemmingsplanprocedure kan worden vertraagd door bezwaar en beroep.

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is met betrekking tot dit speerpunt het volgende risico opgenomen:

- Verruiming btw-sportvrijstelling (wijziging Sportbesluit) (kans 10%).

Vastgesteld beleid

- Eindrapport accommodatiebeleid Synergie in Vastgoed (2012);
- Sportvisie "Sporten, bewegen en spelen - Heel Ermelo beweegt! 2016-2020" (2016);
- Uitvoeringsprogramma Accommodatiebeleid Synergie in Vastgoed;
- Sportaccommodatienota 2011-2015 "Sport in beweging" (uitvoeringsnota) (2011);
- Plan van Aanpak Calluna en Balverszaal en aanvraag voorbereidingskrediet (2015).

Huis van Bestuur en Cultuur

Portefeuillehouder: A.L. Klappe

Wat willen we bereiken

Doel
Het omvormen van welzijnsaccommodaties, culturele accommodaties en gemeentehuis naar één accommodatie waar bestuur en cultuur onderdak vinden.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"De raad heeft op 11 oktober 2012 ingestemd met het omvormen van De Dialoog naar een cultuurhuis (het Huis van Bestuur en Cultuur). Leidend hierbij is het vastgestelde accommodatiebeleidsplan uit oktober 2012. Het college geeft hieraan nadere invulling door eerst te besluiten welke functies onderdak krijgen in dit huis. Daarbij worden in ieder geval de bibliotheek, het muziekonderwijs, welzijnswerk en de volksuniversiteit betrokken. Het gemeentehuis wordt ingericht op basis van een werkplekconcept volgens Het Nieuwe Werken. De huidige kantoorfuncties in De Dialoog kunnen dan mogelijk worden verplaatst naar de backoffice van het gemeentehuis. De invulling van de resterende ruimten in het gemeentehuis bezien wij met creatief ondernemerschap met als inzet om deze ruimten nog te verhuren aan maatschappelijke en/of commerciële huurders. Na de besluitvorming over de deelnemende functies wordt gewerkt aan een programma van eisen op basis waarvan het definitieve budget wordt bepaald."

Wat gaan we daarvoor doen

Op 6 juli 2017 heeft de gemeenteraad een amendement aangenomen waarbij het college van B&W de opdracht heeft gekregen om met een voorstel te komen voor de beschikbaarstelling van een voorbereidingskrediet voor het opstellen van een detailstudie en bijbehorende kostenraming voor een Huis van Bestuur en Cultuur.

Het college voert een nadere verkenning uit van drie scenario's inclusief nadere kostenraming. Het college heeft besloten voortaan weer te spreken over 'de Dialoog'. De drie scenario's die worden verkend betreffen: het basis scenario, het verbouwingsscenario en het nieuwbouw scenario.

Risico's

Taakstellende bezuiniging accommodatiebeleid nog effectueren, exploitatie Huis van Bestuur en Cultuur en de BTW-problematiek.

Vastgesteld beleid

- Eindrapport Accommodatiebeleid Synergie in Vastgoed (2012);
- Uitvoeringsprogramma Accommodatiebeleid Synergie in Vastgoed.

Accommodatiebeleid

Portefeuillehouder: A.L. Klappe

Wat willen we bereiken

Doel
Uitvoering geven aan het vastgestelde accommodatiebeleid “Synergie in vastgoed”.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college zet de projecten uit het accommodatiebeleid voort. Daarbij gaat het in dit kader om de projecten Pretoriusplein, De Goede Herderschool, wijkvoorziening West en de professionalisering van de vastgoedorganisatie. Overige projecten zijn het Huis van Bestuur en Cultuur en de Sportaccommodaties. Deze zijn als separaat speerpunt aangemerkt. Naast het uitvoeren van genoemde projecten zal ook gewerkt worden aan een visie op cultuur en peuterspeelzaalwerk. Dat is namelijk mede bepalend voor de invulling van onderwijshuisvesting en maatschappelijke functies."

Wat gaan we daarvoor doen

In 2018 zal de vervangende nieuwbouw van de basisscholen Prins Willem Alexander en Goede Herder gereed komen. De besturen verwachten dat de nieuwe gebouwen aan het begin van het schooljaar 2018-2019 in gebruik worden genomen.

Professionalisering vastgoedorganisatie:
In 2017 wordt het uitvoeringsprogramma op het onderdeel vastgoed organisatie afgerond. De in 2016 en 2017 ingezette professionalisering wordt in 2018 gemonitord. De effecten van de wijziging van subsidiëring van activiteiten in plaats van "stenen" worden in deze kadernota doorgevoerd, zodat de gemeente vanaf 2018 voldoet aan de wettelijke verplichtingen in het kader van de (nog te wijzigen) Wet markt & overheid. Ook wordt in 2018 uitvoering gegeven aan het (in 2017 vast te stellen) strategisch vastgoed beleid. Uit dit beleid volgt het afstoten van niet-strategisch vastgoed.

Risico's

- Taakstellende bezuiniging accommodatiebeleid kan niet geëffectueerd worden;
- Geen draagvlak en medewerking schoolbesturen;
- De normbedragen waarop de bekostiging is gebaseerd zijn niet toereikend voor uitbreiding en/of nieuwbouw van scholen.

Vastgesteld beleid

- Notitie Kwaliteitseisen peuterspeelzaalwerk Ermelo (2005);
- Notitie “De leerling centraal” (2005);
- Kadernota brede school (2006);
- Raamovereenkomst ROC Landstede uitvoering volwasseneneducatie 2013 en 2014;
- Eindrapport accommodatiebeleid Synergie in Vastgoed (2012);
- Uitvoeringsprogramma Accommodatiebeleid Synergie in Vastgoed (2012);
- Meerjarenonderhoudsplan (MOP) (driejaarlijkse actualisatie / 2013).

Cultuur

Portefeuillehouder: A.L. Klappe

Wat willen we bereiken

Doel
Gesubsidieerde culturele voorzieningen moeten bijdragen aan met name educatie op het gebied van culturele vorming van kinderen, jongeren en mensen met beperking. Voorzieningen voor volwassenen dienen in beginsel zelfbekostigend te zijn.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het beleid van het college is primair gericht op het ondersteunen van activiteiten gericht op de doelgroepen (mensen) boven het in stand houden van gebouwen (stenen). Het beleid ten aanzien van gesubsidieerde culturele voorzieningen wordt herzien met betrekking tot de gesubsidieerde activiteiten en huisvesting."

Wat gaan we daarvoor doen

In 2018 wordt de uitvoering van de acties uit de Cultuurnota voortgezet. De afspraken met culturele instellingen worden in overeenstemming met de uitgangspunten van de Cultuurnota gebracht. Eind 2018 wordt de Cultuurnota tussentijds geëvalueerd.

Risico's

- Maatschappelijk draagvlak.

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is met betrekking tot dit speerpunt het volgende risico opgenomen:
De rechter honoreert het beroep van de Streekmuziekschool op de garantstelling naar aanleiding van het in 2013 uitgesproken faillissement (kans 10%).

Vastgesteld beleid

- Herijking en opdracht Het Pakhuis (2017);
- Cultuurnota 2016-2020 Zorg voor Cultuur, zorg voor elkaar (2016);
- Wmo-Beleidsplan 2013-2016 Actief en Betrokken II (2013).

Indicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Ermelo	Nederland	Bron
% Niet-wekelijkse sporters	%		-	-	RIVM - Zorgatlas
Bijstandsuitkeringen	per 1.000 inwoners 18 jaar en ouder	2016	19,8	41,3	CBS - Participatie Wet
Lopende re-integratievoorzieningen	per 1.000 inwoners 15-65 jaar	2016	16,9	25,5	CBS - Participatie Wet
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 1.000 inwoners	2016	45	62	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO
% Kinderen in armoede	%	2015	2,86	6,58	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
% Jeugdwerkloosheid	%	2015	1,3	1,52	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
% Voortijdige schoolverlaters totaal	%	2015	-	-	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs
Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2016	0	2,01	Ingrado
Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2016	23,87	26,88	Ingrado
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2016	11,7	10,7	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdreclassering	%	2016	0,6	0,5	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdbescherming	%	2016	2,5	1,2	CBS - Beleidsinformatie Jeugd

bron: waarstaatjegemeente.nl (29 augustus 2017)

Verbonden partijen

Bij de uitvoering van het programma Samenleven zijn de volgende verbonden partijen betrokken:

- RNV;
- GGD;
- SDV.

Wat hebben we er voor over

Budgetten		Meerjarenbegroting			
		2018	2019	2020	2021
Programma Samenleven	lasten	37.331.000	37.113.000	38.656.000	38.095.000
	baten	-6.374.000	-6.472.000	-6.778.000	-6.692.000
Saldo		30.957.000	30.641.000	31.878.000	31.403.000

Investeringen		Meerjarenbegroting			
		2018	2019	2020	2021
Programma Samenleven	lasten	7.745.000	20.669.000	420.000	0
	baten	-33.000	-35.000	-38.000	-40.000
Saldo		7.712.000	20.634.000	382.000	-40.000

Het gedetailleerde investeringsoverzicht is opgenomen in onderstaand overzicht:

Investeringsplan Programma Samenleven

Autorisatieniveau raad

De raad autoriseert alle baten en lasten op programmaniveau.

De raad autoriseert alle investeringskredieten.

De kredieten voor transformatie naar Het Huis van Bestuur en Cultuur en nieuwbouw sportcentrum Calluna zijn wel door de raad beschikbaar gesteld, maar nog niet vrijgegeven. Een uitzondering hierop zijn de voorbereidingskredieten Calluna en de instandhoudingskredieten Calluna en het voorbereidingskrediet HvBC. Deze heeft de raad inmiddels wel vrijgegeven.

De raad autoriseert alle toevoegingen aan en beschikkingen over de reserves en voorzieningen.

Programma Economie

Algemeen

Raadscommissie
Commissie Infrastructuur & Ruimte
Commissie Samenleving en Maatschappij
Commissie Bestuur en Middelen

Portefeuillehouders
mr. J. van den Bosch
J. van Eijsden
mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich

Economie

Portefeuillehouder: mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich

Wat willen we bereiken

Doel
In Ermelo willen wij op het gebied van Economie en Toerisme & Recreatie dat wat goed gaat verstevigen en vernieuwen en inzetten op verbetering waar mogelijk. In het Economisch Programma 2015-2018 hebben wij de volgende strategische doelen vastgesteld:

- het versterken van de economische structuur;
- het geven van ruimte voor ondernemerschap en starters;
- het profileren van Ermelo en het profileren van de regio;
- het verbeteren van het vestigingsklimaat;
- het stimuleren van verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

Inhoud
"Wij hebben in het Economisch Programma 2015-2018 aan de te bereiken doelen en speerpunten prestatieindicatoren gekoppeld, zodat wij het resultaat van het Economisch Programma 2015-2018 kunnen monitoren."

Wat gaan we daarvoor doen

De uitvoering van het Economisch Programma loopt in 2018 door.

Risico's

De economie in een gemeente of een regio wordt beïnvloed door vele factoren. Het is een complex geheel, waarbij wij als overheid en ook als lokale overheid beperkte sturingsmogelijkheden hebben. Wij hebben in het Economisch Programma 2015-2018 per thema onze rol geduid. Wij proberen daarbij dingen uit waarbij wij soms ook op onderdelen onze neus kunnen stoten; bij het zoeken naar vernieuwing kan er ook iets misgaan.

Wij geven het programma vorm in samenspraak met ondernemers en partijen in Ermelo. En staan daarmee niet alleen aan het roer. Deze insteek als netwerkpartner is ook de wijze waarop wij onze rol over overheid steeds meer willen vormgeven.

Vastgesteld beleid

- Tussenevaluatie 2015-2016 Economisch Programma (april 2017);
- Groei van binnenuit, Economisch Programma 2015-2018 (februari 2015);
- Strategische Uitvoeringsagenda 2015-2016 Economisch Programma (mei 2015).

Stimuleren van het verstevigen van de economische structuur

Portefeuillehouder: mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich

Wat willen we bereiken

Doel
Verbreden van economische portfolio door slimme cross-overs en inzet op potentie van sectoren.

Inhoud
"Wij verstevigen de accountaanpak zorg en defensie en cross-over profit en non-profit; zorg/defensie en bedrijfsleven. Wij zetten in op kwalitatief voldoende en voldoende gevarieerd aanbod van werklocaties. Wij creëren gunstige omstandigheden voor het laten vestigen van zakelijke dienstverlening en plegen acquisitie. En wij onderzoeken of een bedrijfsverzamelgebouw versterkend kan werken op de vestiging van zakelijke dienstverlening en/of het faciliteren van ZZP'ers. Wij creëren een mogelijke broedplaats voor nieuw en groeiend ondernemerschap. Vooral voor de ontwikkeling van de zorg is het goed nieuwe concepten uit te kunnen proberen en "vrije ruimte" te creëren om dingen uit te proberen waarvan er ook een aantal kunnen mislukken."

Wat gaan we daarvoor doen

In 2018 evalueren we de mogelijke kansen die in 2017 zijn verkend op het gebied van de zorg. De insteek is om minimaal één van de kansen uit te werken. In 2018 kijken we of de aanpak betreffende stimuleren cross-overs defensie, zorg en bedrijfsleven verder geïntensiveerd kunnen worden.

Risico's

Ermelo is een aantrekkelijke gemeente maar ook onderdeel van een regio waar andere aantrekkelijke gemeenten zijn. Wij zullen ons profiel moeten uitventen. Wij proberen nieuwe dingen uit en moeten daarbij ook de ruimte nemen om iets te laten mislukken. Op die manier kunnen wij er achter komen wat wel en wat niet werkt.

Vastgesteld beleid

- Groei van binnenuit, Economisch Programma 2015-2018 (februari 2015);
- Strategisch Uitvoeringsprogramma 2015-2016 Economisch Programma (mei 2015);
- Plan van aanpak Vitale vakantieparken (februari 2015).

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Portefeuillehouder: mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich

Wat willen we bereiken

Doel
Ermelo wil een inclusieve samenleving zijn waarin mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt deelnemen, in welke vorm dan ook. Wij willen ondernemers stimuleren om hieraan een bijdrage te leveren.

Inhoud
"Wij stellen een Stimuleringsagenda Sociaal Ondernemerschap op, waarin wij langs verschillende sporen ondernemers willen aanmoedigen om hun bijdrage te leveren aan de inclusieve samenleving. Wij kijken naar hoe wij een platform kunnen creëren voor sociaal ondernemers in Ermelo, waarin lokale ondernemers elkaar kunnen inspireren. En wij kijken naar welke randvoorwaarden sociaal ondernemerschap kunnen ondersteunen. De Stimuleringsagenda is aanvullend op de werkgeversdienstverlening die vanuit Samen werkend Ermelo wordt uitgevoerd in het kader van de Participatiewet."

Wat gaan we daarvoor doen

Uitvoering geven aan de Stimuleringsagenda Sociaal Ondernemerschap. In 2018 geven we uitvoering aan het plan van aanpak landelijke manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen. In 2018 wordt er uitvoering gegeven aan het onderdeel social return in het inkoopbeleid en in het subsidiebeleid. Uit de evaluatie van het project Ermelo Centraal worden de ervaringen rondom de randvoorwaarden gedeeld hoe we sociaal ondernemerschap breed kunnen ondersteunen. In 2018 worden de ervaringen hoe te kunnen komen tot een platform voor sociaal ondernemers in Ermelo, waarin lokale ondernemers elkaar kunnen inspireren, verder uitgewerkt tot een vorm die passend is voor Ermelo.

Risico's

Steeds meer ondernemers zijn bereid in te zetten op Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen en creëren ruimte in hun bedrijf voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dit is een samenspel tussen goede ondersteunende regelingen, goede bemiddeling en bereidwilligheid van ondernemers.

Vastgesteld beleid

- Groei van binnenuit. Economisch Programma 2015-2018 (februari 2015);
- Strategische Uitvoeringsagenda 2015-2016, Economisch Programma (mei 2015);
- Notitie Werkgeversdienstverlening Niemand op de reservebank (maart 2015);
- Stimuleringsagenda Sociaal Ondernemerschap (juni 2016).

Stationsomgeving toezicht

Portefeuillehouder: mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich

Wat willen we bereiken

Doel
De realisatie van een fietsenstalling met toezicht door de inzet van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.

Inhoud
"In samenwerking met samenwerkingspartners opstellen van een rendabele businesscase en het in uitvoering brengen."

Wat gaan we daarvoor doen

In 2018 is de business case van Ermelo Centraal in uitvoering en wordt er een evaluatie gehouden om na te gaan of de onderneming kans van slagen heeft om in deze vorm zelfstandig verder te gaan.

Risico's

In de stationsomgeving zijn veel partijen betrokken waarbij wij ook expliciet rekening moeten houden met de veiligheid die een spoorovergang vergt.

Vastgesteld beleid

Besluit aanpassing stationsomgeving (oktober 2014).

Veldzicht-Noord vierde fase

Portefeuillehouder: mr. J. van den Bosch

Wat willen we bereiken

Doel
Uitbreiding van het bedrijventerrein Veldzicht voor lokale bedrijvigheid.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college stelt een bestemmingsplan Veldzicht Noord vierde fase op. Deze wordt door de raad vastgesteld."

Wat gaan we daarvoor doen

De oorspronkelijke opdracht is afgerond. Afhankelijk van het traject tot verwerving van de benodigde gronden, kan in 2018 gestart worden met het bouwrijp maken van het plangebied. Na de inwerkingtreding van het bestemmingsplan kunnen de twee partijen in het plangebied zelf op eigen gronden realiseren.

Risico's

Vanwege juridische en planologische procedures kan de planning opschuiven.

Vastgesteld beleid

Nota Grondbeleid (2010) (deze heeft betrekking op de activiteiten die in de begroting en jaarrekening van de

gemeente onder de noemer grondexploitatie vallen).

Kerkdennen

Portefeuillehouder: mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich

Wat willen we bereiken

Doel
Transformatie Kerkdennen naar een lichtere vorm van bedrijvigheid.

Inhoud
"Het college stelt een verkleuringsnotitie op waarin het toekomstige wensbeeld wordt vastgelegd om te kunnen anticiperen op mogelijke gebiedsontwikkelingen. Op basis van de Structuurvisie Ermelo 2015 en het Bestemmingsplan Kom Ermelo hanteren wij de volgende drie uitgangspunten voor Kerkdennen:

- de bedrijfsfuncties voor Kerkdennen blijven behouden;
- wij hebben de wens om te evolueren naar lichtere bedrijvigheid;
- wij voeren geen actief grondbeleid in dit gebied."

Wat gaan we daarvoor doen

Als in 2017 de nota Uitvoering Verkleuring Kerkdennen door de raad vastgesteld wordt, dan brengen we de in de nota genoemde maatregelen in de categorie Doen in 2017 en 2018 in uitvoering en werken we de maatregelen in de categorie Kansrijk uit om ze aan de raad voor te leggen. Hiermee zijn de randvoorwaarden gecreëerd om de verdere verkleuring van het bedrijventerrein Kerkdennen te laten plaatsvinden. Voor de uitvoering van de verkleuring van het bedrijventerrein Kerkdennen is € 2.000.000,00 gereserveerd.

Risico's

Het uitgangspunt, dat wij geen actief grondbeleid op dit gebied voeren, brengt met zich mee dat wij voor een mogelijke verkleuring afhankelijk zijn van de bereidwilligheid en mogelijkheden van ondernemers om hierin mee te bewegen of samen met ons kansen te gelde te maken. Wij trekken intensief op met de ondernemers. Uit de Verkenning is gebleken dat de verbetermogelijkheden op Kerkdennen ook te maken hebben met verkeersaspecten en verkeersveiligheid.

Vastgesteld beleid

- Nota Grondbeleid (2010);
- Structuurvisie gemeente Ermelo 2025 (2012);
- Bestemmingsplan Kom Ermelo (2013);
- Verkenning Verkleuringsnotitie Kerkdennen (november 2015).

Glasvezel

Portefeuillehouder: mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich

Wat willen we bereiken

Doel
Wij optimaliseren de digitale bereikbaarheid van bedrijventerreinen en het buitengebied van Ermelo. De ontwikkeling van het buitengebied krijgt met de aanleg van glasvezel een stevige impuls die voor de leefbaarheid, educatie en economie van belang is.

Inhoud
"Door partijen bij elkaar te brengen, behoefte te laten inventariseren en te zoeken naar voldoende potentie, jagen wij de uitrol van breedband aan waar onder glasvezel op bedrijventerreinen, buitengebied en recreatieterreinen."

Wat gaan we daarvoor doen

In 2018 zal de uitrol in het grootste deel van het buitengebied van Ermelo plaatsvinden wanneer 50% of meer van het aantal huishoudens in dat gebied zich daarvoor hebben aangemeld.

Risico's

In het buitengebied is, door de aanwezigheid van veel recreatieterreinen, veel latente behoefte aan snel internetgebruik. Deze gebruiksbehoefte bundelen met behoefte van vaste bewoners vraagt extra inspanning van ondernemers en eigenaren van recreatiewoningen. De externe partij voor het uitrollen van glasvezel heeft aangegeven pas met de aanleg van glasvezel van start te gaan wanneer er sprake is van een succesvolle vraagbundeling; een minimale vereiste is dat 50% van de mogelijke aansluitingen in moet schrijven voor glasvezel.

Vastgesteld beleid

- Groei van binnenuit, Economisch Programma 2015-2018 (februari 2015);
- Strategische Uitvoeringsagenda 2015-2016 Economisch Programma (mei 2015);
- Leges- en Telecommunicatieverordening gemeente Ermelo.

Toerisme en recreatie

Portefeuillehouder: mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich

Wat willen we bereiken

Doel
Het toeristisch en recreatief profiel van Ermelo kan verstevigd worden. Ermelo kent een aantrekkelijk en mooi buitengebied, maar kan winnen in aantrekkelijkheid. En ze kan haar waarde beter vermarkten. Ermelo kan winnen aan aantrekkelijkheid door meer variatie en modernisering van verblijfsmogelijkheden.

Inhoud
"Het college ontwikkelt een stimuleringsagenda voor toerisme en recreatie in brede zin. Hierin zetten wij in op modernisering, promotie en marketing: promotie Ermelo Buitenleven. Ermelo Buitenleven is een initiatief waarin de VVV, lokale ondernemers en de gemeente samenwerken om Ermelo als recreatiegemeente beter op de kaart te zetten. In de agenda zetten wij in op:

- verblijfsrecreatie;
- promotie en marketing;
- recreatievriendelijke gemeente;
- dagrecreatie;
- toeristische infrastructuur."

Wat gaan we daarvoor doen

We werken aan de uitvoering en/of afronding van de verschillende activiteiten uit de stimuleringsagenda voor recreatie en toerisme 2015-2018. In 2017 voeren we een toeristische monitor uit waarbij we de ontwikkeling in de sector goed in beeld brengen. Op basis van deze monitor voeren we in 2018 ook de evaluatie over de stimuleringsagenda uit.

We blijven werken aan een professionele promotie en marketing van Ermelo als bereikbare, toeristische bestemming. Dit doen we door meer de regie te nemen in de op- en inrichting van één overkoepelende organisatie voor promotie en marketing Ermelo. Daarnaast zetten we ons in voor ontwikkelingen als de versterkingen van toeristische paden en routes en het verbreden en vernieuwen van dagrecreatieve concepten.

Risico's

Bij het behalen van doelstellingen zijn veel partners betrokken, zoals het toeristisch bedrijfsleven, ondernemersorganisaties en mede-overheden. Voortgang en resultaten zijn daarom vaak afhankelijk van externe factoren.

Vastgesteld beleid

- Groei van binnenuit, Economisch Programma 2015-2018 (februari 2015);
- Strategische Uitvoeringsagenda 2015-2016, Economisch Programma (mei 2015);
- Stimuleringsagenda Toerisme en Recreatie (2015).

Vitale vakantieparken

Portefeuillehouder: mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich

Wat willen we bereiken

Doel
Modernisering van de verblijfsrecreatie op de vakantieparken. Revitalisering van de verblijfsrecreatiesector door:

- Recreatieondernemers waar mogelijk meer ruimte te geven voor ontwikkeling;
- Bedrijven waar geen recreatie meer plaatsvindt om te vormen naar andere functies.

Inhoud
"Wij geven, conform het projectplan Kwaliteitsimpuls Verblijfsrecreatie, gezamenlijk met de ondernemers lokale invulling aan het vitaliseren van de vakantieparken en nemen deel aan het regionale programma Vitale Vakantieparken."

Wat gaan we daarvoor doen

In 2018 werken we verder aan de gebiedsvisies voor de recreatieclusters in Ermelo. We stellen samen met de ondernemers en eigenaren van parken maatwerk oplossingen op voor de verdere ontwikkeling of transformatie van vakantieparken. Ook gaan we verder met het ontwikkelen van publieke en private instrumenten die bijdragen aan het revitaliseren van de verblijfsrecreatie sector.

Risico's

De vitalisering van de verblijfsrecreatie is een complex proces en wij zijn in hoge mate afhankelijk van de bereidwilligheid van lokale ondernemers, maar daarmee absoluut niet iets om te laten liggen. In nauw samenspel tussen bestaande, nieuwe ondernemers en overheid moeten wij een impuls kunnen geven aan de kwaliteit, gebruik en imago van de verblijfsrecreatie.

Vastgesteld beleid

- Projectplan Kwaliteitsimpuls Verblijfsrecreatie (februari 2015);
- Vitale vakantieparken: toekomstvisie op de verblijfsrecreatie in Ermelo met drie gebiedsgerichte visies (december 2015).

Strand Horst

Portefeuillehouder: J. van Eijsden

Wat willen we bereiken

Doel
Recreatieve functie Strand Horst versterken.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college faciliteert actief particulier initiatief voor de verdere ontwikkeling van Strand Horst. De basis voor de ontwikkelingen is de vastgestelde visiekaart Strand Horst (2013) en het vastgestelde Masterplan Strand Horst (2016). Het college zet in op een juist verwachtingenmanagement naar de raad ten aanzien van mogelijkheden, die de gemeente kan bewerkstellingen. Het college zet in op behoud van de openbare toegankelijkheid van het strand."

Wat gaan we daarvoor doen

Het nieuwe bestemmingsplan voor het gebied Strand Horst wordt in het voorjaar van 2018 vastgesteld en hiermee is dit speerpunt in 2018 afgerond.

Risico's

Mogelijke vertraging vanwege juridische en planologische procedures.

Vastgesteld beleid

- Visiekaart Strand Horst (2013);
- Masterplan Strand Horst (2016).

Indicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Ermelo	Nederland	Bron
Banen	per 1.000 inwoners 15-64 jaar	2016	847,6	744	LISA

Netto arbeidsparticipatie	%	2016	66,9	65,8	CBS - Arbeidsdeelname
Vestigingen	per 1.000 inwoners 15-64 jaar	2016	135,7	134	LISA
Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten)	index	2013	73	100	Atlas voor Gemeenten
Functiemenging	%	2016	56,6	52,1	LISA

bron: waarstaatjegemeente.nl (29 augustus 2017)

Verbonden partijen

Bij de uitvoering van het programma Economie zijn de volgende verbonden partijen betrokken:

- RNV;
- Coörperatie Gastvrije Randmeren.

Wat hebben we er voor over

Budgetten		Meerjarenbegroting			
		2018	2019	2020	2021
Programma Economie	lasten	515.000	527.000	531.000	529.000
	baten	-24.000	-24.000	-24.000	-24.000
Saldo		491.000	503.000	507.000	505.000

Investeringen		Meerjarenbegroting			
		2018	2019	2020	2021
Programma Economie	lasten	0	40.000	0	0
	baten	-107.000	-107.000	-107.000	-107.000
Saldo		-107.000	-67.000	-107.000	-107.000

Het gedetailleerde investeringsoverzicht is opgenomen in onderstaand overzicht:

Investeringsplan Programma Economie

Autorisatieniveau raad

De raad autoriseert alle baten en lasten op programmaniveau.
De raad autoriseert alle investeringskredieten.
De raad autoriseert alle toevoegingen en beschikkingen over de reserves en voorzieningen.

Programma Bestuur & Dienstverlening

Algemeen

Raadscommissie
Commissie Bestuur en Middelen

Portefeuillehouders
A.A.J. Baars
mr. J. van den Bosch
J. van Eijsden
mevrouw drs. E. Heutink - Wenderich
A.L. Klappe

Veiligheid en handhaving

Portefeuillehouder: A.A.J. Baars

Wat willen we bereiken

Doel
Een veilige leefomgeving in Ermelo, rechtszekerheid voor burgers en een voorspelbare overheid.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college zet bij het opstellen van het handhavingsplan en veiligheidsbeleid in op de thema's veiligheid op straat, veiligheid in de wijk, veiligheid in het verkeer en het tegengaan van overlast en zwerfvuil. Tevens vindt extra controle plaats op de naleving van bestemmingsplannen. Daarbij is preventie een terugkerend aspect. Het college stelt een integraal handhavingsplan vast. Het thema veiligheid komt tevens terug in het uitvoeringsprogramma GVVP en de onderhoudsplannen openbare ruimte van de gemeente Ermelo. De burgemeester blijft handhaven op het alcoholverbod. In de nieuw op te stellen nota Gezondheidsbeleid wordt ingezet op preventie op drugs en overmatig alcoholgebruik. Het college continueert de Kwaliteitsmeter Veilig

Uitgaan."

Wat gaan we daarvoor doen

In 2016 is het Integraal Veiligheidsplan (IVP) vastgesteld. Dit nieuwe IVP vormt het strategisch beleidskader voor de aanpak van integrale veiligheid in de komende jaren door de gemeente, het fungeert als referentiekader voor nieuw beleid en voort te zetten bestaand beleid. Het IVP bestaat uit een beleidsplan en een uitvoeringsplan / uitvoeringsprogamma. Beschreven staat wat de gemeente zelf doet en wat zij van andere organisaties en instellingen (ketenpartners) verwacht. Het IVP kent naast de boven lokale prioriteiten (gezamenlijk met Harderwijk en Putten) een aantal lokale prioriteiten, vanwege de gewenste lokale invulling.

De vier bovenlokale prioriteiten zijn:
1. Ernstige overlast door personen in de woonomgeving
2. High Impact Crimes, met name woninginbraak
3. Maatschappelijke ondermijning / hennepaanpak
4. Leefbare en Veilige vakantieparken

De lokale prioriteiten zijn:
1. Geweld (mishandeling en bedreiging)
2. Vernieling / vandalisme
3. Verkeersveiligheid

In 2018 wordt verder uitvoering gegeven aan het Uitvoeringsprogramma IVP.

Daarnaast ligt het in de planning om in 2018 deel te nemen aan de Veiligheidsmonitor. Dit is een bevolkingsonderzoek naar veiligheid, leefbaarheid en slachtofferschap.

Risico's

N.v.t.

Vastgesteld beleid

- Handhavingsbeleid en handhavingsuitvoeringsprogramma (jaarlijkse update);
- Horecaconvenant (2015);
- Nota Gezondheidsbeleid "Gezondheid Dichterbij: Goed Bezig 2012-2015" (2012);
- Preventie en handhavingsplan: Drank- en horecawet (2014);
- Drank- en Horecaverordening (2014);
- Beleidsregels verblijfsontzeggingen;
- Beleid Nazorg ex-gedetineerden;
- Integraal Veiligheidsbeleid 2016 - 2019;
- Drugsbeleid 2015 (inclusief Damocles);
- Regionaal Risicoprofiel VNOG;
- Regionaal Beleidsplan VNOG;
- Regionaal Crisisplan / gemeentelijk rampenplan.

Brandweer

Portefeuillehouder: A.A.J. Baars

Wat willen we bereiken

Doel
Voorkomen en bestrijden van branden en inzet bij calamiteiten/rampen.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Door de regionalisering (VNOG) is de directe invloed van de gemeente(raad) op de brandweer gewijzigd. In de komende periode blijft het college werken aan behoud van de clusterstructuur (Ermelo maakt onderdeel uit van het cluster West) en het terugdringen van loze uitrukken. Om de lokale brandweer op sterkte te houden dienen er de komende periode nieuwe vrijwilligers geworven te worden."

Wat gaan we daarvoor doen

Het oorspronkelijke speerpunt is feitelijk afgerond. De brandweer is opgegaan in de Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gerderland (VNOG) met onderstaande taken:

Crisisbeheersing
Als gemeenten zijn wij verantwoordelijk voor de invulling van de ‘oranje kolom’ binnen de multidisciplinaire crisisbeheersingsorganisatie - de zogenaamde Bevolkingszorg. We houden in dat kader operationele plannen actueel, nemen deel aan opleiding, training, oefening (OTO), bewaken en bevorderen adequate bemensing van processen. We stemmen af met andere gemeenten binnen het dubbelcluster binnen de VNOG, geven samen met deze andere gemeenten invulling aan processen. Landelijke ontwikkelingen op het terrein van crisisbeheersing nopen ons tot een gedeeltelijke herziening, bijstelling van onze inrichting van de Bevolkingszorg. Het traject Bevolkingszorg op Orde 2.0 (Veiligheidsberaad, april 2014) heeft een aantal belangrijke principes en vertrekpunten opgeleverd die nu landelijk, binnen de veiligheidsregio’s opgepakt worden. In de kern gaat het om vier centrale punten:

1. Risicogerichtheid en risico-acceptatie: het loslaten van de utopie van volledige risicobeheersing en in plaats daarvan focussen op realistische en beïnvloedbare risico’s;
2. Meer vertrouwen op improvisatievermogen en veerkracht van de crisisorganisatie: expliciet onderscheid maken tussen voorbereide zorg en geïmproviseerde zorg; als geheel een bescheidener preparatie i.e. vormgeving van de bevolkingszorg;
3. Meer steunen op maatschappelijke potentie en vitaliteit: nadrukkelijk integreren van zelfredzaamheid en redzaamheid in de crisisorganisatie; focus op faciliteren en ondersteunen van redzaamheid en zelfredzaamheid en daarnaast hulpverlening aan ‘verminderd zelfredzamen’;
4. Aan de vrijblijvendheid voorbij: professionalisering, implementatie prestatie-eisen. Ook binnen de VNOG herijken wij onze crisisbeheersingsorganisatie aan de hand van deze uitgangspunten. We verwerken deze in onze planvorming, preparatie van voorzieningen, OTO en andere elementen.

Brandweer
De opgave voor de VNOG is: ‘Minder branden, slachtoffers en schade’. Om dit te bereiken heeft de VNOG drie maatschappelijke doelstellingen geformuleerd:
1. het voorkomen en beperken van incidenten, rampen en crises;
2. het bestrijden van incidenten, rampen en crises;
3. herstel na een ontwrichte situatie.

Het regionaal risicoprofiel, crisisplan en beleidsplan van de Veiligheidsregio zijn hiervoor leidend. Minimaal één keer per vier jaar wordt op basis van het vastgestelde risicoprofiel het beleidsplan geactualiseerd. Dit is eind 2016 gerealiseerd. Dit beleidsplan wordt vastgesteld door het bestuur van de Veiligheidsregio na bespreking daarvan met de gemeenteraden (- de zogenoemde ‘haalplicht’). Als gemeenten maken wij onderdeel uit van het bestuur van de Veiligheidsregio.
We zetten in op verdere versterking van de risicobeheersing. Cruciaal zijn risicobewustzijn (‘awareness’), preventiemaatregelen en naleefgedrag van maatschappelijke partners (‘Brandveilig Leven’). Samen met de Veiligheidsregio geven we zo goed mogelijk invulling aan deze hoofdlijn. Onze ‘eigen’ accenten daarbij als gemeenten:
- we geven input geven voor het regionale risicoprofiel en regionale brandrisicoprofiel;
- we voeren integraal toezicht- en handhavingsbeleid, inclusief het onderdeel brandveiligheid; we bewaken de randvoorwaarden voor effectieve uitvoering van dit beleid (o.m. wat betreft capaciteit);
- we geven ondersteuning aan preventievoorlichting door de brandweer; eventueel leggen we daarbij combinaties met voorlichting op het terrein van sociale veiligheid;
- we leggen de benodigde verbindingen met relevant flankerend gemeentelijk beleid zoals zorg- en welzijnsbeleid, evenementenbeleid, horecabeleid en drugsbeleid, recreatiebeleid, verkeersbeleid en met trajecten zoals de Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan (KVU), het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) en Vitale Vakantieparken; ook benutten we de mogelijkheden in dit verband vanuit het wijk- en gebiedsgericht werken.

Risico's

n.v.t.

Vastgesteld beleid

Organisatieplan brandweer cluster Veluwe West.

Ermelo zelfstandig

Portefeuillehouder: A.A.J. Baars

Wat willen we bereiken

Doel
De gemeente Ermelo blijft bestuurlijk zelfstandig.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)

"Zowel op rijksniveau als op provinciaal niveau wordt de discussie rondom de toekomstige bestuurlijke organisatie van Nederland gevoerd. Deze discussie zal ook Ermelo niet voorbijgaan. Momenteel voert de provincie samen met de VNG Gelderland het project “Sterk lokaal bestuur in Gelderland” uit. Het college betrekt het Ermelose maatschappelijke middenveld en de raad bij de onderzoeksfase van dit project."

Wat gaan we daarvoor doen

Voor een bestuurlijk zelfstandig (autonoom) Ermelo is bestuurlijke én ambtelijke samenwerking met andere overheden, maatschappelijke organisaties en private ondernemingen noodzakelijk. Het rapport "Sterk Bestuur in Gelderland" en de "Eindrapportage Regio Noord Veluwe 3.0: De kunst van het verbinden" onderstrepen deze noodzaak. De strategische en beleidsmatige samenwerking zal zich richten op vier onderwerpen te weten:

- Ontwikkeling Veluwe (Gebiedsopgave Veluwe op één)
- Lelystad Airport
- Regionale bereikbaarheid (A28, realisatie IC-station Harderwijk, "Veluwe tracé")
- Regionale ruimtelijke-economische ontwikkelingsstrategie (als onderlegger voor de inhoudelijke strategische agenda van de Noord-Veluwe).

Deze vier thema's zullen doorlopend in 2018 en volgende jaren het referentiekader vormen waarbinnen de strategische en beleidsmatige samenwerking vorm en inhoud krijgt. Daarnaast zal ingezet blijven worden op samenwerking met de buurgemeenten in de uitvoering van taken met als doel de dienstverlening en de kwaliteit te verbeteren en te borgen en de kwetsbaarheid en de kosten te verminderen. De processen die dit in gang zetten zijn meerjarig van aard, lopen reeds vanaf 2015 en zullen in 2018 en verder voortgezet worden.

Risico's

N.v.t.

Vastgesteld beleid

N.v.t.

Intergemeentelijke samenwerking versterken

Portefeuillehouder: Allen

Wat willen we bereiken

Doel
Om de taken zelfstandig en naar behoren uit te kunnen voeren is intensivering van de intergemeentelijke samenwerking noodzakelijk.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"De gemeente Ermelo werkt op meerdere terreinen samen met buurgemeenten. Het college wil deze deelname voortzetten en intensiveren. Zo zet het college het aangegane bestuursconvenant Strategische Alliantie Veluwe Noord (SAVN) voor de contractperiode van 3 jaar voort. Ook bij de uitvoering van bestaande en nieuwe taken werkt de gemeente samen met de buurgemeenten. De in 2014 met de gemeenten Harderwijk en Zeewolde in het verband van Meerinzicht gestarte samenwerking ter uitvoering van bedrijfsvoeringstaken (PIOFACH) wordt uitgebouwd. Ook in EHZ-verband wordt de samenwerking in het Sociaal Domein verder ontwikkeld en vormgegeven. Op basis daarvan wordt de toekomst van de huidige Sociale Dienst Veluwerand en de relatie met de sociale werkbedrijven (InclusiefGroep en Proson) geëvalueerd. Het college geeft verder vorm aan het raadsbesluit van 13 maart 2014 waarin acties worden benoemd om de sturing van de raad op gemeenschappelijke regelingen vorm te geven. Daarbij betrekt het college ook de notitie “Met Ermelo Verbonden” inzake verbonden partijen."

Stand van zaken
Op 20 maart 2015 hebben de colleges van de RNV-gemeenten plus de gemeenten Hattem en Heerde besloten te komen tot een transformatie van de RNV tot RNV 3.0. Inmiddels is de nieuwe naam vastgesteld op Samenwerking Noord Veluwe (SNV). De gedachte is om de strategische en beleidsmatige taken die nu zijn ondergebracht in de strategische alliantie en de Regio Noord-Veluwe te integreren in de SNV. Bij strategie en beleid gaat het om voorbereiding, waarbij de gemeentebesturen lokaal bevoegd zijn tot besluitvorming en met ruimte voor lokale invulling. Voor de operationele uitvoerende taken creëren wij ruimte voor een cafetariamodel voor het al dan niet onderbrengen van taken in de SNV-samenwerkingsgedachte. De gemeenten respecteren de verschillende oriëntaties als gevolg van sociaal-culturele en/of geografische omstandigheden, maar zijn het eens dat als een eenheid naar buiten getreden moet worden. De SNV zal niet bestaan uit een zelfstandige bestuurlijke en ambtelijke organisatie. Elk van de deelnemers zal optreden als gastgemeente

(centrumgemeente). Bestuurlijk vindt afstemming plaats over de strategische en beleidsmatige onderwerpen.

Wat gaan we daarvoor doen

SNV
Per 1 januari 2018 is de huidige RNV opgeheven en is er besloten tot een nieuwe lichte, maar niet-vrijblijvende vorm van samenwerking, die een duidelijke strategische (uitvoerings)agenda heeft. Daaraan voorafgaand (per 1 juli 2017) is besloten de beleidsmatige samenwerkingsonderwerpen te verdelen over en te beleggen bij de deelnemende gemeenten (gastgemeenten). Ook is dan besloten waar de uitvoeringssamenwerkingstaken worden ondergebracht.

Meerinzicht
Per 1 januari 2018 is de tweede fase Meerinzicht-bedrijfsvoering geformaliseerd. Dit betekent dat de taakvelden financiën, communicatie, juridische zaken en geo formeel deel uitmaken van Meerinzicht. Per 1 januari 2018 zal ook het Sociaal Domein formeel onderdeel uitmaken van Meerinzicht-Sociaal Domein. Hieraan voorafgaand zal de GR-Meerinzicht gewijzigd worden vastgesteld, teneinde het sociaal domein bij Meerinzicht onder te kunnen brengen.

ODNV
Als gevolg van de opheffing van de RNV is het denkbaar een aantal uitvoeringstaken per 1 januari 2018 te beleggen bij de ODNV.

Overig
In 2018 zal de verkenning worden voorgezet om tot samenwerking te komen in het beheer van de openbare ruimte. Verder zal worden ingespeeld op nieuwe mogelijkheden die zich voordoen.

Risico's

Het proces om te komen tot de SNV loopt ernstige vertraging op waardoor de Noord Veluwe niet tijdig in positie is op strategisch niveau ten aanzien van de thema's economie, werkgelegenheid en bereikbaarheid.

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is met betrekking tot dit speerpunt het volgende risico opgenomen:
"Bij een van de regionale samenwerkingsverbanden treedt een of meerdere van de door het samenwerkingsverband aangegeven risico's op (kans 30%)."

Vastgesteld beleid

- Notitie "Met Ermelo verbonden" (2003);
- Visiedocument EHZ Sociaal Domein (2014);
- Contourennota Sociaal Domein (2016).

Organisatieontwikkeling

Portefeuillehouder: A.A.J. Baars

Wat willen we bereiken

Doel
De transformatie naar netwerkgemeente met een professionele ambtelijke organisatie.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college ontwikkelt een visie op de beoogde transformatie naar een regiegemeente Ermelo. De visie vormt de basis voor de transformatie van de gemeentelijke organisatie naar een meer professionele, flexibele toekomstgerichte ambtelijke organisatie. De visie bevat een financiële paragraaf waarin wordt ingegaan op de wijze van invullen van de bezuinigingstaakstelling en mogelijke (incidentele financiële) ondersteunings- en/of stimuleringsmiddelen."

Wat gaan we daarvoor doen

Het begrip "regiegemeente" is vervangen door "netwerkgemeente". In 2018 zal uitvoering gegeven worden aan de besluiten van de raad die nog in 2017 worden verwacht, wanneer en hoe het Ermelse bestuur (raad en college) wil opereren in zgn. netwerkverbanden. Anders gezegd, in welke gevallen en hoe wil het bestuur ruimte bieden aan burgers, instellingen, organisaties en ondernemingen om mee te besturen, dan wel het bestuur geheel over te laten aan hen en uitsluitend een faciliterende rol als openbaar bestuur te vervullen. In 2018 en verder zullen op basis daarvan trainingen en evaluatie-momenten voor het bestuur georganiseerd worden.

Risico's

Interne weerstand tegen verandering bij onvoldoende draagvlak.

Vastgesteld beleid

N.v.t.

Dienstverlening

Portefeuillehouder: A.A.J. Baars

Wat willen we bereiken

Doel
Integrale sturing op adequate dienstverlening aan en vermindering van regeldruk voor bedrijven en inwoners.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)
"Het college zet het lean werken voort in de periode 2014-2018, primair gericht op processen die burgers direct aangaan. De doelstelling van lean werken is: een betere kwaliteit in een kortere doorlooptijd tegen lagere kosten. Dat gebeurt door het vereenvoudigen van werkprocessen. De standaardvergunningen worden door middel van het lean-principe bekeken. Gestreefd wordt naar het aanpassen van werkprocessen om standaardvergunningen binnen twee weken te verlenen. Deregulering is uitgangspunt bij het opstellen van verordeningen en beleidsregels."

Wat gaan we daarvoor doen

Het verbeteren en versnellen van de dienstverleningsprocessen is een continue proces. Onder dienstverlening verstaan wij naast de 1 op 1 relatie tussen burger en gemeente Ermelo (publiekscontacten) óók alle uitvoeringsprocessen die direct de burger en organisaties raken. Dus bijvoorbeeld ook het onderhoud van de openbare ruimte en groen. Het "Leanconcept" is ons hierbij behulpzaam en zal dat blijven, als onderdeel van het organisatie ontwikkelingsbeleid. Belangrijk aspect hierbij - en van grote invloed - is het digitaliseren van werkprocessen en het meer en meer aanbieden van het digitale kanaal aan de burgers en organisaties. Niettemin zal de dienstverlening ook nog geruime tijd op de analoge manieren moeten worden aangeboden, omdat nog lang niet iedereen toe is aan en gebruik maakt van de digitale mogelijkheden. Dit beïnvloedt het tempo waarin processen "lean" gemaakt kunnen worden.

Risico's

Imago gemeente.

Vastgesteld beleid

- I&A-plan (2005);
- Herziening visie informatie architectuur digitale dienstverlening (2010);
- Eerste versie kwaliteitshandvest (2008);
- Communicatieplan gemeenteraad (2006);
- Organisatieverordening Gemeenteraad (2012);
- Rapport en evaluatie van de werkgroep kaders (2008 en 2011);
- Notitie: De raad en zijn griffie (2009);
- Verordening op de auditcommissie (2009);
- Werkwijze en Vergaderstructuur Raad (2011);
- Communicatiekader en uitgangspunten (2016).

Ombuigingen en bezuinigingen

Portefeuillehouder: J. van Eijsden

Wat willen we bereiken

Doel
Een stabiele financieel gezonde gemeente met een structureel en reëel sluitende begroting.

Inhoud (volgens Collegeprogramma 2014-2018)

"Het college besluit tot een mix van ombuigingen en bezuinigingen op financiële, organisatorische en inhoudelijke (beleids)taken, gericht op het realiseren van structureel meerjaren begrotingsevenwicht, waarin financiële ruimte is / wordt gecreëerd voor investeringen in de toekomst. In ieder geval voeren wij de volgende bezuinigingsmaatregelen door:

- Een bezuiniging van 20% per 1 januari 2015 op de budgetten groot onderhoud wegen, onderhoud openbare ruimte, onderhoud groen, openbare verlichting en speelvoorzieningen (is gerealiseerd);
- Het inboeken van de besparingen door de samenwerking in “Meerinzicht” (is gerealiseerd);
- Het invoeren van precariorechten voor nutsbedrijven (is gerealiseerd);
- Het schrappen van de post nieuw beleid (is gerealiseerd);
- Het schrappen van stelposten (is gerealiseerd);
- Gesubsidieerde culturele voorzieningen; deze moeten bijdragen aan met name educatie op het gebied van culturele vorming van kinderen, jongeren en mensen met beperking. Voorzieningen voor volwassenen dienen in beginsel zelfbekostigend te zijn; op de gemeentelijke organisatie, zoals onder “organisatieontwikkeling” geformuleerd;
- Incidenteel: het schrappen van de helft van de post onvoorzien van centrumontwikkeling (is gerealiseerd)."

Wat gaan we daarvoor doen

In vervolg op de besluitvorming t.a.v. het Strategisch Financieel Beleid zal de financiële positie van Ermelo continue gemonitord blijven en door middel van de bestuursrapportages aan de raad worden voorgelegd. De raad zal steeds een afweging worden voorgelegd tussen inhoud en kosten en de gevolgen daarvan voor de financiële dekking. Indien en voor zover er in 2018 nog financiële taakstellingen open staan, zullen deze alsnog van inhoudelijke maatregelen worden voorzien en zo nodig aan de raad worden voorgelegd.

Risico's

Worden de in de begroting verwerkte ombuigingen/bezuinigingen (taakstellingen) niet gerealiseerd, dan ontstaan er budgettaire begrotingsnadelen en dan is het risico dat Ermelo onder preventief toezicht wordt geplaatst.

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn met betrekking tot dit speerpunt de volgende risico's opgenomen:

- Diverse ontwikkelingen binnen de algemene uitkering (herverdelingen, taakmutaties, accres Gemeentefonds, ed) pakken negatief uit voor de gemeente. Hieronder worden ook gevat de eventuele afwijkingen door WOZ-hertaxaties en de mogelijke continuering van de opschalingskorting van het Rijk na 2021 (kans 10%);
- Verruiming btw-sportvrijstelling (wijziging Sportbesluit) (kans 10%);
- Voortijdige functiebeëindiging van een wethouder (of wachtgelder) (kans 10%);
- Een instelling kan haar betalingsverplichting tot rente en aflossing voor een door de gemeente Ermelo volledig gewaarborgde geldlening niet nakomen (kans 10%);
- De financier van een in Ermelo actieve woningcorporatie (Uwoon of Vestia) spreekt het WSW aan waarbij het garantievermogen van WSW ontoereikend is om deze aanspraken te dekken, waardoor de gemeente vervolgens wordt aangesproken als schadegemeente om een renteloze lening aan het WSW te verstrekken (kans 10%);
- Liander maakt met succes bezwaar tegen de aanslag precariorechten betreffende het elektriciteitsnetwerk in Ermelo (kans 10%);
- De gemeente wordt aangesproken als schadegemeente om een renteloze lening aan het WEW te verstrekken (kans 10%);
- De (mogelijke) invoering van een eigen belastinggebied voor de gemeente leidt per saldo tot een nadeel (kans 10%).

Vastgesteld beleid

- Financiële verordening (2015);
- Notitie Budget- en kredietbeheer gemeente Ermelo (2015);
- Notitie Reserves en voorzieningen gemeente Ermelo (2013);
- Notitie Rentebeleid gemeente Ermelo (2011);
- Financieringsstatuut (2011);
- Notitie Loon- en prijsontwikkelingen en de algemene uitkering (2004);
- Nota Activerings- en Afschrijvingsbeleid gemeente Ermelo (2015);
- Belastingverordeningen (jaarlijks).

Indicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Ermelo	Nederland	Bron

Inwoners	aantal inwoners	2017	26.596	17.089.690	CBS - Bevolkingsstatistiek
Formatie	fte per 1.000 inwoners	2018	5,65	-	Gemeentelijke administratie
Bezetting	fte per 1.000 inwoners	2018	5,85	-	Gemeentelijke administratie
Apparaatskosten	Kosten per inwoners	2018	657	-	Gemeentelijke administratie
Externe Inhuur	Kosten als % ten totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2018	1,1%	-	Gemeentelijke administratie
Overhead	% van totale lasten	2018	13,7%	-	Gemeentelijke administratie
Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2017	616	644	COELO, Groningen
Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2017	676	723	COELO, Groningen
WOZ-waarde woningen	euro (x € 1.000,00)	2016	264	209	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	2,1	2,3	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	3,8	3,3	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	7	5,3	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	2016	5,8	5,6	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	per 10.000 inwoners	2016	186,4	137,4	Bureau Halt
Hardekern jongeren	per 10.000 inwoners	2014	1,6	1,3	Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)
Jongeren met delict voor rechter	%	2015	2,82	1,45	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Demografische druk	%	2017	81,2	69	CBS - Bevolkingsstatistiek

bron: waarstaatjegemeente.nl (29 augustus 2017)

Verbonden partijen

Bij de uitvoering van het programma Bestuur & Dienstverlening zijn de volgende verbonden partijen betrokken:

- RNV;
- VNOG;
- Meerinzicht;
- Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe;
- Vitens N.V.;
- Alliander N.V.;
- N.V. BNG.

Wat hebben we er voor over

Budgetten		Meerjarenbegroting			
		2018	2019	2020	2021
Programma Bestuur & Dienstverlening	lasten	30.743.700	36.214.300	15.925.000	16.502.000
	baten	-68.650.700	-73.691.300	-55.072.000	-55.115.000
Saldo		-37.907.000	-37.477.000	-39.147.000	-38.613.000

Investeringen		Meerjarenbegroting			
		2018	2019	2020	2021
Programma Bestuur & Dienstverlening	lasten	574.000	241.000	412.000	1.095.000
	baten	0	0	0	0
Saldo		574.000	241.000	412.000	1.095.000

Het gedetailleerde investeringsoverzicht is opgenomen in onderstaand overzicht:
Investeringsplan Programma Bestuur en Dienstverlening

Autorisatieniveau raad

De raad autoriseert alle baten en lasten op programmaniveau.
De raad autoriseert alle investeringskredieten.
De raad autoriseert alle toevoegingen aan en beschikkingen over de reserves en voorzieningen.

Overzicht Algemene middelen

Op grond van de in 2016 herziene BBV (artikel 8.1 en 8.5) moet onder het programmaplan worden opgenomen een weergave van de algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien.

bedragen (x 1.000,00) - = voordeel Programma's		2018	2019	2020	2021
Algemene Dekkingsmiddelen:					
- Lokale heffingen, waarvan	lasten	310	310	310	310
de besteding niet gebonden is	baten	-8.936	-8.936	-8.936	-8.936
	saldo	-8.626	-8.626	-8.626	-8.626
- Algemene uitkering	lasten	0	0	0	0

	baten	-40.936	-41.380	-41.817	-42.292
	saldo	-40.936	-41.380	-41.817	-42.292
- Dividend	lasten	0	0	0	0
	baten	-123	-123	-123	-123
	saldo	-123	-123	-123	-123
- Saldo van de financieringsfunctie	lasten	314	376	487	421
	baten	-633	-446	-212	-203
	saldo	-319	-70	275	218
- Overige algemene dekkingsmiddelen	lasten	375	945	1.303	1.714
	baten	-975	-1.000	-1.025	-1.025
	saldo	-600	-55	278	689
Overhead	lasten	9.425	9.373	9.228	9.264
	baten	-284	-286	-286	-286
	saldo	9.141	9.087	8.942	8.978
Vennootschapsbelasting	lasten	0	0	0	0
	baten	0	0	0	0
	saldo	0	0	0	0
Onvoorzien	lasten	27	27	27	27
	baten	0	0	0	0
	saldo	27	27	27	27
Totaal overzicht		-41.436	-41.140	-41.044	-41.129

Beleidsbegroting: Paragrafen

De opname van de paragrafen in de begroting en de rekening is wettelijk geregeld in het BBV 2004. Doel van de paragrafen is dat onderwerpen die versnipperd in de begroting of rekening staan worden gebundeld in één overzicht, waardoor de raad voldoende inzicht krijgt. De paragrafen geven feitelijk een dwarsdoorsnede van de begroting of rekening. Ook de inhoud (opzet) van de diverse paragrafen is op hoofdlijnen geregeld in het BBV 2004 (herzien in 2016). Ermelo heeft er voor gekozen om uitsluitend de wettelijk voorgeschreven paragrafen op te nemen in de begroting en de rekening.

In dit hoofdstuk zijn opgenomen de paragrafen:

- Lokale heffingen;
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- Onderhoud kapitaalgoederen;
- Financiering;
- Bedrijfsvoering;
- Verbonden partijen;
- Grondbeleid.

Paragraaf Lokale heffingen

Algemene informatie

In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op de ontwikkeling van de belastingtarieven en rechten 2018-2021. De gemeentelijke belastingen en rechten zijn een belangrijke inkomstenbron voor onze gemeente en vallen met name onder de algemene dekkingsmiddelen van de gemeente.

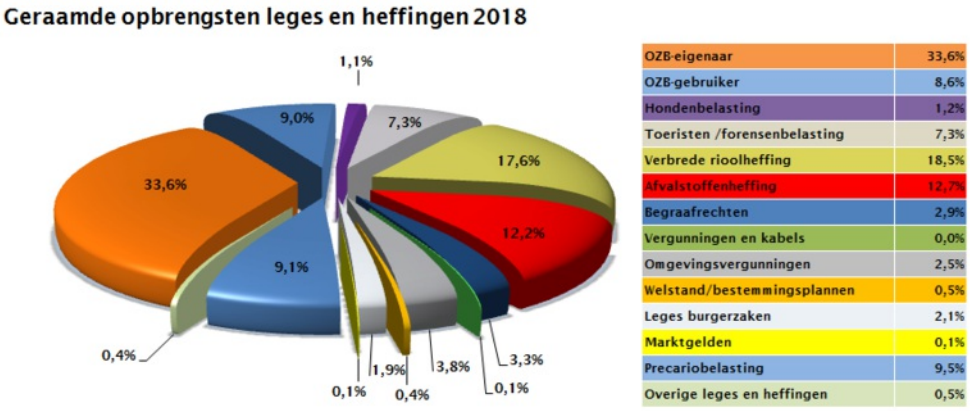
De geraamde inkomsten

In de begroting 2018 is rekening gehouden met de volgende bedragen voor leges en belastingontvangsten:

Belastingontvangsten en heffingen 2018 vs 2017

Naam heffing of leges	*Begroting 2018 x € 1.000,00*	*in %*	*Begroting 2017 x € 1.000,00*	*in %*
Ozb eigenaar (won/niet won)	4.950	33,59%	4.717	33,60%
Ozb gebruiker (niet won)	1.323	8,98%	1.210	8,62%
Hondenbelasting	167	1,13%	164	1,17%
Toeristenbelasting	327	2,22%	311	2,22%
Forensenbelasting	754	5,12%	718	5,11%
subtotaal alg.belastingen	7.521	51,03%	7.120	50,72%
Verbrede rioolheffing	2.600	17,64%	2.601	18,53%
Afvalstoffenheffing	1.792	12,16%	1.778	12,67%
Begraafrechten	481	3,26%	408	2,91%
Leges vergunningen en kabels	14	0,09%	6	0,04%
Leges omgevingsvergunningen	566	3,84%	354	2,52%
Leges welstand	66	0,45%	66	0,47%

Leges burgerzaken	285	1,93%	292	2,08%
Marktgelden	13	0,09%	13	0,09%
Precariobelasting	1.335	9,06%	1.335	9,51%
Leges wet Bibob	5	0,03%	5	0,04%
Leges openbare orde en veiligheid	10	0,07%	10	0,07%
Baten reclamebelasting	50	0,34%	50	0,36%
subtotaal heffingen en leges	7.217	48,97%	6.918	49,28%
Totaal	**14.738**	**100,00%**	**14.038**	**100,00%**

Beleid inzake lokale belastingen en heffingen

Landelijk Beleid

Maatstaf ozb: WOZ-waardering en aanpassing rekentarieven

In de meicirculaire 2017 is de jaarlijkse aanpassing van de gewichten van de verdeelmaatstaf ozb doorgevoerd. De uitkomst van de verdeelmaatstaf ozb wordt bepaald door de omvang van de WOZ-waarde en een daaraan gekoppeld gewicht, het zogenaamde rekentarief. Er worden drie WOZ-waarden onderscheiden: voor eigenaren woningen, eigenaren niet-woningen en gebruikers niet-woningen. Er zijn daarom ook drie rekentarieven. Door marktontwikkelingen kan de WOZ-waarde sterk fluctueren. Het is staand beleid van het rijk om voor dat effect te corrigeren, door middel van een aanpassing van de rekentarieven. De correctie is dus op nationaal niveau. Regionale en lokale marktontwikkelingen die afwijken van de landelijke ontwikkelingen werken wel door in de uitkomst van de maatstaf.

De aanpassing van de rekentarieven is afgestemd op de WOZ-tijdvakken. Op 1 januari 2018 begint een nieuw WOZ-tijdvak met waardepeildatum 1 januari 2017. Het rekentarief wordt naar beneden (of naar boven) bijgesteld om de stijging (of daling) van de ozb-maatstaf als gevolg van de stijging (of daling) van de WOZ-waarde van woningen en niet-woningen ongedaan te maken. De maatstaf groeit wel met de inflatie mee (prijs Nationale Bestedingen, pNB).

De marktontwikkeling tussen 1 januari 2016 en 1 januari 2017 bij woningen wordt, op basis van informatie van de Waarderingskamer, geschat op 6%. Voor niet-woningen wordt de waarde-ontwikkeling over dezelfde periode geschat op 1%. De inflatie (pNB) in die periode bedraagt volgens de ramingen van het CPB 0,9%. Het rekentarief voor eigenaren woningen komt na aanpassing op -0,1054%, voor eigenaren niet-woningen op -0,1562% en voor gebruikers niet-woningen op -0,1259%. Met deze nieuwe rekentarieven is rekening gehouden bij de berekening van de uitkomsten van de meicirculaire 2017. U bent daarover reeds via een Raadsbrief, als onderdeel van de Kadernota 2018, geïnformeerd.

Macronorm OZB

Volgens cijfers van onderzoeksinstituut COELO stijgt de totale landelijke OZB-opbrengst in 2017 met € 67 miljoen, een stijging van 1,69%. De macronorm voor 2017 is 1,97%. Dat betekent dat de stijging in 2017 binnen de macronorm blijft. De macronorm voor 2018 is 3,1%. (Dit percentage is opgebouwd uit 1,5% reële trendmatige groei van het BBP en 1,6% prijsontwikkeling Nationale Bestedingen (op basis van het Centraal Economisch Plan 2017).

Inhoud beleid in Ermelo

Algemeen beleid van Ermelo is om terughoudend om te gaan met belastingstijgingen. Ermelo behoort dan ook tot de goedkopere gemeenten in Nederland. Over 2017 staat Ermelo op een 61e plaats, (2016: 47e plaats). Deze rangorde wordt echter vanaf 2017 niet meer in het Coelo-rapport weergegeven, omdat hieraan te veel interpretatieverschillen kleven. De presentatie zal vanaf 2017 in bruto-woonlasten worden weergegeven.

Daarnaast worden de gegevens van de huurder met ingang van 2017 ook gepresenteerd. Door de wijziging in de systematiek vindt een grote verschuiving plaats in de rangorde en is een vergelijk met voorgaande jaren niet meer mogelijk. De gemeente Ermelo staat in 2017 op de 89e plek voor wat betreft woonlasten eigenaren meerpersoonshuishoudens en voor de woonlasten huurders staat Ermelo op een 209e plek. Wij vinden het belangrijk dat de lokale lastendruk in verhouding staat tot omvang en kwaliteit van de openbare voorzieningen.

In het overzicht Algemene Dekkingsmiddelen van de Programmabegroting 2010-2014 zijn de doelstellingen ten aanzien van de lokale heffingen vastgelegd. Dit zijn:

- Een lokale lastendruk die in verhouding staat tot omvang en kwaliteit van de openbare voorzieningen;
- In bruto- en netto-woonlasten meerpersoonshuishoudens blijft Ermelo behoren tot de 100 laagste (goedkoopste) gemeenten in Nederland;
- De lastendruk voor niet-woningen komt op een vergelijkbaar gemiddeld niveau met de buurgemeenten.

In de door de raad vastgestelde Kadernota 2018 is bepaald dat voor het begrotingsjaar 2018 worden de volgende percentages aangehouden:

- Indexering 2018
  Op basis van de inflatiecorrectie voor de prijsmutaties bedraagt het stijgingspercentage voor 2018 1,8%.
- Onroerende Zaak Belasting
  De OZB wordt in 2018 verhoogd met een inflatiecorrectie van 1,8%. In Ermelo geldt de algemene beleidsregel dat bij de jaarlijkse vaststelling van de WOZ-waarde het uitgangspunt is dat de OZB-opbrengst in totaliteit geen wijziging ondergaat als gevolg van waardefluctuaties, niet zijnde areaal-uitbreiding. In 2018 wordt deze beleidsregel ook gehanteerd.
- Hondenbelasting
  De hondenbelasting wordt in 2018 verhoogd met een inflatiecorrectie van 1,8%.
- Afvalstoffenheffing
  De kosten van afvalinzameling zijn in 2018 volledig kostendekkend, waarbij tevens rekening wordt gehouden met de btw en met de stand van de voorziening Afvalstoffen.
- Rioolheffing
  De rioolheffing 2018 wordt gebaseerd op het ZAP. De rioolheffing is volledig kostendekkend, waarbij tevens tevens rekening wordt gehouden met de btw, de stand van de voorziening Egalisatie riolering en de indexatie ter grootte van 1,8%.
- Toeristenbelasting
  In 2012 is de toeristenbelasting voor het laatst met 18% verhoogd. Deze verhoging gold voor vier jaar en was inclusief de jaarlijkse inflatiecorrectie. Ook in 2016 en 2017 is volledig afgezien van verhoging van deze belasting in afwachting van een onderzoek naar de toeristen- en forensenbelasting. Inmiddels is het onderzoek afgerond en is de notitie Forensen- en toeristenbelasting 2017-2018 uitgebracht. Deze notitie is als onderdeel van de Kadernota 2018 aan u voorgelegd. Op basis van deze notitie wordt het tarief 2018 per persoon per nacht voor de toeristenbelasting geïndexeerd met 5%, waarbij het tarief wordt verhoogd van € 0,95 per persoon per nacht (is tarief 2017) naar € 1,00 per persoon per nacht (vanaf 2018). Dit tarief staat dan vast voor de jaren 2018 en 2019 en is feitelijk de inflatiecorrectie over 2017, 2018 en 2019. Daarnaast is voorgesteld het forfaitair tarief voor de toeristenbelasting van € 164,27 met ingang van het begrotingsjaar/ belastingjaar 2018 af te schaffen.
- Forensenbelasting
  In 2012 is de forensenbelasting voor het laatst met 50% verhoogd. Deze verhoging gold voor vijf jaar, inclusief de jaarlijkse inflatiecorrectie. Ook in 2017 is volledig afgezien van een verhoging, in afwachting van een nader onderzoek. Inmiddels is het onderzoek afgerond en is de notitie Forensen- en toeristenbelasting 2017-2018 uitgebracht. Deze notitie is onderdeel van deze Kadernota. Op basis van deze notitie wordt het tarief voor de forensenbelasting voor het begrotingsjaar / belastingjaar 2018 geïndexeerd met 5%, waarbij het tarief 2018 wordt verhoogd van € 223,05 naar € 235,00 per object per jaar. Dit tarief staat dan vast voor het jaar 2018. Vanaf het begrotingsjaar 2019 wordt de grondslag voor de heffing van de forensenbelasting gewijzigd van het huidige vaste bedrag per object naar een heffing op basis van de WOZ-waarde van het recreatie-object. Bij de Kadernota 2019 worden de tarieven voor 2019 inclusief de staffels vastgesteld.
- Precariobelasting op kabels en leidingen
  Op grond van de brief van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (de heer dr. R.H.A. Plasterk) van 10 februari 2016 wordt het stijgingspercentage 2018 op 0 gezet.
- Overige legestarieven.
  De algemene lijn is volledige kostendekkendheid, tenzij nadrukkelijk anders is besloten.

Coalitieakkoord 2014-2018
In het Coalitieakkoord 2014-2018 zijn enkele passages opgenomen betrekking hebbend op het beleid inzake de lokale heffingen. Wij noemen:

- Begraafplaatsen
  Recent heeft de raad het nieuwe beleid rondom begraven vastgesteld. Daarbij is de kostendekkendheid van tarieven uitgangspunt. Die nieuwe tarieven moeten zo snel mogelijk worden vastgesteld. De nieuwe coalitie wil kritisch kijken naar de toerekening van de kosten om de tarieven in de hand te houden."
- Ombuigingen
  De afgelopen 4 jaar is het gelukt om in Ermelo de exploitatie op orde te houden en de begroting sluitend. Daarbij hebben forse ombuigingen plaatsgevonden. Dit solide financiële beleid van de afgelopen 4 jaar zal worden voortgezet. Maar opnieuw zijn flinke structurele ombuigingen nodig om dit mogelijk te maken. Naar het zich nu laat aanzien zal een bedrag van ongeveer 4 miljoen euro structureel per jaar bezuinigd moeten worden. De coalitie zoekt dat in ombuigingen en slechts in uiterste noodzaak in

lastenverzwaring."
"De nieuwe coalitie neemt in ieder geval de volgende maatregelen om de noodzakelijke besparingen te bereiken:
- het invoeren van precariobelasting voor nutsbedrijven; "

Kadernota 2018
Bij de behandeling van de Kadernota 2018 is een aantal amendementen/moties aangenomen. Daarbij zijn van belang voor het tariefbeleid:

- Het amendement van de fracties ChristenUnie, CDA, VVD, SGP en Burgerbelangen Ermelo waarbij wordt voorgesteld om niet in te stemmen met een jaarlijkse reële verhoging van de totale belastingopbrengst van de algemene belastingen met ingang van 2018 gedurende vier jaar van 2,15%.
- De motie van de fracties ChristenUnie, CDA en SGP waarbij het college wordt opgeroepen het systeem van (fictieve) bespaarde rente voor de begraafplaats zoals dat gold vóór 2015, te verwerken in de Programmabegroting 2018-2021 en bij de tarieven 2018 weer in te voeren.

Vastgesteld beleid inzake lokale belastingen en heffingen
Enkele nota's staan reeds vermeld in de programma's, voor een volledig overzicht van het vastgesteld beleid met betrekking tot de lokale belastingen en heffingen achten wij het evenwel verstandig om deze hier nogmaals te noemen. Het betreft:

- Beleidsnota Begraafplaats (2001);
- Rapport Gemeentelijke Tarieven "Van kostprijs naar tarieven" (2002);
- Nota Recreatieve Heffingen Toeristen en Forensenbelasting (2003);
- Tariefdifferentiatie Afvalstoffenheffing;
- Belastingverordeningen (jaarlijks);
- Notitie Lokale Lastenverlichting (2008);
- Raadsbrief Tariefontwikkeling OZB-niet woningen (28 juni 2012);
- Basis RioleringsPlan (2012);
- Analyse Begraafplaatsexploitatie (2014);
- Notitie Opties Kosten en Baten (2014);
- Zuiveringskring Afvalwaterketen Plan (ZAP (2015);
- Notitie rentebeleid kostendekkende tarieven (2017).

Kostendekkendheid tarieven

Als onderdeel van de BBV 2017 is het voor de paragraaf lokale heffingen verplicht een overzicht op hoofdlijnen op te nemen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk gemaakt wordt:

- Hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden;
- Wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen;
- Hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.

Voor de cijfermatige berekening van de kostendekkendheid van de heffingen wordt aangesloten bij de in de Notitie overhead" van de commissie BBV opgenomen tabel. Deze berekening moet vervolgens worden aangevuld met een inhoudelijke toelichting over de totstandkoming van de tarieven en de beleidskeuzes die daaraan ten grondslag liggen. Beleidskeuzes die ten grondslag liggen aan de tarieven is dat in principe een kostendekkendheid van 100% wordt nagestreefd. Voor de legesverordening is een onderzoek uitgevoerd wat in het najaar 2016 tot besluitvorming gaat leiden. Voor de leges burgerzaken zijn de diverse tarieven gemaximeerd vanuit het Rijk, wat impact heeft op de kostendekkendheid. De kostendekkenheid van de marktgelden wordt nog naderonderzocht, tegelijkertijd wordt de marktverordening herzien.

Door wijzigingen in de BBV heeft gemeente Ermelo de notitie rentebeleid kostendekkende tarieven opgesteld en vastgesteld bij de Kadernota 2018. Aanleiding hiervoor is de gewijzigde verslagtechnische toerekening van rente aan taakvelden en producten. De notitie rentebeleid kostendekkende tarieven wordt betrokken bij de berekening van de tarieven met ingang van 2018.

De kostendekkendheid van de tarieven wordt berekend door het totaal van de netto-kosten per taakveld (exclusief omslagrente) en de toegerekende overhead, inclusief omslagrente en de toegerekende rente op basis van de visie rentetoerekening af te zetten tegen de opbrengst van de heffingen per taakveld.

In onderstaande tabel is de kostendekkendheid in beeld gebracht voor afvalstoffen, riolering, begraafplaats, bouwen, marktgelden, burgeraangelegenheden alsmede openbare orde en veiligheid:

Berekening van kostendekkendheid van een heffing: (bedragen x € 1.000,00)	Afvalstoffen	Riolering	Begraafplaats	Omgevings-vergunningen	Marktgelden	Burgeraange-legenheden	Openbare orde en veiligheid
Kosten taakveld(en), excl. (omslag)rente	1.803	1.595	433	505	10	394	6
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-394	-17	-48	-30	0	0	0
Netto kosten taakveld	1.409	1.578	385	475	10	394	6

Toe te rekenen kosten:							
Overhead incl. (omslag)rente	59	213	107	204	1	219	4
Toe te rekenen rente	0	311	10	0	0	0	0
BTW	364	498	0	0	0	0	0
Totale kosten	1.832	2.600	502	679	11	613	10
Opbrengst heffingen	1.832	2.600	481	632	11	474	10
Dekkingspercentage	100%	100%	95,8%	93,1%	100%	77,3%	100%

Voor afvalstoffenheffing betreft dit de heffing inzake het vastrecht + verzamelencontainers, alsmede de afvalstoffenheffing variabel (Diftar).
Voor de brede rioolheffing betreft dit de heffing bij woningen alsmede de niet-woningen.
Voor de begraafplaats betreft dit de leges lijkbezorging, reiniging graven en instandhouding graven.

Lokale lastendruk

Jaarlijks wordt de COELO Atlas van de lokale lasten opgesteld. Dit betreft een jaarlijkse monitor van de ontwikkeling van de lokale lasten op macro- en microniveau. Het laatste COELO rapport betreft 2017. Voor onderstaande gegevens is gebruik gemaakt van de COELO Atlas van de lokale lasten 2017.

Landelijk overzicht
In 2017 wordt voor de onroerendezaakbelastingen de woz-waarde in peiljaar 2016 als grondslag gebruikt. Vorig jaar was dit de waarde in 2015. De waarde van een gemiddelde woning steeg in deze periode 4,1 procent. Gemeenten houden bij hun tariefstelling rekening met deze waardeontwikkeling. De ontwikkeling van de ozb-opbrengst staat dan ook goeddeels los van de prijsontwikkeling van onroerende zaken. Gecorrigeerd voor de waarde-ontwikkeling ligt het gemiddelde ozb-tarief voor woningen 1,9 procent hoger dan vorig jaar. Het gemiddelde huishouden betaalt daardoor dit jaar 5,11 euro meer aan ozb. Het tarief voor eigenaren en dat voor gebruikers van niet-woningen stijgt met respectievelijk 2,6 en 0,1 procent. Ter vergelijking: de inflatie was in 2016 0,6 procent en zal in 2017 naar verwachting 1,0 procent bedragen.

De gemiddelde afvalstoffenheffing voor huishoudens daalt dit jaar 1,1 procent (2,85 euro). Deze daling is vooral het gevolg van lagere kosten voor de verwerking van huishoudelijk afval en de aanpassing van de begrotings- en verantwoordingsregels voor gemeenten (BBV).

De gemiddelde rioolheffing voor huishoudens daalt dit jaar met 0,48 euro (0,2 procent). Het is voor het eerst dat de rioolheffing daalt. Dit komt voornamelijk doordat gemeenten te maken hebben met nieuwe begrotings- en verantwoordingsregels (BBV). Hierdoor wordt minder rente toegerekend aan de riolering waardoor de kosten dalen. De afgelopen jaren steeg de rioolheffing juist, vooral door nieuwe milieuregelgeving en vervanging van oude rioleringen.

Gemiddeld betaalt een bedrijf bij een waterverbruik van 100 kubieke meter water 192 euro aan rioolheffing; bij een waterverbruik van 500 kubieke meter water is dit 337 euro. De ontwikkeling van de rioolheffing voor bedrijven varieert sterk. Bedrijven die minder dan 300 kubieke meter gebruiken betalen 0,8 tot 1,5 procent minder. Bedrijven die meer water verbruiken betalen gemiddeld circa 10 procent meer. Dit komt voornamelijk doordat in Amsterdam het tarief voor bedrijven vanaf dit jaar afhankelijk is van het waterverbruik.

80 procent van alle gemeenten heft toeristenbelasting. Het tarief van de toeristenbelasting gaat dit jaar (gemiddeld in alle gemeenten) met 3,3 procent omhoog. Kijken we alleen naar de gemeenten die (dit jaar en vorig jaar) toeristenbelasting heffen, dan bedraagt de tariefstijging gemiddeld 1,3 procent. Dit jaar voeren zeven (delen van) gemeenten toeristenbelasting in. Eén gemeente schaft de belasting af.

Aan hondenbelasting, die in 64 procent van de gemeenten voorkomt, wordt gemiddeld 2,9 procent minder betaald (tarief voor één hond). Als we alleen kijken naar de gemeenten die zowel dit als vorig jaar hondenbelasting heffen bedraagt de daling 0,8 procent. 3 (delen van) gemeenten voeren een hondenbelasting in, terwijl 11 (delen van) gemeenten hun hondenbelasting afschaffen.

Woonlasten per gemeente
Woonlasten zijn betalingen die huishoudens doen in verband met wonen. De gemeentelijke woonlasten bestaan uit de onroerendezaakbelasting (OZB), de rioolheffing en de afvalstoffenheffing (soms reinigingsrecht). In Ermelo bedragen voor 2017 de woonlasten voor een éénpersoonshuishouden (eigenaar-bewoner) € 616,00 en voor meerpersoonshuishouden (eigenaar-bewoner) € 676,00. Ter vergelijking in Gelderland bedraagt dit gemiddeld € 628,00 resp. € 728,00. Landelijk bedragen voor 2016 de woonlasten gemiddeld € 723,00 voor een meerpersoonshuishouden, waarbij het de hoogste lasten € 1.211,00 (Blaricum) bedragen en de laagste € 487,00 (Littenseradiel).

Gemeenten met relatief waardevol onroerend goed binnen hun grenzen ontvangen een lagere algemene uitkering van het Rijk dan andere gemeenten. Zij worden geacht zelf meer belasting te heffen. De netto woonlasten geven een indicatie van het bedrag dat een gemeente per huishouden van de woonlasten

overhoudt. De netto woonlasten zijn de woonlasten gecorrigeerd voor de verevening van belastingcapaciteit via de algemene uitkering. Uit het COELO rapport volgt dat de netto laagste woonlasten € 452,00 bedragen (Gooise Meren/Bussum) en de hoogste € 1037,00 (Gouda). Uit navraag volgt dat over 2017 Ermelo op een 61e plaats staat (2016: 47e plaats). Deze rangorde wordt echter vanaf 2017 niet meer in het COELO rapport weergegeven, omdat hieraan te veel interpretatieverschillen kleven. De presentatie wordt vanaf 2017 in bruto-woonlasten weergegeven. Daarnaast worden ook de gegevens van de huurder gepresenteerd. Door de wijziging in de systematiek vindt een grote verschuiving plaats in de rangorde en is een vergelijk met voorgaande jaren niet meer mogelijk.

Kwijtschelding

Particulieren die aan bepaalde voorwaarden voldoen kunnen, afhankelijk van de persoonlijke financiële omstandigheden, in aanmerking komen voor kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen. Geen kwijtschelding wordt echter verleend voor de hondenbelasting en de leges.

Bij de invoering van Diftar is besloten om personen, die medisch afval hebben (bijvoorbeeld: incontinentie-, stoma of dialysemateriaal), tegemoet te komen in de afvalstoffenheffing. Hiervoor dient een schriftelijk verzoek te worden ingediend, voorzien van een medische verklaring van bijvoorbeeld de huisarts, of een rekening waaruit blijkt dat medisch materiaal gebruikt wordt.

In de jaarrekening wordt jaarlijks verantwoording afgelegd over het aantal verleende kwijtscheldingen.

Om de armoedeval voor alleenstaande ouders met een relatief laag inkomen te verminderen, is per 1 januari 2012 voor gemeenten en waterschappen de mogelijkheid gecreëerd om bij de kwijtschelding van lokale belastingen rekening te houden met de kosten van formele kinderopvang. Dit vermindert de armoedeval en maakt werken lonender. Om gemeenten en waterschappen te ondersteunen bij het uitvoeren van deze maatregel is per 2013 structureel € 8 miljoen binnen het gemeentefonds beschikbaar gesteld.

De raad heeft hiervoor besloten, raadsbesluit corsanr. 12080968, om met ingang van 1 januari 2013 over te gaan tot het toepassen van de mogelijkheid om de noodzakelijke kosten voor kinderopvang in aansluiting op de Wet kinderopvang aan te merken als uitgave bij de beoordeling van verzoeken om kwijtschelding.

In de Begroting 2018 is voor kwijtschelding structureel opgenomen:

Kwijtschelding	2018	2019	2020	2021
6021022 Kwijtscheldingen Rioolheffing	70.000,00	70.000,00	70.000,00	70.000,00
6270252 Kwijtschelding vastrecht+verz.cont.	45.000,00	45.000,00	45.000,00	45.000,00
6270253 Kwijtschelding variabel (DifTar)	15.000,00	15.000,00	15.000,00	15.000,00
Totaal opgenomen	130.000,00	130.000,00	130.000,00	130.000,00

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Algemene informatie

Kader

De gemeente Ermelo onderkent het belang van risicomanagement. Wij achten het daarom wenselijk om risico’s (vroegtijdig) te identificeren en waar mogelijk beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico’s wordt de gemeente in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico’s nu en de risico’s gerelateerd aan toekomstige uitgaven in verhouding staan tot de vermogenspositie van de gemeente. Hiertoe heeft de raad op 6 maart 2008 de notitie Weerstandsvermogen en Risicomanagement vastgesteld. De door ons gebruikte systematiek van weerstandsvermogen en risicobeheersing is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente.

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicomanagement bevat relevante informatie ten aanzien van risico's met een mogelijk grote impact op de financiële positie van de gemeente. Van dergelijke risico's wordt ingeschat hoe groot de kans is dat de risicogebeurtenis zich daadwerkelijk voordoet en het financiële gevolg dat de risicogebeurtenis met zich meebrengt. Waar mogelijk en voor zover dit ligt binnen de invloedssfeer van de gemeente wordt er naast het benoemen van de betreffende risico's vervolgens aandacht besteed aan een verlaging van de benoemde risico's door middel van het treffende van maatregelen, ook wel genoemd beheersingsmaatregelen, om ofwel de kans van optreden ofwel de uiteindelijke impact van het risico te beperken.
Deze paragraaf rapporteert over de zogenoemde financiële risico's. Daar waar sprake is van niet-financiële (kwalitatieve) risico's die die de realisatie van gemeentelijke beleidsdoelstellingen kunnen beïnvloeden, wordt hierover gerapporteerd bij in de programma's opgenomen speerpunten.

Op basis van de geïnventariseerde risico’s met een financiële impact is de benodigde weerstandscapaciteit berekend. In deze paragraaf worden de tien risico’s gepresenteerd die de grootste invloed uitoefenen op de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit. Indien een risico daadwerkelijk leidt tot budgettaire gevolgen, dan zijn daarvoor in de huidige begroting in beginsel geen directe dekkingsmiddelen beschikbaar. Dit betekent dat zich bij het voordoen van een risico in eerste instantie dekking gevonden moet worden binnen andere

posten van de lopende begroting. Mocht dit laatste niet mogelijk zijn, dan vormt de Algemene reserve Weerstandscapaciteit de eerste buffer om de financiële gevolgen op te vangen. Het optreden van een risico kan ook structurele financiële gevolgen met zich meebrengen. Afhankelijk van de omvang van de financiële consequenties van een zich voordoend risico kan ter dekking van een structureel nadeel nodig zijn om beleid te herzien dan wel te heroverwegen.

Een belangrijke indicator van de algehele risicopositie en de mate waarin deze door de beschikbare weerstandscapaciteit is afgedekt komt tot uitdrukking in de weerstandsratio. Indien de berekende ratio onder de door uw raad (bij de Kadernota 2018 gewijzigde) vastgestelde norm (1,0) komt te liggen, wordt een kritieke grens gepasseerd. Deze paragraaf sluit daarom af met een beoordeling van de weerstandsratio en een advies om het weerstandsvermogen op voldoende niveau te brengen indien de weerstandsratio te laag blijkt.

Vastgesteld beleid inzake Weerstandsvermogen

- Notitie Weerstandsvermogen en Risicomanagement (corsanr 07026562; 2008);
- Raadsbrief Ratio weerstandsvermogen Programmabegroting 2012-2015 (corsanr 11113198; raad maart 2012);
- Nota reserves en voorzieningen gemeente Ermelo 2013 (corsanr 12079047; raad 28 februari 2013);
- Strategisch financieel beleid, onderdeel Kadernota 2018 (corsanr e170011021; raad 6 juli 2017).

Landelijke ontwikkelingen en trends

Transities Sociaal Domein

Per 1 januari 2015 zijn taken op het Sociaal Domein aan gemeenten overgedragen. Deze transitie brengt de nodige risico's met zich mee. De overdracht heeft plaatsgevonden inclusief forse bezuinigingen, met name op het onderdeel jeugdzorg. Voor de gemeente Ermelo geldt dat er met name tekorten op het onderdeel voogdij/18+ zijn. In overleg met het Ministerie van VWS is een structurele compensatie per 2018 en verder gerealiseerd. Echter is deze niet voldoende om het gehele tekort af te dekken. Hiervoor dient ieder jaar opnieuw compensatie aangevraagd te worden.

Omgevingswet

In 2019 wordt de nieuwe Omgevingswet van kracht, waarmee een groot aantal bestaande wetten en algemene maatregelen van bestuur wordt vervangen en gesignaleerde knelpunten in het omgevingsrecht worden opgelost. De invoering van de Omgevingswet heeft gevolgen voor alle gemeenten en is de grootste wetgevingsoperatie sinds decennia. In 2015 is een impactanalyse opgesteld die beschrijft op welke terreinen de invoering van de Omgevingswet de gemeentelijke uitvoering raakt. De kosten die worden veroorzaakt door de Omgevingswet hangen sterk samen met de nog te bepalen ambitie waarmee de Omgevingswet in Ermelo wordt geïmplementeerd. Doordat onbekend is welke kostenomvang dekking behoeft, ramen wij de kosten voorshands op PM waarbij overigens de verwachting is dat het om substantiële kosten gaat. Mede aan de hand van een door de VNG uitgebracht financieel dialoogmodel zal een inschatting worden gemaakt van de invoering-, exploitatie- en frictiekosten die aanwijsbaar worden veroorzaakt door de Omgevingswet. De input voor de betreffende inschatting zal afkomstig zijn uit o.a. een of meerdere raadsbijeenkomsten in het najaar van 2017, waarbij ook de impactanalyse zal worden aangevuld en geactualiseerd.

Vennootschapsbelasting

Begin juni 2015 is het wetsvoorstel "modernisering vennootschapsbelastingplicht voor overheidsondernemingen"aangenomen door de Eerste Kamer. Met dit voorstel gaf de regering invulling aan haar voornemen overheidsondernemingen die economische activiteiten ontplooien op dezelfde wijze als private ondernemingen te onderwerpen aan de vennootschapsbelasting. Vanaf 2016 moeten gemeenten en andere overheden daarom vennootschapsbelasting betalen over de winst die ze met hun ondernemingsactiviteiten maken (er geldt een aantal vrijstellingen, waaronder specifiek voor uit wettelijke taken voortvloeiende overheidsactiviteiten). De invoering van de vennootschapsbelastingplicht leidt tot een toename van de administratieve lastendruk.
Op basis van een breed doorgevoerde inventarisatie van de Vpb-plichtige activiteiten in de gemeentelijke dienstverlening lijkt de impact op de financiële positie van de gemeente beperkt.
In dit verband dient nog te worden vermeld dat nadere uitwerking van de regelgeving en richtlijnen door landelijke organen nog steeds gaande is en de materie hierdoor op diverse terreinen nog immer niet definitief helder is. Een overleg met de belastingdienst gaf dit nog eens duidelijk aan. De lokale (regionale) inspectie legde de regelgeving weer anders uit dan de landelijke richtlijnen. Dit noodzaakte ons om de inventarisatie op een aantal punten weer bij te stellen. Dit heeft evenwel niet geleid tot een ander inzicht. Wel hebben beide zaken ons, net als veel andere gemeenten, genoodzaakt om een verzoek tot uitstel voor de aangifte over 2016 in te dienen.
De gehouden inventarisatie noodzaakt evenwel tot een nadere uitwerking ten aanzien van voornamelijk grondexploitatie. Deze uitwerking heeft nadrukkelijke aandacht voor het tweede halfjaar van 2017, met als doel dat de gemeente kan voldoen aan de verplichtingen uit hoofde van de wet om tijdig een correcte aangifte te doen.
De verwachting was dat er voor 2016 in het geheel geen sprake zou zijn van Vpb-plicht. Inmiddels is duidelijk geworden dat wij voor de grondexploitatie wel door de fiscale poort zullen gaan. Hoe hoog de uiteindelijke heffing zal uitvallen is momenteel nog in onderzoek.

Algemene uitkering Gemeentefonds

Ten aanzien van de algemene uitkering zijn diverse ontwikkelingen gaande waarvan een aantal voor de gemeente vooralsnog resulteert in onzekerheden. Genoemd kunnen worden:

- Herziening van de financiële verhoudingen wat invloed zal hebben op de normeringssystematiek;

- Al dan niet overhevelen van het Sociaal Domein als aparte integratie-uitkering naar de algemene uitkering;
- Een eventuele uitbreiding van het eigen belastinggebied van de gemeenten heeft invloed op de hoogte van de algemene uitkering;
- Onzekerheden rondom de ontwikkeling van de rijksuitgaven door de demissionaire status van het kabinet;
- Aantrekken economie en betekenis voor het accres.

Eigen belastinggebied gemeenten
Het kabinet heeft een wetsvoorstel ingediend voor een verschuiving van de inkomstenbelasting naar het gemeentelijk belastinggebied. Kernpunten van het voorstel zijn de verruiming van het gemeentelijk belastinggebied en een gelijktijdige verlaging van de inkomstenbelasting met € 4 miljard (vanaf 2019). Ook de wijze van heffen wordt hierbij betrokken. Onderdeel van het ontwerp kan zijn dat een aantal kleine gemeentelijke belastingen wordt afgeschaft. De besluitvorming hiervan wordt overgelaten aan het nieuwe kabinet.

Wetsvoorstel afschaffing precariobelasting
Op 21 februari 2017 heeft de Tweede Kamer het wetsvoorstel aangenomen om precariobelasting op leidingen en kabels af te schaffen. Aanvankelijk werd uitgegaan van een overgangstermijn van 10 jaar voor de gemeenten om de effecten van de inkomstenderving op te vangen. Deze termijn werd door de Kamer te lang bevonden en is gewijzigd in 5 jaar. Dit betekent dat gemeenten tot uiterlijk 1 januari 2022 precariobelasting op kabels en leidingen mogen heffen. Het wetsvoorstel is inmiddels definitief. Het stijgingspercentage van de precariobelasting is bij de Kadernota 2017 op 0 gesteld vanwege onduidelijkheden in de afbouwregeling en of er een compensatieregeling zal gaan plaatsvinden. Gelet daarop wordt voorgesteld om in de Kadernota 2019 te komen met voorstellen hoe de effecten van deze inkomstenderving kunnen worden opgevangen in de Programmabegroting 2019-2022.

Risicoprofiel en benodigde weerstandscapaciteit

Tabel 1: Belangrijkste financiële risico's

Risico nummer	Risico	Gevolgen	Kans	Financieel gevolg	Invloed
R131	Transitie Jeugd - De door het Rijk beschikbaar gestelde financiële middelen voor de uitvoering van de jeugdzorg zijn onvoldoende om de te maken kosten te dekken.	Imago - Taak wordt uitgevoerd tegen een lager kwaliteitsniveau; Geld - Uitvoering van de taak leidt tot een financieel tekort	50%	max. € 500.000,00	20,58%
R201	Te weinig statushouders gehuisvest ten opzichte van de taakstelling.	Geld - Boete van Rijk/Provincie.	90%	max. € 410.000,00	16,87%
R139	Een instelling kan haar betalingsverplichting tot rente en aflossing voor een door de gemeente Ermelo volledig gewaarborgde geldlening niet nakomen.	Geld - Een beroep van geldverstrekkers op de gemeente Ermelo om de betalingsverplichting van een instelling over te nemen ter grootte van het bedrag waar de gemeente garant voor staat.	10%	max. € 927.000,00	7,57%
R194	De gemeente wordt aangesproken als schadegemeente om een renteloze lening aan het WEW te verstrekken	Geld - Derving rentekosten	10%	max.€ 1.350.000	7.47%
R163	De rechter honoreert het beroep van de Streekmuziekschool op de garantstelling n.a.v. het in 2013 uitgesproken faillissement.	Geld - De gemeente moet bijdragen in de financiële afwikkeling van het faillissement van de muziekschool.	10%	max. € 844.000,00	6,95%
R183	Participatiewet: De terugloop van de populatie van het aantal WSW'ers met oude rechten houdt geen gelijke tred met de korting op het rijksbudget.	Geld - met als gevolg dat er zich een nadeel voordoet in de begroting	30%	max. € 260.000,00	6,56%
R191	Bij een van de regionale samenwerkingsverbanden treedt een of meerdere van de door het samenwerkingsverband geraamde risico's op	Geld -	30%	max.€ 300.000	6.21%
R186	Liander maakt met succes bezwaar tegen de aanslag precariobelasting betreffende het elektriciteitsnetwerk in Ermelo.	Geld - De jaarlijks geraamde opbrengst precariobelasting ter grootte van € 831.000,00 komt te vervallen. Daarnaast moet dan naar verwachting een wettelijke rente worden vergoed, waarvoor voorshands een bedrag van € 50.000,00 wordt aangehouden.	10%	max. € 950.000,00	5,16%

R203	De anterieure overeenkomsten tot realisatie van een bedrijventerrein in het gebied tussen Eendenparkweg en Harderwijkerweg worden ontbonden.	Geld - De eerder door initiatiefnemers betaalde anterieure bijdragen dienen door de gemeente te worden terugbetaald.	50%	max.€ 120.000	4.97%
R19	Voortijdige functiebeëindiging van een wethouder (óf wachtgelder).	Geld - Het uitbetalen van wachtgeld, een arbeidsongeschiktheidsuitkering of een levenslang nabestaandenpensioen aan de achterblijvende partner.	10%	max.€ 600.000	4.13%

Het totaal van de risico's bedraagt € 7.403.000,00, waarvan de tien grootste risico's € 6.265.00,00. Op basis van de benoemde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag van de risico's ad € 7.403.000,00 onnodig en ongewenst is. De risico's zullen immers naar verwachting niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Tabel 2 toont de resultaten van deze risicosimulatie. Hieruit blijkt dat, met een zekerheidspercentage van 90%, de risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 1.155.000,00 (= benodigde weerstandscapaciteit).

In de Programmabegroting 2017-2020 werd nog uitgegaan van een risicoprofiel van € 10.997.000,00 met een benodigde weerstandscapaciteit van € 2.728.000,00. In deze programmabegroting is het risicoprofiel geactualiseerd, waarbij risico's vervallen zijn, risico's verlaagd zijn en de kans dat een risico zich voordoet lager ingeschat wordt.

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages

Zekerheidspercentage	Benodigde weerstandscapaciteit
70%	€ 754.000,00
75%	€ 824.000,00
80%	€ 908.000,00
85%	€ 1.013.000,00
90%	€ 1.155.000,00
95%	€ 1.371.000,00

Risico's versus weerstandsvermogen

Beschikbare Weerstandscapaciteit
De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan middelen dat de gemeente Ermelo beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit

Onderverdeling weerstandscapaciteit (bedragen x € 1.000,00)		Ultimo 2018	Ultimo 2019	Ultimo 2020	Ultimo 2021
Weerstandscapaciteit exploitatie					
Onbenutte belastingcapaciteit OZB	82				
Rioolheffing *	0				
Afvalstoffenheffing *	0				
Onbenutte deel leges en andere heffingen	p.m.				
Onvoorzien (incl. volumeontwikkelingen, stelpost algemene uitkering)	123				
Begrotingsruimte	0				
Kostenreductie mogelijkheden	0				
Nadere ombuigingsmogelijkheden	0				
Subtotaal Weerstandscapaciteit exploitatie		205	205	205	205
Weerstandscapaciteit vermogen					
Algemene reserve vrij besteedbaar		15.530	6.625	6.200	6.065
Algemene reserve weerstandscapaciteit		2.700	2.700	2.700	2.700
Vrij aanwendbare deel bestemmingsreserves		9.945	5.225	5.050	5.050
Subtotaal Weerstandscapaciteit vermogen		28.175	14.550	13.950	13.815
Weerstandscapaciteit grondexploitatie		7.610	7.610	7.610	7.610
Totaal Weerstandscapaciteit		35.990	22.365	21.765	21.630
Benodigde weerstandscapaciteit		1.155	1.155	1.155	1.155
Ratio weerstandsvermogen		**31,2**	**19,4**	**18,8**	**18,7**

* De rioolheffing en de afvalstoffenheffing maken formeel onderdeel uit van het theoretische kader waarbinnen

het weerstandsvermogen berekend wordt. Aangezien zowel de rioolheffing als de afvalstoffenheffing van de gemeente Ermelo 100% kostendekkend zijn, dient deze onderdelen bij de berekening van de weerstandscapaciteit buiten beschouwing te blijven.

In afwijking van de voorgaande programmabegroting wordt dit jaar het ratio weerstandvermogen in meerjarenperspectief berekend. Als gevolg van het strategisch financieel beleid, zoals dat bij de Kadernota 2018 vastgesteld is, daalt de weerstandscapaciteit vermogen de komende jaren aanzienlijk. Uitgegaan is van de weerstandscapaciteit per ultimo van de verschillende begrotingsjaren.
Bij de bepaling van de weerstandscapaciteit vermogen zijn de beklemde bestemmingsreserves buiten beschouwing gelaten. Deze beklemde bestemmingsreserves zijn ingezet ter dekking van toekomstige kapitaallasten van investeringen. De mogelijkheid om (een deel van) deze middelen alsnog aan te wenden als weerstandscapaciteit hangt af van het feit of investeringen nog gerealiseerd moeten te worden en heroverweging nog mogelijk is.

Ratio weerstandsvermogen
Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de weerstandscapaciteit.
De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt de ratio weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Onderstaande normtabel (tabel 4) is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van de berekende ratio weerstandsvermogen.

Tabel 4: Waarderingsklassen

Waarderingsklasse	Ratio	Betekenis
A	> 2.0	Uitstekend
B	1.4 - 2.0	Ruim voldoende
C	1.0 - 1.4	Voldoende
D	0.8 - 1.0	Matig
E	0.6 - 0.8	Onvoldoende
F	< 0.6	Ruim onvoldoende

Tabel 5: Verloop ratio weerstandsvermogen

Moment van berekening	Ratio weerstandsvermogen
Programmarekening 2014	15,52
Programmabegroting 2016-2019	11,48
Jaarstukken 2015	19,68
Programmabegroting 2017-2020	15,76
Jaarstukken 2016	16,65
Programmabegroting 2018-2021	zie tabel 3

De weerstandsratio van de gemeente Ermelo valt in waarderingsklasse A en dit duidt op een uitstekend weerstandsvermogen. Alle ratio's liggen in de waarderingsklasse A "Uitstekend". Schommelingen van de ratio worden zowel veroorzaakt door mutaties in de aanwezige weerstandscapaciteit als ook door veranderingen in het risicoprofiel.

Omvang Algemene reserve weerstandscapaciteit
Bij de vaststelling van de Kadernota 2018 is bepaald dat voor de specifieke aangehouden Algemene reserve (weerstandscapaciteit) geldt dat de omvang hiervan gelijk is aan factor 1 van het bedrag dat benodigd is om de risico's af te dekken met een zekerheid van 90%. Hierdoor hoeven afzonderlijke bestemmingsreserves niet langer indirect beschikbaar te blijven voor het op peil houden van het weerstandsvermogen. Overigens geldt dat bij het optreden van een of meer risico's in beginsel dekking dient te worden gevonden binnen de lopende begroting. Pas indien dit niet mogelijk blijkt kan voor incidentele dekking van het optredende nadeel aanspraak worden gedaan op de Algemene reserve (weerstandscapaciteit).

In de notitie Reserves en voorzieningen gemeente Ermelo is bepaald dat de toereikendheid van het saldo van de Algemene reserve (weerstandscapaciteit) jaarlijks wordt bezien bij de jaarrekening, waarbij een afwijking wordt geaccepteerd van € 500.000,00 naar boven of naar beneden. Bij overschrijding van deze grens zal het benodigde bedrag opnieuw worden vastgesteld.

Op grond van de in deze paragraaf weergegeven benodigde weerstandscapaciteit en het hiervoor genoemde behoort de hoogte van de Algemene reserve (weerstandscapaciteit) maximaal € 1.155.000,00 + € 500.000,00 = € 1.655.000,00 te bedragen. Het momenteel in de genoemde reserve beschikbare bedrag van € 2.700.000,00 is hiermee strikt genomen meer dan toereikend. Bij de vaststelling Jaarstukken 2018 wordt bezien of het inderdaad noodzakelijk is om het beschikbare bedrag in de reserve deels te laten vrijvallen ten gunste van de

algemene reserve vrij besteedbaar.

Algemene financiële kengetallen

Algemene informatie
Onder invloed van de recente wijzigingen in het BBV is wettelijk geregeld dat gemeenten voorgeschreven algemene financiële kengetallen opnemen in de begroting en jaarstukken. Met deze algemene financiële kengetallen wordt beoogd gemakkelijker inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente.

Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van een provincie of gemeente. De kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de provincie of gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te kunnen vangen. Zij geven zodoende inzicht in de financiële weerbaarheid en wendbaarheid. Van belang daarbij is ook het verloop van de uitkomsten en de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie. De algemene financiële kengetallen vormen daarom onderdeel van de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing, omdat deze paragraaf weergeeft hoe solide de begroting is en in hoeverre financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen.

In de Regeling tot vaststelling van de wijze waarop de kengetallen moeten worden vastgesteld en opgenomen in de begroting en rekening van de provincies en gemeenten is bepaald welke kengetallen moeten worden opgenomen, hoe zij berekend moeten worden en hoe zij verwoord moeten worden in de begroting en rekening. Het betreft de volgende algemene financiële kengetallen:
1 Netto schuldquote;
2 Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
3 Solvabiliteitsratio;
4 Grondexploitatie;
5 Structurele exploitatieruimte;
6 Belastingcapaciteit.

Financiële kengetallen
De algemene financiële kengetallen voor Ermelo zien er als volgt uit:

Kengetallen	Jaarstukken 2016	Begroting 2017	Begroting 2018		Begroting 2019		Begroting 2020		Begroting 2021	
Netto schuldquote	-41%	-5%	0,5%	A	40%	A	34%	A	30%	A
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-41%	-5%	0,5%	A	40%	A	34%	A	30%	A
Solvabiliteitsratio	68%	65%	64%	A	52%	A	55%	A	55%	A
Grondexploitatie	1%	4%	2%	A	0%	A	0%	A	-1%	A
Structurele exploitatieruimte	7%	2%	4%	A	3%	A	3%	A	2%	A
Belastingcapaciteit	91%	91%	93%	A	93%	A	93%	A	93%	A

Provincie Gelderland heeft in de brief 'Programmabegroting 2016-2019' van 27 januari 2016 de financiële kengetallen gecategoriseerd. De provincie geeft vervolgens een voorzichtige waarde aan deze categoriën, namelijk dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest.

Kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Netto schuldquote	< 90%	90% - 130%	> 130%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90%	90% - 130%	> 130%
Solvabiliteitsratio	> 50%	20% - 50%	< 20%
Grondexploitatie	< 20%	20% - 35%	> 35%
Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
Belastingcapaciteit	< 95%	95% - 105%	> 105%

Uitkomsten
De conclusie is dat Ermelo bij alle kengetallen categorie A heeft. Ook in meerjarenperspectief scoort Ermelo goed op het vlak van een stabiele financiële huishouding. Dit bevestigt het positieve beeld over de financiële positie van Ermelo.

Streefkengetallen
De provincie Gelderland heeft aangegeven dat de gemeenteraad in overleg met het college van b&w per kengetal een norm kan bepalen. In Ermelo heeft dat nog niet plaatsgevonden. De door de provincie gebruikte normeringen zijn overgenomen. Gezien het feit dat Ermelo ruim binnen de normen voor categorie A blijft, is het niet nodig ook nog eens Ermelose normen vast te stellen

De samenhang van de financiële kengetallen met de verschillende onderwerpen is terug te vinden bij het onderdeel financiële positie.

Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen

Algemene informatie

Wegen, openbare verlichting, riolering, groen, speelvoorzieningen, water, sportvoorzieningen, gemeentegebouwen en onderwijsgebouwen worden tezamen als kapitaalgoederen aangeduid. Zij vormen het gezicht van de gemeente. Het onderhouden van kapitaalgoederen is van belang voor het zo goed mogelijk functioneren van de gemeente op het terrein van veiligheid, vervoer, recreatie, onderwijs en overige gemeentelijke diensten. Ook de gemeente Ermelo heeft veel in kapitaalgoederen geïnvesteerd. Kapitaalgoederen dienen zo lang mogelijk een bijdrage te leveren aan het doel waarvoor zij zijn aangeschaft of vervaardigd. Om het kapitaalgoed te kunnen blijven gebruiken waarvoor het bedoeld is, dient het derhalve te worden onderhouden. Met het onderhoud van de kapitaalgoederen is een substantieel deel van de begroting gemoeid. Een helder en volledig overzicht is daarom van belang voor een goede beoordeling van de financiële positie op de korte en de langere termijn. Teneinde de raad van voldoende inzicht te voorzien, wordt het onderhoud van kapitaalgoederen – een onderwerp dat versnipperd in de begroting staat – in deze paragraaf gebundeld in een kort overzicht. Deze paragraaf geeft daarmee een dwarsdoorsnede van de begroting voor het onderdeel onderhoud kapitaalgoederen. Beleidsmatige uitgangspunten, voorgenomen acties voor beheer en onderhoud en de daarmee samenhangende uitgaven komen immers in diverse programma's voor.

In het Coalitieakkoord 2014-2018 is opgenomen om per 1 januari 2015 op de budgetten groot onderhoud wegen, onderhoud openbare ruimte, onderhoud groen, onderhoud openbare verlichting en onderhoud speelvoorzieningen 20% te bezuinigingen. In de Programmabegroting 2017-2020 is deze taakstelling verwerkt. In welke mate deze bezuiniging gevolgen heeft voor het onderhoudsniveau worden steeds duidelijker en kwantificeerbaar. Het onderhoudsniveau is op een aantal onderdelen aan het dalen. Dat het onderhoudsniveau op onderdelen zal gaan dalen is evident. Door middel van schouwen en inspectie wordt het onderhoudsniveau gemonitord.

Nadere definitie van het begrip "onderhoud"
Voor een juist begrip van onder meer de financiële gegevens in deze paragraaf is het van belang te weten wat er in deze paragraaf onder het begrip "onderhoud" wordt verstaan. Overeenkomstig de toelichting op het BBV wordt er uitgegaan van regulier onderhoud (normaal en zogenaamd groot onderhoud). Dat is het plegen van preventieve dan wel correctieve maatregelen. Vervangingsinvesteringen en de uit investeringen voortvloeiende kapitaallasten worden daar uitdrukkelijk niet toe gerekend. Overige zaken voor het gebruik, niet zijnde onderhoud van een kapitaalgoed (zoals bijvoorbeeld het betrekken van energie) vallen daarmee ook buiten het aandachtsgebied van deze paragraaf.

Aandachtsgebieden
Het onderhoud van kapitaalgoederen wordt onderscheiden naar de aandachtsgebieden wegen, riolering en waterhuishouding, groen en gebouwen kort samengevat. Per aandachtsgebied wordt aangegeven wat het beleidskader is, hoe het beheer wordt uitgevoerd en hoeveel financiële middelen daarmee zijn gemoeid. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en de jaarlijkse lasten.

Het onderhoud van kapitaalgoederen staat verspreid over de volgende programma's/paragrafen
- Programma Ruimte & Infrastructuur;
- Programma Samenleven;
- Programma Economie;
- Programma Bestuur & Dienstverlening;
- Paragraaf Bedrijfsvoering (kostenplaatsen Bedrijfsvoering en Realisatie en Beheer).

Aandachtsgebied: Wegen

Algemene doelstelling onderhoud wegen
De gemeente Ermelo beheert de verkeersinfrastructuur waarbij evenwicht is tussen bereikbaarheid, verkeersveiligheid, leefomgeving en kosten.

Onder de categorie "wegen" wordt gerekend
- Wegen (inclusief wegmeubilair en civieltechnische kunstwerken);
- Fietspaden;
- Voetpaden;
- Onverharde paden;
- Openbare verlichting.

Beleid en beheersmatige uitgangspunten zijn vastgelegd in:

Omschrijving	Vastgesteld in	Actueel
Wegenbeheersplan Ermelo 2010-2014	2010	nee
Gemeentelijk Verkeer- en VervoersPlan Ermelo (GVVP) 2015-2018	2013 / 2015	ja
Beleidsplan Openbare Verlichting 2011-2015 In 2017 wordt een nieuw beleidsplan Openbare verlichting opgesteld. Ook het donkertebeleid wordt hierin meegenomen.	2010	nee
Parkeerbeleidsplan	2016	ja

Omschrijving	Vastgesteld in	Actueel
Beleidsnota onverharde wegen	2016	ja
Kwaliteit fietsvoorzieningen Ermelo	2013	ja
Notitie Gladheidsbestrijding	2012	ja

Samenvatting van de wijze waarop het wordt uitgevoerd
In de vergadering van 18 februari 2010 heeft de raad het Wegenbeheersplan 2010-2014 vastgesteld. Het kwaliteitsniveau van de Ermelose wegen is hierin vastgesteld op het CROW-niveau. Voor het centrumgebied wordt een plusvariant gehanteerd. In 2015 is een nieuw Wegenbeheersplan opgesteld, dat in het 3e kwartaal van 2017 ter besluitvorming aan het college wordt aangeboden. In dit plan wordt het huidige onderhoudsniveau overal op CROW-niveau gesteld. Ook wordt inzichtelijk gemaakt welke gevolgen de bezuinigingen hebben met betrekking tot het onderhoudsniveau. De komende 5 jaar wordt de CROW-richtlijn gehanteerd als kwaliteitsambitie en kunnen wegen en fietspaden onderhouden worden conform de planning en weginspecties. Differentiatie vindt plaats door prioriteit te geven aan hoofdwegen, fietspaden en wandelroutes voor zorgbehoevenden. De verkeersveiligheid komt niet in het geding.

De gemeente Ermelo ambieert een kwalitatief goede woon- en leefomgeving als vitale, groene en zorgzame gemeente. Een goed functionerende openbare verlichting maakt daar deel van uit. In het beleidsplan Openbare verlichting 2011-2015 wordt een duurzame en veilige openbare verlichting voor de gemeente Ermelo voor de komende jaren beschreven. De beleidsuitgangspunten zijn vertaald naar een beheerparagraaf die leidend is voor de te nemen maatregelen in de voorliggende planperiode. In 2017 wordt een nieuw beleids-beheersplan Openbare verlichting opgesteld. De verwachting is dat dit plan in het 4e kwartaal van 2017 wordt vastgesteld. In dit plan wordt het huidige onderhoudsniveau beschreven en welke gevolgen de bezuinigingen hebben voor het onderhoudsniveau.

Wat hebben wij er voor over:

Omschrijving	Jaarstukken 2016	Begroting 2017	Programmabegroting			
			2018	2019	2020	2021
Verkeer	156	46	130	43	105	51
Groot Onderhoud	492	492	508	522	522	522
Regulier Onderhoud	245	242	169	169	179	169
Schoon- en bereidbaar houden	110	130	153	153	153	153
Wegmeubilair	66	47	35	35	35	35
Openbare Verlichting	89	76	86	76	96	76
Waterlossingen	66	76	67	67	67	67
Totaal onderhoudslasten aandachtsgebied Wegen	1.224	1.109	1.148	1.065	1.157	1.073

Aandachtsgebied: Riolering en waterhuishouding

Algemene doelstelling onderhoud riolering en waterhuishouding
De gemeente Ermelo zorgt voor het in stand houden van een kwalitatief goede voorziening voor doelmatige inzameling en transport van afvalwater, welke bijdraagt aan een goede en duurzame bescherming van bodem en (oppervlakte)water ten behoeve van een leefbaar Ermelo.

Onder de categorie "riolering en waterhuishouding" wordt gerekend
- Voorziening voor het afvalwatertransport en de verwerking/zuivering van afvalwater;
- Overige waterhuishouding.

Beleid en beheersmatige uitgangspunten zijn vastgelegd in:

Omschrijving	Vastgesteld in	Actueel
Zuiveringskring Afvalwaterketen Plan (ZAP)	2015	ja
BasisRioleringsPlan (BRP)	2012	ja

Samenvatting van de wijze waarop het wordt uitgevoerd
Volgens de Wet milieubeheer (Wm) dient elke gemeente te beschikken over een vastgesteld en actueel Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP). De gemeente heeft, volgens de Wm, de wettelijke zorgplicht voor de doelmatige inzameling en transport van stedelijk-afvalwater. Per 1 januari 2008 is de zorgplicht door de komst van de "Wet Gemeentelijke Watertaken" uitgebreid met een zorgplicht voor doelmatige inzameling en verwerking van hemelwater en het voorkomen van structurele grondwateroverlast. Doordat Ermelo samen met Harderwijk, Putten en het Waterschap een rioleringsplan heeft opgesteld heet dit plan het Zuiveringskring Afvalwaterketen Plan (ZAP). In het ZAP zijn de kosten voor het instandhouden van de riolering opgenomen.

Wat hebben wij er voor over:

Omschrijving	Jaarstukken 2016	Begroting 2017	Programmabegroting			
			2018	2019	2020	2021
Specifieke GRP/ZAP-Maatregelen	45	105	85	89	77	47
Onderhoud afval-, hemel- en grondwater	324	385	381	381	416	381
Totaal onderhoudslasten aandachtsgebied Riolering en Waterhuishouding	369	489	466	470	493	428

Aandachtsgebied: Groen

Algemene doelstelling onderhoud groen
De gemeente Ermelo beheert de groene voorzieningen in de openbare ruimte. Deze leveren een positieve bijdrage aan een groen Ermelo, zowel binnen als buiten de bebouwde kom.

Onder de categorie "groen" wordt gerekend
- Stedelijk groen (inclusief speelvoorzieningen);
- Landschappelijk groen (inclusief begraafplaats);
- Bossen;
- Heide;
- Natuurterreinen;
- Cultuurhistorische/archeologische elementen (onder andere grafheuvels en Romeins Marskamp).

Beleid en beheersmatige uitgangspunten zijn vastgelegd in:

Omschrijving	Vastgesteld in	Actueel
Natuurterreinen:	1994	ja
Lange termijnvisie bossen Ermelo (1994-2019)	2008	ja
Beheersplan gemeentebossen Ermelo 2007-2017	2003	nee
Beheersplan De Leemputten 2003-2008	2011	ja
Beheersplan heideterreinen	2009	ja
Faunabeleidsnota	2009	ja
Heidevisie gemeente Ermelo	2011	ja
Speelruimte: Speelruimte in Ermelo deel 1	2012	ja
Landschap: LandschapsOntwikkelingsPlan (LOP)	2011	ja
Begraafplaats: Visie Begraafplaats	2012	ja
Begraafplaats: Notitie Opties kosten en baten	2014	ja
Begraafplaats: Analyse Begraafplaatsexploitatie	2014	ja
Groen: Groenstructuurvisie gemeente Ermelo 2005-2015	2004	nee

Samenvatting van de wijze waarop het wordt uitgevoerd

Groen
Het onderhoud van het openbaar groen wordt zowel door derden als in eigen beheer uitgevoerd. De uit te voeren werkzaamheden zijn voor een groot deel beschreven in het bestek omgevingsbeheer onderhoud openbare ruimte. Het snoeionderhoud aan de bomen wordt eveneens op basis van een bestek uitgevoerd. In 2017 beschikt de gemeente over een nieuw geïntegreerd beheersysteem voor groen-, wegen- en rioolbeheer. Dit beheerssysteem is geheel gekoppeld aan de nieuwe BGT (Basisregistratie Grootschalige Topografie) van Ermelo. In 2017 wordt een nieuwe groenvisie ontwikkeld, als vervanging van de groenstructuurvisie 2004. Met het stedelijk groen dient de vitale en groene identiteit van de gemeente te worden benadrukt/versterkt. De groenelementen langs de (hoofd)wegen dragen door begeleiding en accentuering bij aan een gewenste heldere infrastructuur binnen de gemeente. Onderhoud van dit groen is dan ook belangrijk en is met name gericht op instandhouding. In grote lijnen wordt, als gevolg van bezuinigingen, het groen in het centrum en op de begraafplaats op "B"-niveau onderhouden en de overige gebieden op "C"-niveau. In 2017 wordt een nieuwe groenvisie opgesteld. De vaststelling vindt eind 2017/ begin 2018 plaats.

Speelvoorzieningen
Het onderhoud van speelplaatsen en –toestellen is gebaseerd op het speelruimteplan "Speelruimte in Ermelo deel 1". Het gaat hierbij om cyclisch onderhoud en structurele vervanging, herinrichten van bestaande speelvoorzieningen en aanleggen van nieuwe speelvoorzieningen in nieuwe buurten. Hierbij wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan de aspecten schoon, heel en veilig.

Landschappelijk groen
Het beheer van de buitengebieden is vastgelegd in het LandschapsOntwikkelingsPlan (LOP). De doelstelling van het LOP is om met behulp van een consequente uitvoering van beleid de kwaliteit van het landschap te verbeteren.

Bossen
In de gemeentebossen wordt in het beheer gebruik gemaakt van natuurlijke processen, bijvoorbeeld natuurlijke verjonging (naast plantwerk op beperkte schaal). Door een extensievere wijze van beheer en onderhoud, waarbij bijvoorbeeld tak- en tophout en dode bomen in het bos achterblijven, is het uiterlijk van de bossen langzaam veranderd. Op langere termijn wordt daardoor de structuur van het bos gevarieerder en aantrekkelijker voor de natuur en de recreant. In 2008 is het beheersplan voor onze grotere boscomplexen (in totaal circa 650 ha) vastgesteld. De basis voor dat plan wordt gevormd door Europees en rijksbeleid, alsmede provinciaal en eigen gemeentelijk beleid (onder andere de lange termijnvisie voor de bossen). Ook de beginselen van het Forest Stewardship Council (FSC) zijn er in meegenomen. Het beheersplan schetst de kaders waarbinnen het beheer gevoerd moet worden (onder andere ten aanzien van houtoogst en natuur). In 2017 wordt dit plan geactualiseerd.

Heide
Voor het beheer van de heidevelden (in totaal ± 1.000 ha) ligt de nadruk op een relatief intensief cyclisch patroonbeheer (maaien, kleinschalig plaggen), gecombineerd met procesbeheer (extensieve begrazing). Het uitgangspunt is dat de heide daadwerkelijk heide blijft en qua structuur en soortenrijkdom verder ontwikkeld wordt. Mede als gevolg van een doelstelling in het kader van een ontvangen SNL-subsidie om bepaalde dieren plantensoorten te behouden, zijn hiertoe specifieke beheersmaatregelen getroffen (in de vorm van maaien, kleinschalig plaggen, begrazing met schapen of koeien en het verwijderen van boompjes).

Natuurterreinen
Voor het staatsnatuurmonument De Leemputten (totaal ca. 30 ha) is er het afzonderlijk Beheersplan De Leemputten 2003-2008 (opgesteld in 2003). Het is een gebied met een bijzondere wettelijke status waarvoor een specifiek beheerregime geldt. In 2008 liep het plan af en het moet herzien worden. Deze herziening zal in 2017 plaatsvinden.

Wat hebben wij er voor over:

Omschrijving	Jaarstukken 2016	Begroting 2017	Programmabegroting			
			2018	2019	2020	2021
Begraafplaats	90	93	102	93	93	93

Openbaar Groen	650	584	678	689	686	686
Speelvoorzieningen	32	29	29	29	29	29
Bossen, heide en natuurterreinen	214	135	119	117	119	135
Totaal onderhoudslasten aandachtsgebied Groen	986	841	928	928	927	943

Aandachtsgebied: Gebouwen

Algemene doelstelling onderhoud gebouwen
De gemeente Ermelo wil een doelmatig en adequaat beheer van de gemeentelijke gebouwen alsmede enkele private en semi-publieke gebouwen en accommodaties teneinde de toegankelijkheid en veiligheid van die gebouwen en accommodaties te garanderen. De gemeente streeft daarbij naar toegankelijkheid van alle gebouwen in 2015, ook en juist voor burgers met een beperking, conform de visie "Ermelo, Onbelemmerd en Zorgzaam" en de daarmee samenhangende BTB-gedachte.

Onder de categorie "gebouwen" wordt gerekend
- Gebouwen (inclusief daarbij behorende terreinen);
- Installaties;
- Monumentenzorg;
- Buitensportaccommodaties.

Beleid en beheersmatige uitgangspunten zijn vastgelegd in:

Omschrijving	Vastgesteld in	Actueel
Meerjarenonderhoudsplan gebouwen 2016-2065	2016	ja

Samenvatting van de wijze waarop het wordt uitgevoerd
Voor nagenoeg alle gemeentelijke en tevens een aantal private en semi-publieke gebouwen wordt één keer in de drie jaar een meerjarenonderhoudsplan (MOP) opgesteld. Het opstellen van een meerjarenonderhoudsplan voor het voortgezet en openbaar onderwijs vindt in eigen beheer plaats door het schoolbestuur. In de tussenliggende jaren wordt namens de gemeente een inspectie verricht of geplande werkzaamheden zijn uitgevoerd. Uitgangspunt is dat de (gemeentelijke) gebouwen op een adequate wijze worden onderhouden. De jaarlijkse kosten van onderhoud en groot onderhoud zijn op basis van het meerjarenonderhoudsplan in de programmabegroting verwerkt.

Wat hebben wij er voor over.

Omschrijving	Jaarstukken 2016	Begroting 2017	Programmabegroting			
			2018	2019	2020	2021
Gemeentewerf	31	31	31	31	31	31
Gemeentehuis	98	98	84	84	84	84
Gebouwen Begraafplaats	12	12	21	12	12	12
Muziektent	1	5	2	7	11	1
Toren Oude Kerk	3	8	5	5	5	5
Gebouwen onderwijs	4	18	18	18	18	18
Gebouwen sport	200	111	125	153	162	111
Private accommodaties	100	76	76	76	76	76
Gebouwen Dialoog en Leemkuul	30	30	30	30	30	30
't Palet	11	11	0	0	0	0
Brandweerkazerne	37	37	37	37	37	37
Gebouwen algemeen	29	15	26	19	30	26
Het Pakhuis	13	13	13	13	13	13
Totaal onderhoudslasten aandachtsgebied Gebouwen	569	465	468	485	509	444

Paragraaf Financiering

Algemene informatie

Opname van deze paragraaf in de begroting vloeit voort uit artikel 9, lid 2 en 13 van het "Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)", dat per 1 januari 2004 van kracht is geworden. Deze paragraaf geeft inzicht in het (verwachte) risicoprofiel van onze gemeente op het terrein van financieringsaspecten.

Bestaande notities / regelgeving

De basis van het huidige financieringsbeleid ligt in de volgende stukken vast:

- Het Financieringsstatuut van oktober 2011;
- De nota "Rentebeleid 2012" van december 2011;
- De nota "Reserves en voorzieningen gemeente Ermelo 2013" van januari 2013;
- De Financiële verordening, artikel 212 van december 2015.

De gemeente heeft de regels ter beperking van het renterisico, het koersrisico, het intern liquiditeitenrisico en het kredietrisico beschreven in het financieringsstatuut. De nota "Rentebeleid 2012" en de nota "Reserves en voorzieningen gemeente Ermelo 2013" geven richting aan de inzet van reserves en voorzieningen bij de financiering, de administratieve verwerking van investeringen en de invloed hiervan op de rentelasten en de wijze waarop het renterisico kan worden beperkt.

Renterisico

De doelstellingen van het renterisicobeheer zijn:

- Het beheersen van de risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid dat in de toekomst de rentelasten van het vreemd vermogen hoger of dat de renteopbrengsten van activa lager zullen zijn dan een bestuurlijk wenselijk geacht niveau, c.q. het in de begroting geraamde niveau;
- Het minimaliseren van de rentekosten en het optimaliseren van de rentebaten binnen de in het financieringsbeleid vastgestelde richtlijnen en limieten.

Richtlijnen en limieten renterisicobeheer:

- De kasgeldlimiet wordt conform de Wet fido niet overschreden;
- De renterisiconorm wordt conform de Wet fido niet overschreden;
- Nieuwe leningen/uitzettingen worden afgestemd op de bestaande financiële positie en de liquiditeitenplanning;
- De rentetypische looptijd en het renteniveau van de betreffende lening/uitzetting wordt zo veel mogelijk afgestemd op de actuele rentestand in relatie tot de rentevisie;
- De rentevisie van de gemeente wordt jaarlijks bij het vaststellen van de kadernota/begroting vastgesteld;
- De gemeente streeft, waar wenselijk, naar spreiding in de rentetypische looptijden van uitzettingen (door schatkistbankieren minder relevant geworden).

Rentevisie
Het is noodzakelijk om jaarlijks een rentevisie te ontwikkelen, zodat concrete rentepercentages voor de begrotingsjaren bepaald kunnen worden. Een aantal zaken maakt het lastig om een rentevisie te ontwikkelen. De rente is nog steeds zeer laag/negatief. De korte rente heeft vanaf 2008 een enorme duikvlucht genomen. In 2008 is een daling ingezet die zich in 2009 explosief heeft doorgezet. In december 2008 bevond de korte rente zich nog net onder de 4%. Eind december 2009 bevond de korte rente zich net boven de 0,70%. De korte rente is in 2010 licht gestegen naar net boven de 1% en in 2011 licht doorgestegen naar rond de 1,30%. In 2012 is de korte rente weer gestaag gezakt naar een niveau van rond de 0,2% per eind 2012. In 2013 en 2014 heeft de korte rente zich rond het niveau van 2012 begeven. Vanaf 2015 is de korte rente zelfs negatief. De rentepercentages op zowel korte als lange termijn zijn momenteel (historisch gezien) zeer laag. De rente wordt onder aansturing van de Europese Centrale Bank laag gehouden, vanuit de filosofie dat hiermee de economie gestimuleerd wordt. Mede in relatie tot inflatie en deflatie. De algemene verwachting is dat als de economie verder gaat aantrekken ook de rentepercentages op de langere termijn zullen gaan stijgen. Inmiddels is er weer sprake van een economie met behoorlijke groei(vooruitzichten).-Daarnaast heeft zich een duidelijk herstel van de woning- en hypotheekmarkt voorgedaan. Voor 2018 verwachten wij dat de rentepercentages nog laag zullen blijven. Ermelo heeft momenteel een leningenportefeuille met aangetrokken geldleningen, waarvoor de rentepercentages vast staan en waarvoor vervroegde aflossing niet in beeld is. Het gemiddelde van de rentepercentages op deze leningenportefeuille ligt net boven de 4%.

Na verzameling van alle hierboven genoemde rentepercentages en een eigen inschatting van de renteontwikkelingen en de gemiddelde rente hoogte van de lopende leningenportefeuille zijn wij tot de conclusie gekomen dat de onderstaande rentepercentages voor de programmabegroting 2018-2021 kunnen gelden:

1. Rentevisie lange termijn rente bij het aantrekken van gelden: een rentepercentage van 1,5%, te hanteren in 2018.
2. Rentevisie korte termijn rente bij aantrekken van gelden: het rentepercentage voor het aantrekken van geld met een looptijd korter dan 1 jaar wordt voor 2018 vastgesteld op 0%.
3. Rentevisie bij het uitzetten van gelden: voor lopende beleggingscontracten wordt in 2018 het per contract geldende rentepercentage gehanteerd. Voor beleggingen door middel van schatkistbankieren wordt een rentepercentage van 0 in 2018 gehanteerd. Voor overige beleggingen wordt in 2018 een rentepercentage van 0 gehanteerd. Voor het uitlenen van gelden wordt een marktconform tarief gehanteerd.
4. Rente-omslag percentage: bij het opstellen van de Programmabegroting 2018-2021 wordt op basis van

de begrote toe te rekenen rente en de boekwaarde van de vaste activa per 1 januari 2018 het renteomslagpercentage berekend.

Portefeuille langlopende geldleningen
Wij verwachten dat onze portefeuille van langlopende geldleningen begin 2018 een drietal leningen bevat. Een in 2003 aangetrokken vaste lineaire geldlening van € 10.000.000,00 (rente 4,415%), een in 2004 aangetrokken vaste lineaire geldlening van € 6.000.000,00 (rente 4,325%) en een in 2004 aangetrokken vaste lineaire geldlening van € 5.000.000,00 (rente 3,820%). Per 1 januari 2018 bedraagt de (verwachte) totale restschuld € 6.850.000,00.

De voorgenomen investeringen, in onder meer de herinrichting en verduurzaming van het gemeentehuis, het zwembad en de sporthal Calluna, Kerkdennen, Groevenbeek en de Grondexploitatie zijn van grote invloed op de liquiditeitspositie en daarmee op de langlopende geldleningen. Op basis van onze liquiditeitsprognose 2018-2021, inclusief het in deze begroting opgenomen investeringsplan, verwachten wij dat wij in 2019 aanspraak zullen gaan maken op de kapitaalmarkt. In verband met de financiering van de nieuwbouw van de sporthal en het zwembad Calluna verwachten wij medio 2019 een lening aan te trekken van € 20.000.000,00. Het renterisico van de huidige leningen en de nieuw aan te trekken lening is laag/nihil, omdat gekozen is/wordt voor het afsluiten van leningen met een vast rentepercentage en een jaarlijks gelijke aflossing gedurende de gehele looptijd. De jaarlijkse aflossing bedraagt € 1.050.000,00 tot en met 2019. Vanaf 2020 bedraagt de jaarlijkse aflossing naar verwachting € 2.050.000,00.

Renterisiconorm
Met de berekening van de renterisiconorm wordt inzichtelijk gemaakt hoeveel de gemeente in elk jaar risico loopt ten aanzien van de rente van dat jaar. Simpel gezegd worden de aflossingen en de renteherzieningen gerelateerd aan het begrotingstotaal. In 2009 is de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo) ingesteld. Met ingang van het begrotingsjaar 2009 is de renterisiconorm gekoppeld aan het begrotingstotaal in plaats van aan het saldo van de langlopende leningen, zodat het renterisico direct is gerelateerd aan het budgettaire risico. Het doel van de renterisiconorm is hiermee niet gewijzigd. Hoe meer de aflossing van de schuld in tijd gespreid wordt, hoe minder gevoelig de begroting is voor renteschokken bij herfinanciering. Het toezicht op de renterisiconorm vindt plaats door de provincie. Het renterisico mag de renterisiconorm in beginsel niet overschrijden. De toetsing vindt plaats via de paragraaf Financiering in de begroting (vooraf) en de jaarstukken (achteraf).

Uit de onderstaande tabel blijkt dat wij in 2018, naar verwachting, onder de renterisiconorm blijven. Tevens verwachten wij voor de jaren 2019 tot en met 2021 onder de renterisiconorm te blijven.

Renterisiconorm (bedragen x € 1,00)		2018	2019	2020	2021
1	Renteherzieningen	-	-	-	-
2	Aflossingen	1.050.000,00	1.050.000,00	2.050.000,00	2.050.000,00
3	**Renterisico (1+2)**	**1.050.000,00**	**1.050.000,00**	**2.050.000,00**	**2.050.000,00**
4	**Renterisiconorm**	**16.466.000,00**			
5a (4 > 3)	Ruimte onder risiconorm	15.416.000,00			
5b (3 > 4)	Overschrijding renterisiconorm				
	Berekening renterisiconorm				
4a	Begrotingstotaal jaar 2018	82.328.000,00			
4b	Bij ministeriële regeling vastgesteld percentage	20%			
4 = 4a x 4b	**Renterisiconorm**	**16.466.000,00**			

Rentetoerekening

Rentetoerekening aan taakvelden (producten)
Op het punt van de verantwoording van rente in de begroting en jaarstukken is het BBV gewijzigd door de behoefte aan inzicht in de kosten op de taakvelden en de behoefte om de wijze van verantwoorden van rente te harmoniseren. In het BBV 2017 is de verplichting opgenomen, dat de rentekosten toegerekend moeten worden aan de taakvelden op basis van een rente-omslag.
Het renteomslagpercentage wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa, die gefinancierd zijn op basis van totaal financiering. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa. Het is niet toegestaan om per investering of taakveld te differentiëren in het toe te rekenen rentepercentage. Het bij de begroting (voor)gecalculeerde renteomslagpercentage mag binnen een marge van 0,5% worden afgerond.
Als bij de jaarstukken de werkelijke door te belasten rentelasten meer dan 25% afwijken van de op basis van de voor gecalculeerde renteomslag toegerekende rentelasten moet er verplicht een correctie van de toegerekende rente plaatsvinden.

Werkwijze bij kostendekkende tarieven
Tot op heden wordt er enkel rente toegerekend aan die producten waar een tarief tegenover staat, zoals

riolering, afvalstoffen, markt en begraafplaats tegen historische rentepercentages. In overstemming met het BBV 2017 wordt vanaf 2018 ook aan deze producten rente toegerekend op basis van het bij de begroting vastgestelde rente-omslag percentage. Voor de berekening van kostendekkende tarieven op de producten riolering, afvalstoffen en begraafplaats wordt eveneens vanaf 2018 uitgegaan van de extra comptabele rentetoerekening op basis van huidige historische rentepercentages voor de lopende objecten en voor nieuwe objecten van het op het moment van investeren geldende rentepercentage voor de rentevisie voor de lange termijn.

Renteschema
De Commissie BBV adviseert het onderstaand renteschema in de paragraaf Financiering van de begroting en jaarstukken op te nemen. Hiermee wordt inzicht gegeven in de rentelasten van externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.

	Renteschema o.b.v. PB 2018-2021				
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering				€ 312.000,00
b.	De externe rentebaten			-/-	- € 529.000,00
	Saldo rentelasten en rentebaten				**- € 217.000,00**
c1.	De rente die aan de grondexploitatie **moet** worden doorberekend	-/-	- € 57.000,00		
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld **moet** worden toegerekend	-/-	n.v.t.		
c3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld **moet** worden toegerekend	+/+	n.v.t.		
					- € 57.000,00
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente				**- € 274.000,00**
d1.	Rente over eigen vermogen			+/+	n.v.t.
d2.	Rente over voorzieningen			+/+	€ 37.000,00
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente				**- € 237.000,00**
	Lege alinea				
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)			-/-	€ 297.000,00
f.	**Renteresultaat op het taakveld Treasury**				**- € 534.000,00**

Koersrisico

De doelstelling van het koersrisicobeheer is:
Het beheersen van de risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid dat de financiële activa van de gemeente in waarde verminderen door negatieve koersontwikkelingen.

Richtlijnen en limieten koersrisicobeheer:
- Uitzettingen vinden plaats in producten waarbij de hoofdsom tenminste aan het einde van de looptijd intact is of in producten met vastrentende waarden;
- Tevens beperkt de gemeente de koersrisico’s door de looptijd van de uitzettingen af te stemmen op de liquiditeitenplanning.

Beleggingen
De verkoop van de aandelen NUON heeft in 2009 een grote kasstroom met zich meegebracht. Eind september 2009 is een bedrag van € 12.000.000,00 langdurig belegd bij de Rabobank in drie gelijke deposito’s met een looptijd van respectievelijk 5, 10 en 15 jaar. Met deze belegging is destijds het primaire doel om het weggevallen dividend van de NUON te compenseren bereikt. Per 1 juli 2011 is een bedrag van € 5.000.000,00 belegd bij de Rabobank met een looptijd van 8 jaar.

Het rendement op overtollige liquide middelen is nihil. Dit wordt veroorzaakt door de invoering van schatkistbankieren eind 2013 in combinatie met de lage rentestand. In het Begrotingsakkoord 2013 is afgesproken dat decentrale overheden vanaf eind 2013 verplicht worden om deel te nemen aan schatkistbankieren. Wij ontvangen momenteel geen rente over ons saldo bij de schatkist. Beleggingen van vóór 4 juni 2012 worden gerespecteerd en kunnen normaal aflopen. Oude contracten hoeven dus niet opengebroken te worden.

Per 1 januari 2018 hebben wij de volgende beleggingen uitstaan:
- Deposito € 4.000.000,00 (einde looptijd 1 oktober 2019);
- Deposito € 4.000.000,00 (einde looptijd 1 oktober 2024);
- Doelsparen € 5.000.000,00 (einde looptijd 1 juli 2019).

Daarnaast is medio 2017 een bedrag van € 14.388.000,00 (verplicht) in de schatkist ondergebracht. Op het

moment dat de bovenstaande beleggingen vrijvallen zullen ook deze bedragen in de schatkist ondergebracht worden dan wel beschikbaar zijn voor het doen van betalingen.

Gewaarborgde geldleningen
De gemeente Ermelo heeft garanties afgegeven ten behoeve van enkele organisaties voor de betaling van rente en aflossing in geval deze instellingen de betalingsverplichting niet meer kunnen nakomen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen een directe garantie (100% risico voor de gemeente) en een indirecte garantie (beperkt risico voor de gemeente). Het totaalbedrag van de directe garanties bedraagt per 1 januari 2018 naar verwachting € 1.700.000,00. In het kader van sociale woningbouw staat het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) garant voor leningen van Uwoon en de Vestia Groep (oud Stichting Gereformeerde Bouwcorporatie Bejaarden). Het verwachte totale gegarandeerde bedrag per 1 januari 2018 voor deze twee instellingen bedraagt naar verwachting € 86.000.000,00.

In het geval dat het WSW een afgegeven garantie niet kan nakomen, wordt een beroep gedaan op de aan het Waarborgfonds deelnemende gemeenten en het Rijk. Het risico daarop wordt door ons als gering ingeschat. Immers de indirecte garantie kent een getrapte zekerheid. De zekerheidsstructuur van het WSW bestaat uit drie lagen: de middelen van de corporatie, de borgingsreserve van het WSW en de achtervangpositie van het rijk en de gemeenten. De garantie krijgt in dat geval zijn beslag door verstrekking van een renteloze lening aan het WSW waarmee rente en aflossing aan de financiële instelling betaald worden. Ermelo loopt dus feitelijk enkel risico over het bedrag aan rentederving van de renteloze lening aan het WSW. Ermelo is het geld van de lening dan dus niet kwijt. Het is daarom ook niet reëel om te veronderstellen dat Ermelo aangesproken wordt op het volledige bedrag waarvoor Ermelo garant staat.

Deelnemingen
Voor onze huidige deelnemingen, niet zijnde beleggingen, verwijzen wij u naar de paragraaf Verbonden partijen.

Kredietrisico

De doelstelling van het kredietrisicobeheer is:
Het beheersen van de risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid op een waardedaling van de vorderingspositie als gevolg van het niet (tijdig) kunnen nakomen van de verplichtingen van de tegenpartij (onder meer als gevolg van insolventie).

Richtlijnen en limieten kredietrisicobeheer:
- Indien twijfel bestaat over de kredietwaardigheid van een niet publiekrechtelijk lichaam wordt, voordat een dienst geleverd wordt, een kredietwaardigheidsonderzoek uitgevoerd en worden waar nodig voldoende zekerheidsmaatregelen getroffen;
- Uitzettingen vinden enkel plaats onder de voorwaarden van de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden;
- Vorderingen (fiscale en niet-fiscale) worden actief en volgens vaste termijnen ingevorderd. Vorderingen waar een succesvolle invordering uitblijft, worden overgedragen aan een deurwaarder.

Intern liquiditeitenrisico

De doelstelling van het intern liquiditeitenbeheer is:
Het beheersen van de risico's van mogelijke wijzigingen in de liquiditeitsprognose en meerjareninvesteringsplanning waardoor als gevolg daarvan de financieringskosten hoger kunnen uitvallen.

Richtlijnen en limieten intern liquiditeitenrisico:
De gemeente beperkt haar interne liquiditeitenrisico’s door haar financieringsactiviteiten te baseren op een korte termijn liquiditeitenplanning (looptijd tot één jaar), alsmede op een vierjarige liquiditeitenplanning die aansluit op het meerjaren investeringsplan.

Liquiditeitsprognose
Voor de jaren 2018 tot en met 2021 is een liquiditeitsprognose opgesteld. Met alle relevante inkomsten en uitgaven is rekening gehouden. Bij de bepaling van de financieringsbehoefte houden wij rekening met de planning van ons investeringsprogramma. In de komende jaren worden onder andere investeringen gedaan in de herinrichting en verduurzaming van het gemeentehuis, het zwembad en de sporthal Calluna, Kerkdennen en Groevenbeek als belangrijke uitgavenposten. Uit de liquiditeitsprognose 2018-2021 blijkt dat er in 2019 naar verwachting een lening aangetrokken gaat worden van € 20.000.000,00, wat in het bijzonder samenhangt met Calluna. De overige investeringen zijn voor deze jaren op te vangen met de reguliere ontvangsten en beschikbare gelden. Indien noodzakelijk zullen wij, binnen de grenzen van de kasgeldlimiet, vlottende middelen (rekening courant krediet bij de BNG en kasgeld) gebruiken ter dekking van onze financieringsbehoefte.

Kasgeldlimiet
In de Wet Fido wordt de kasgeldlimiet voor een bepaald jaar berekend door middel van een, door de Minister van Financiën vastgesteld, percentage van het begrotingstotaal van het respectievelijke jaar. De kasgeldlimiet heeft betrekking op de korte financiering met een rentetypische looptijd van korter dan één jaar. Het toezicht op de kasgeldlimiet vindt plaats door de provincie. De gemiddelde netto vlottende schuld per kwartaal mag de

kasgeldlimiet niet overschrijden. Gemeenten dienen de informatie over de kasgeldlimiet op te nemen in de begroting en de jaarstukken (in de paragraaf Financiering). De kasgeldlimiet geeft het maximumbedrag aan dat een gemeente vlottend mag financieren. Voor onze gemeente bedraagt de kasgeldlimiet voor het jaar 2018 € 6.998.000,00 (begrotingstotaal € 82.328.000,00 * 8,5%). Wordt de kasgeldlimiet langdurig overschreden dan dient een gemeente haar vlottende schuld om te zetten in een vaste schuld. Wij verwachten voor de jaren 2018 tot en met 2021 binnen de kasgeldlimiet te blijven.

Schatkistbankieren en drempelbedrag
Eind 2013 is (verplicht) schatkistbankieren van kracht geworden. De gemeente Ermelo heeft direct daarop alle vrij besteedbare middelen in de schatkist ondergebracht. Ermelo houdt enkel de gelden uit bestaande beleggingscontracten (zie het onderdeel "Beleggingen") buiten de schatkist aan. Op het moment dat deze beleggingen vrijvallen, worden zij ook in de schatkist ondergebracht.

Het is toegestaan een deel van de overtollige gelden op een dag buiten de schatkist aan te houden om niet acuut in liquiditeitsnood te zitten bij (spoed)betalingen. Dit bedrag staat gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal, met een minimum van € 250.000,00. Uitgaande van een begrotingstotaal 2018 van € 82.328.000,00 bedraagt het drempelbedrag voor 2018 € 617.000,00. Ermelo houdt een lager bedrag dan het drempelbedrag buiten de schatkist aangezien de ervaringen hebben geleerd dat het volledige drempelbedrag niet benut wordt en tevens dat gelden in de schatkist dezelfde dag teruggeboekt zijn. Voor de jaren 2018 tot en met 2021 verwachten wij derhalve dat wij het drempelbedrag niet zullen overschrijden.

Samenvattend

Gering risico
Wij beoordelen de risico's die met financiering samenhangen voor onze gemeente als gering door:
- het aanwezig zijn van een aantal laagrentende geldleningen zonder mogelijkheid tot renteaanpassing;
- het toepassen van het uitgangspunt dat enkel zaken wordt gedaan met betrouwbare financiële instellingen;
- een adequate, beschreven administratieve organisatie van de financieringswerkzaamheden;
- de aanwezigheid van een jaarlijks geactualiseerd meerjareninvesteringsplan;
- een periodieke analyse van onder andere openstaande vorderingen.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Algemene informatie

Algemene paragraafdoelstelling (visie)
Een doelmatige bedrijfsvoering waarin kostenbewustzijn, een efficiënte organisatiestructuur en een organisatiecultuur van "samen, bevlogen, betrouwbaar en wendbaar" in balans zijn is leidend voor de bedrijfsvoering.
Kortheidshalve verwijzen wij ook naar de toelichting bij speerpunt Organisatieontwikkeling en speerpunt Dienstverlening, beide bij het programma Bestuur & Dienstverlening.

Deze paragraaf gaat in op een aantal thema's die de kwaliteit en de doelmatigheid van de bedrijfsvoering borgen. De uitvoering hiervan vindt vrijwel volledig plaats door Meerinzicht in nauw overleg met de bronorganisaties Ermelo, Harderwijk en Zeewolde. In de paragraaf Verbonden Partijen worden de formele aspecten van Meerinzicht beschreven en vastgelegd en wordt de doelstelling er van beschreven. In deze paragraaf wordt op een aantal belangrijke inhoudelijke bedrijfsvoeringsthema's ingegaan. Deze paragraaf is nu nog in ontwikkeling en zal nog in informatieve waarde groeien.
Achtereenvolgens komen de volgende thema's aan bod:

1. Informatieveiligheid.
De Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten ligt ten grondslag aan ons informatiebeveiligingsbeleid op zowel strategisch als tactisch niveau. Op strategisch niveau is aangesloten op de internationaal geaccepteerde beveiligingsstandaarden ISO 27001/27002. Op tactisch niveau bestaat de BIG uit een set aan beveiligingsmaatregelen en een normenkader die een goed basis-beveiligingsniveau voor gemeenten neerlegt. De landelijke Informatiebeveiligingsdienst voor gemeenten (IBD: een initiatief van VNG en KING) adviseert over en monitort beveiligingsrisico's en doet aanbevelingen hoe hiermee om te gaan. Op gemeentelijk niveau hebben wij binnen Meerinzicht als brongemeenten een informatiebeveiligingsadviseur (CISO) aangesteld, die ons onafhankelijk gevraagd en ongevraagd adviseert en de processen rond datalekken coördineert.

2. Gegevensbescherming en privacybescherming.
Het is wettelijk verplicht een Functionaris Gegevensbescherming (FG) aan te stellen, die toeziet op het beschermen van privacygevoelige gegevens. Het is toegestaan dat gemeenten hierin met elkaar samenwerken. In het kader van Meerinzicht is hiertoe besloten door een gezamenlijke Functionaris Gegevensbescherming aan te stellen, die eveneens inhoudelijke uitvoerende taken verricht die behoren tot de functie van privacy officer. Alle gemeenten staan voor de taak om alle systemen en bestanden te onderzoeken op privacygevoelige gegevens en hiervan administratie te houden en afspraken vast te leggen hoe en door wie daarmee mag worden omgegaan. Het is evident dat de CISO en de FG een nauwe samenwerkingsrelatie zullen onderhouden.

3. Informatiserings- en Automatiseringsbeleid.
Lange tijd is automatisering gezien als kostenpost. Vastgesteld moet worden dat I&A een strategisch bedrijfsmiddel is, waarvan het functioneren van de bestuurlijke en ambtelijke organisatie én de samenleving als geheel afhankelijk is geworden. Onze dienstverlening aan de samenleving is inmiddels volledig afhankelijk van de ICT-infrastructuur. Deze afhankelijkheid zal de komende jaren alleen nog maar toenemen. De overheid moet hierin bijblijven, enerzijds in het belang van de eigen bedrijfsvoering, maar bovenal in het belang van de dienstverlening en bescherming van kwetsbare voorzieningen en persoonsgegevens. Om de naar verwachting toenemende kosten te beheersen wordt in het kader van Meerinzicht zoveel mogelijk ingezet op standaardisering en harmonisering van ICT-systemen.

4. Horizontale verantwoording.
In het kader van Meerinzicht is afgesproken dat de brongemeenten samenwerken t.a.v. ENSIA (Eenduidige Single Information Audit). ENSIA heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatieveiligheid bij gemeenten verder te professionaliseren door het toezicht te bundelen en aan te sluiten op de gemeentelijke P&C-cyclus. Hierdoor ontstaat voor het bestuur en de toezichthouders meer overzicht over de stand van zaken van de informatieveiligheid en kan er beter op worden gestuurd. ENSIA voorziet in horizontale verantwoording en vervangt de afzonderlijke verticale verantwoordingen (audits) over de BRP, PUN, Suwinet, BAG, BGT en DigiD.

5. Personeel- en Organisatiebeleid.
5.1 Organisatieontwikkelingsproces.
De verwachting is dat de gemeenteraad eind 2017 uitspraken zal doen op welke wijze hij richting wil geven aan de groei naar netwerkgemeente. De ambtelijke organisatie anticipeert daarop door een organisatieontwikkelingsproces op gang te brengen, waarmee invulling gegeven kan worden op de veranderende behoeften van de samenleving en als gevolg daarvan van de veranderende behoeften van het bestuur. Wij werken aan deze organisatieontwikkeling op basis van de missie en visie (samen, bevlogen, betrouwbaar en wendbaar) van de ambtelijke organisatie.
5.2 Loonsombeheer.
De loonsom is resultante van de kwantitatieve en kwalitatieve formatieomvang en van de kosten van inhuur. De loonsom wordt begroot op basis van de in eigen dienst zijnde medewerkers en daarnaast wordt CAO-loonontwikkeling geraamd. Dit laatste is altijd een onzekere factor, omdat de uitkomst van de CAO-onderhandelingen bepaalt of de raming wel of niet voldoende is als dekking. Tenslotte wordt een klein bedrag geraamd voor de opvang van kosten die gemaakt moeten worden in verband met vervanging van langdurig zieke medewerkers. De overheid is namelijk eigenrisicodrager. Om dit risico zoveel mogelijk te beperken wordt een actief ziekteverzuimbeleid gevoerd. De totale gemeentelijke loonsom zal per 1 januari 2018 sterk dalen als gevolg van de overgang van medewerkers naar Meerinzicht (2e fase Bedrijfsvoering en het sociaal domein).
5.3 Inhuurbeleid.
Inhuur van medewerkers heeft verschillende redenen.
a. De ontwikkeling naar netwerkgemeente betekent dat de eigen vaste formatie voor een belangrijk deel zal bestaan uit proces- en projectmedewerkers, waar omheen tijdelijke expert kennis gegroepeerd wordt. Deze expertkennis vormt een flexibele schil rond de vaste formatie. De kosten van deze expertkennis komt ten laste van de projecten waarvoor de kennis wordt ingezet. Hoewel de inhuurtarieven over het algemeen hoger liggen dan de kosten van vast personeel is deze werkwijze toch goedkoper, omdat de in te zetten expertise steeds anders is en we als organisatie te klein zijn om die kennis permanent in huis te hebben. Bovendien beperkt dit de continuïteitsrisico's.
b. Ermelo kent uiteraard ook een regelmatig verloop in medewerkers. Ter overbrugging van vacatures wordt ingehuurd wanneer de continuïteit van het werk daarom vraagt. De kosten daarvan worden gedeeltelijk gedekt uit de vrijvallende vacaturegelden. Deels, omdat de inhuurtarieven over het algemeen hoger liggen dan de kosten van eigen medewerkers.
c. Het ambitieniveau in Ermelo is hoog. Dit leidt geregeld tot een werkvoorraad die niet door de eigen capaciteit opgevangen kan worden. Daarvoor moet dan worden ingehuurd. De kosten worden dan ten laste gebracht van het desbetreffende project.
d. Inhuur wegens langdurige ziekte of anderszins vindt plaats indien de continuïteit en kwaliteit van het werk in het geding komt. Voor de dekking van de kosten is slechts een gering bedrag beschikbaar, omdat langdurig verzuim nu eenmaal moeilijk voorspelbaar is.

6. Inkoopbeleid.
Het inkoopbeleid en de inkoopvoorwaarden worden grotendeels in ISNV-verband voorbereid. Recentelijk zijn deze aangepast als gevolg van de nieuwe Aanbestedingswet. Daarnaast hebben wij uw raad voorstellen gedaan om aanvullend lokaal inkoopbeleid vast te stellen. Het lokale beleid gaat met name in op duurzaamheidsaspecten, de mogelijkheden voor lokale en regionale ondernemers en sluit aan op het rapport van de rekenkamer over inkoop en de door uw raad aangenomen motie.

7. Bezwaar- en beroep.
Tegen besluiten die het bestuur en de gemeenteraad neemt staat in veel gevallen de mogelijkheid van bezwaar open. De ingediende bezwaren worden behandeld door de onafhankeijke commissie voor bezwaarschriften. Voordat het tot behandeling van een bezwaar komt wordt eerst bezien of met behulp van (pre)mediation tot een oplossing gekomen kan worden. Is dat niet het geval, dan hoort de commissie belanghebbenden én het besluitvormend orgaan en brengt nadien advies uit over het ingediende bezwaar. Het bestuursorgaan neemt vervolgens een besluit op het ingediende bezwaar. Nadien staat vervolgens in veel gevallen beroep open op de rechter.

De raad ontvangt jaarlijks het jaarverslag van de commissie voor bezwaarschriften.

8. Meerinzicht-domein Bedrijfsvoering
Meerinzicht-domein bedrijfsvoering is onze uitvoeringsorganisatie die ons adviseert over en zorgt voor uitvoering van de bedrijfsvoeringstaken. Vanaf 1 januari 2018 zijn de taakvelden facilitair, I&A, HRM, Belastingen, Financiën, Communicatie, Gegevensbeheer en Juridische zaken onderdeel van Meerinzicht-domein bedrijfsvoering. Standaardisatie en harmonisatie van uitvoeringsprocessen zijn de instrumenten om invulling te geven aan de vier K's (klantgerichtheid, kwaliteit, kwetsbaarheid, kosten). Dat vraagt veel afstemming en overleg in de opbouwfase van Meerinzicht, die loopt tot en met 2020. Belangrijk hierin is het functioneren van het zogenaamd Opdrachtgever-Opdrachtnemeroverleg (OGON) en het Overleg directie/gemeentesecretarissen. Het vraagt ook veel van de medewerkers die uit verschillende bedrijfsculturen komen en moeten opereren in zich continue ontwikkelende bronorganisaties.

9. Meerinzicht-domein Sociaal
Meerinzicht-domein sociaal is onze uitvoeringsorganisatie die ons adviseert over en zorgt voor uitvoering van de taken in het sociaal domein. Vanaf 1 januari 2018 worden de Wmo, de Participatiewet, de Jeugdzorg, Sociale Recherche en leerlingzaken door Meerinzicht-domein sociaal uitgevoerd. Tegelijk met de start van de samenwerking wordt gestart met de kanteling in de uitvoering. Dat moet voorzien in een vraaggestuurde en resultaatgerichte organisatie. Ook hier is het functioneren van het zgn. Opdrachtgever-Opdrachtnemeroverleg (OGON) en het Overleg directie/gemeentesecretarissen belangrijk, maar óók het bestuurlijk portefeuilleoverleg is hierin cruciaal. De planning & control voor het domein sociaal maakt onderdeel uit van het domein bedrijfsvoering, wat daarmee op dezelfde wijze faciliterend is als het is naar de brongemeenten. Zoals bekend houdt de Sociale Dienst Veluwerand per genoemde datum op te bestaan en gaat op als integraal onderdeel van het domein sociaal.

Vastgesteld beleid voor dit programma
- Notitie HRM-cyclus (2003, herzien in 2014);
- Notitie Beloningsbeleid (2012);
- Notitie Ziekteverzuim (2011);
- Beleidsnota Informatiebeheer (2006);
- Regionaal inkoopbeleid Inkoopsamenwerking Noord Veluwe (2010);
- Lokaal inkoopbeleid (nog vast te stellen door de raad eind 2017)
- Herziening visie informatie architectuur digitale dienstverlening (2010);
- Notitie Weerstandsvermogen en Risicomanagement (2008);
- Notitie Uitwerking inkoopbeleid (2011);
- Notitie Inkoopbeleid en duurzaam inkopen (2011);
- Notitie Inkoopbeleid en lokaal ondernemerschap (2011);
- Notitie Inkoopbeleid en SW-bedrijven (2011).

Wat hebben wij er voor over?

Omschrijving	Meerjarenbegroting			
	2018	2019	2020	2021
Lasten	-17.469.000	-17.591.000	-17.506.000	-17.565.000
Toegerekend aan producten	17.469.000	17.591.000	17.506.000	17.565.000
Saldo	0	0	0	0

De investeringen maken onderdeel uit van de investeringen bij het Programma Bestuur en Dienstverlening.

Paragraaf Verbonden Partijen

Algemene informatie

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke (naamloze en besloten vennootschap, stichting, vereniging en coöperatie) of publiekrechtelijke (gemeenschappelijke regeling) organisaties waarin de gemeente een belang heeft. Dit moet een bestuurlijk én financieel belang zijn.

Vanwege bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en mogelijk dito risico's is het gewenst dat in de begroting en rekening aandacht wordt besteed aan derde rechtspersonen, waarmee de gemeente een bestuurlijke én financiële band heeft. Het is dus niet de bedoeling van de wet om over alle partijen, waarmee de gemeente op enigerlei wijze verbonden is, in deze paragraaf te informeren. Het wettelijk criterium is gelegd bij die partijen waar de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang in heeft. Een "bestuurlijk belang" betekent dat de gemeente op enigerlei wijze zeggenschap heeft, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat de gemeente mee kan stemmen. Met "financieel belang" wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente. Onder "financiële informatie" staat soms in de kolommen Begroting 2017 en Begroting 2018 bij de regels Eigen vermogen, Vreemd vermogen en Resultaat n.v.t. In de meeste begrotingen van de verbonden partijen worden deze gegevens nog niet opgenomen of is er sprake van dat het postitieve of negatieve resultaat ten gunste of laste komt van de deelnemende gemeenten.

Het belang van deze paragraaf schuilt in het bijzonder in het feit dat een aantal van de verbonden partijen

beleid uitvoert dat in principe ook door de gemeente zelf uitgevoerd kan worden. De gemeenteraad heeft daarbij een kaderstellende en controlerende taak op de kernvraag, namelijk of de doelstellingen van de verbonden partijen nog steeds overeenkomen met de doelstellingen van de gemeente of dat de doelstellingen van de gemeente via de verbonden partijen gerealiseerd worden. Het ligt voor de hand dat lokale overheden profijt hebben bij het uitbesteden van bepaalde taken. Zo beschikken verbonden partijen over de juiste kennis, deskundigheid en specialisatie om dergelijke taken effectief en efficiënt uit te voeren. Dit bevordert de kwaliteit van de uitbestede taken, waardoor kosten vaak kunnen worden verminderd. Uiteraard dient de lokale overheid die een deel van haar taken uitbesteedt erop te kunnen vertrouwen dat de betreffende verbonden partij deze activiteiten goed en zorgvuldig beheerst. Immers, de betreffende lokale overheid blijft verantwoordelijk voor de taak die een verbonden partij uitoefent. Samenwerking met een verbonden partij kan de volgende voordelen opleveren:

- Risicospreiding: (financiële) risico's worden met andere partijen gedeeld;
- Efficiëntievoordeel: door samenwerking met bijvoorbeeld andere lokale overheden;
- Kennisvoordeel: de lokale overheid kan gebruik maken van kennis waarover zij zelf niet beschikt;
- Continuïteit: door meer schaalgrote te creëren, is de organisatie niet afhankelijk van de kennis van individuen;
- Katalysatorfunctie: activiteiten kunnen versneld op gang worden gebracht door samenwerking met publieke of private organisaties;
- Bestuurlijke kracht en effectiviteit: door samenwerking ontstaat een sterkere bestuurlijke kracht en grotere effectiviteit.

Inzicht is daarbij nodig in het budgettaire beslag en de financiële risico's die de gemeente met verbonden partijen kan lopen. Deze vraag kan óf bij het desbetreffende raadsprogramma worden gesteld óf in het kader van de paragraaf Verbonden partijen. Gekozen is om dit te doen in deze paragraaf.

In deze paragraaf zijn ook de beleidsregels vermeld waaraan voldaan moet worden indien de raad of het college deel wenst te gaan nemen in of overweegt een verbonden partij op te richten. Het rekenkameronderzoeksrapport Verbonden Partijen is begin 2017 verschenen. Op basis daarvan zal de Notitie Verbonden Partijen worden geactualiseerd, waarbij ook aandacht zal worden gegeven aan de rol en positie van de raad en bestuur ten aanzien van verbonden partijen. De planning hiervoor is het eerste kwartaal 2018.

Verder wordt in deze paragraaf ieder jaar een beeld gegeven van onder andere te verwachten dividenden en andere belangrijke ontwikkelingen ten aanzien van de genoemde verbonden partijen.

Per kwartaal ontvangt de raad een rapportage over de ontwikkelingen inzake de samenwerkingsverbanden.

De beleidsregels
Onderstaand worden de beleidsregels opgesomd die in acht genomen moeten worden alvorens een verbinding wordt aangegaan met een derde rechtspersoon, waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang krijgt of neemt.

1. Een besluit tot deelname in of oprichting van een derde rechtspersoon waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang krijgt of neemt, vermeldt expliciet de redenen en de motieven waarom de uitvoering van het gemeentelijk beleid daarmee beter is gediend;
2. Een besluit bevat een motivering waarom in dat geval de gekozen vorm de meest geëigende vorm is (soort privaatrechtelijke of publiekrechtelijke rechtsvorm), waarbij wordt gemotiveerd waarom een publiekrechtelijke rechtsvorm niet kan (een publiekrechtelijke rechtsvorm geniet dus in principe de voorkeur);
3. Een besluit bevat een beschrijving waaruit het publieke belang bestaat;
4. Een besluit bevat een beschrijving waaruit het financiële belang bestaat;
5. Een besluit bevat een beschrijving van de risico's die aan de betreffende verbonden partij zijn verbonden en welke beheersmaatregelen daarvoor genomen worden;
6. Een besluit bevat een beschrijving van de te leveren prestaties in meetbare kwantiteit en kwaliteit;
7. Een besluit bevat een beschrijving op welke wijze de verbonden partij verantwoording aflegt;
8. Het college geeft de raad door middel van de paragraaf Verbonden partijen jaarlijks inzicht in het aantal verbonden partijen en welke ontwikkelingen zich daarin voltrekken en welke risico's worden onderkend.

Naam verbonden partij	Gevestigd
Gemeenschappelijke regeling	
GGD Noord- en Oost- Gelderland (NOG)	Apeldoorn
Meerinzicht (MIZ)	Ermelo
OmgevingsDienst Noord-Veluwe (ODNV)	Harderwijk
Regio Noord-Veluwe (RNV) * (is per 1-1-2018 opgeheven en vervangen door de SNV **)	Harderwijk
Sociale Dienst Veluwerand (SDV)* (is per 1-1-2018 opgeheven en is onderdeel van Meerinzicht-sociaal **)	Harderwijk
Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe	Elburg
Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)	Apeldoorn
Vennootschappen (% belang)	
Alliander N.V.	Arnhem
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Den Haag
Leisurelands	Arnhem
Vitens N.V.	Arnhem
Coöperatie	
Coöperatie Gastvrije Randmeren	Harderwijk

* deze verbonden partijen blijven in deze begroting nog staan vanwege de formele financiële afwikkeling die in 2018 nog moet plaatsvinden.
** de gegevens hiervan worden voor de eerste maal opgenomen in de paragraaf verbonden partijen van de jaarrekening 2018, omdat de begrotingsinformatie op het moment van opstellen van deze begroting nog niet compleet en gevalideerd is.

GGD Noord- en Oost- Gelderland (NOG)

Verbonden partij:	GGD Noord- en Oost- Gelderland (GGD NOG)
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Apeldoorn, Rijksstraatweg 65, 7231 AC Warnsveld (kantoorlocatie)
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer A.L. Klappe
Contactambtenaar:	Mevrouw P.A. Beelen-Mostert
Openbaar belang:	De GGD faciliteert gemeenten op basis van de Wet publieke gezondheid, Wet Kinderopvang, Wet Veiligheidsregio's en op basis van autonome gemeentelijke taken, maar verzorgt ook taken in opdracht van derden zoals Rijk, politie en burgers. De GGD NOG is een samenwerkingsverband tussen 22 gemeenten (Aalten, Apeldoorn, Berkelland, Bronckhorst, Brummen, Doetinchem, Elburg, Epe, Ermelo, Harderwijk, Hattem, Heerde, Lochem, Montferland, Nunspeet, Oldebroek, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Putten, Voorst, Winterswijk en Zutphen) in de provincie Gelderland. De GGD NOG heeft als doel de gemeenschappelijke belangen van de gemeenten te behartigen op het terrein van de publieke gezondheidszorg, toezicht kinderopvang en veiligheidsregio's. Wettelijke GGD taken die voor de gemeenten worden uitgevoerd (A-taken) - Kerntaken Wet publieke gezondheid - Infectieziektebestrijding - Medische milieukunde - Technische hygiënezorg - Psychosociale hulp bij rampen - Beleidsadvisering Jeugdgezondheidszorg - Onderzoek gezondheidssituatie bevolking - Beleidsadvisering - Preventieprogramma's en gezondheidsbevordering - Preventieve ouderengezondheidszorg - Toezicht kinderopvang op basis van de Wet kinderopvang - GGD taak in de Wet veiligheidsregio's Wettelijke gemeentelijke taken vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling (B1) of op basis van subsidiëring en/of dienstverleningsovereenkomsten (B2). - Jeugdgezondheidszorg 4-19 jaar (B1 taak) - Kwaliteitstoezicht, toegang beschermd wonen en maatschappelijke zorg op basis van de Wmo 2015 (B2 taak) - Preventieve activiteiten op basis van de Jeugdwet (B2 taak) - Lijkschouw op basis van de Wet op de Lijkbezorging (B2 taak) Autonome gemeentelijke taken (C-taken) - (Extra) onderzoek door Academische Werkplaats AGORA. (samenwerking GGD NOG en Wageningen University & Research Centre - (Extra) Onderzoek en advies door Evaluatiebureau Publieke Gezondheid GGD NOG De GGD voert ook externe taken uit in opdracht van derden zoals Rijk, politie of burgers (D-taken) - Rijksvaccinatieprogramma - Arrestantenzorg - Reizigersvaccinatie - Vergunningen tattooshops - Publieke gezondheidszorg asielzoekers - Aanvullende seksuele gezondheidszorg
Aard:	Gemeenschappelijke regeling, openbaar lichaam op grond van Wet Gemeenschappelijke Regelingen (A en B1 taken). Subsidiering en/of dienstverleningsovereenkomst (B2, C en D taken).
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Samenleven: Speerpunt Implementatie en borging Jeugdwet en speerpunt Implementatie en borging Wmo 2015
Ontwikkelingen:	De bestuursagenda GGD NOG 2014-2018 ligt op hoofdlijnen op koers. De gemeenschappelijke regeling GGD NOG is per 1 januari 2017 gewijzigd. In 2016 zijn de GGD taken gecategoriseerd in ABCD-taken, variërend van wettelijke GGD taken (A-taak) tot externe taken die de GGD verzorgt in opdracht van derden zoals bijvoorbeeld Rijk of politie (D-taken). De jeugdgezondheidszorg is hierbinnen gepositioneerd als B1-taak. Dat is een taak die gemeenten moeten uitvoeren en bij de GGD kunnen afnemen. Deze taak is vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling GGD NOG voor 21 gemeenten (exclusief Apeldoorn). De bestuursagenda 2014-2018 is door het Algemeen bestuur voor 2018 herijkt om te anticiperen op diverse ontwikkelingen.
Risico:	De koersbepalingen hebben mogelijk gevolgen voor de bedrijfsvoering van de GGD NOG.
Financiële informatie	
BEGR17: realisatie bijdrage: 1e kw 2017	

Boekjaar:	Jaarstukken 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Eigen vermogen	€2.825.000,00	€2.081.000,00	€2.081.000,00
Vreemd vermogen	€3.228.000,00	€3.150.000,00	€3.150.000,00
Resultaat	€347.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage	€363.000,00	€371.000,00	€371.000,00
Realisatie bijdrage	€358.915,00	€185.563,00	n.v.t.

Meerinzicht (MIZ)

Verbonden partij:	Meerinzicht (MIZ)
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Ermelo, Postbus 300 3850 AH
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer A.A.J. Baars, burgemeester
Contactambtenaar:	De heer C. Versluis voor de bedrijfsvoeringstaken De heer A. Hoeve voor het sociaal domein
Openbaar belang:	Meerinzicht is een samenwerkingsverband op het gebied van uitvoeringstaken op het gebied van de bedrijfsvoering en het sociale domein voor de gemeenten Ermelo, Harderwijk en Zeewolde. Het betreft de volgende uitvoeringstaken t.a.v. de bedrijfsvoering: - Informatisering en automatisering - Personeel en organisatie (hrm) - Facilitaire zaken/documentaire informatievoorziening/gebouwbeheer/inkoop - Belastingen, daaronder begrepen de heffing en invordering - Financiën & administratie - Juridische zaken - Communicatie - Geo-informatie Het betreft de volgende uitvoeringstaken t.a.v. het sociale domein: - Participatiewet - Wmo - Jeugdwet - Leerlingwezen - Sociale recherche - Inkomensondersteuning
Aard:	Gemeenschappelijke regeling, bedrijfsvoeringsorganisatie op grond van Wet Gemeenschappelijke Regelingen.
Beleidsinformatie	Meerinzicht faciliteert de bronorganisaties Ermelo, Harderwijk en Zeewolde, maar ook de Sociale Dienst Veluwerand, door advisering, uitvoering, beheer en administratie ten aanzien van genoemde bedrijfsvoeringstaken. Daarnaast voert Meerinzicht het door het gemeentebestuur vastgestelde beleid voor het sociale domein uit. De beleidsbepaling en -vaststelling is en blijft voorbehouden aan het gemeentebestuur.
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Bestuur en Dienstverlening: Speerpunt Intergemeentelijke samenwerking versterken Programma Samenleven: speerpunten Decentralisaties, Implementatie en Borging Jeugdwet, Implementatie en Borging Wmo 2015, Re-integratie, Ombuiging Voorzieningen voormalige Wet Sociale Werkvoorziening, Armoedebeleid.
Ontwikkelingen:	De Gemeenschappelijke Regeling Meerinzicht is formeel op 1 januari 2014 van start gegaan. Het personeel voor de onderdelen I&A, HRM, Facilitair en Belastingen (de eerste fase) is per 1 januari 2015 binnen Meerinzicht geplaatst en de budgetten van de deelnemende gemeenten zijn per 1 januari 2015 naar Meerinzicht overgaan. Eind 2015 is gestart met de voorbereiding van de overgang van de overgebleven taken (tweede fase). Effectuering hiervan was voorzien op 1 januari 2017, maar is verschoven naar 1 januari 2018 vanwege de complexheid van het proces en de noodzakelijke zorgvuldigheid die in acht genomen moet worden ten aanzien van de medewerkers die overgaan naar Meerinzicht. Op 30 juni 2016 heeft de gemeenteraad ingestemd met het voornemen van het College van Burgemeester en Wethouders de geldende Collegeregeling "Gemeenschappelijke Regeling Meerinzicht" om te zetten in een zogenaamde "Bedrijfsvoeringsorganisatie Meerinzicht". Hierdoor is het van meet aan bedoelde enkelvoudige bestuur gerealiseerd. Mede ter uitvoering van een aangenomen raadsbrede motie is het uitgangspunt voor het realiseren van de formele samenwerkingsrelatie tussen Ermelo, Harderwijk en Zeewolde in het Sociaal Domein, dat dit, inclusief de Sociale Dienst Veluwerand, wordt ondergebracht in het GR-Meerinzicht. De gemeenteraad heeft op 8 juni 2017 toestemming verleend tot het aanpassing van de Gemeenschappelijke Regling Meerinzicht t.b.v. opname daarin van het Sociaal domein. Het college heeft de gewijzigde Gemeenschappelijke Regeling vervolgens vastgesteld op 27 juni 2017.
Risico:	- Belangrijk is dat verbonden partijen in het algemeen, deze in het bijzonder, dicht bij de brongemeenten gehouden worden. Daardoor wordt het risico van "te ver op afstand geraken" voorkomen. - Het vormt mede de borging van de lokale autonomie ten aanzien van de beleidsbepaling en vaststelling door de brongemeenten. Autonome ontwikkelingen kunnen en zullen invloed hebben op de hoogte van de overgedragen budgetten, dit geldt met name voor de gevolgen van CAO-ontwikkelingen, inflatiecorrectie en automatiseringskosten (met name licentiekosten die gekoppeld zijn aan inwonertal).
Financiële informatie	De programmagelden voor het Sociaal domein maken geen onderdeel uit van de begroting Meerinzicht, maar zijn opgenomen in de begroting van de gemeente Ermelo zelf. Dit borgt het budgetrecht van de gemeenteraad.

Boekjaar:	Jaarstukken 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	€13.274.000,00	€11.800.000,00	€10.300.000,00
Resultaat	(€392.000,00)	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage	€3.413.000,00	€3.988.000,00	€4.046.000,00
Realisatie bijdrage	€4.085.000,00	n.v.t.	n.v.t.

OmgevingsDienst Noord-Veluwe (ODNV)

Verbonden partij:	OmgevingsDienst Noord-Veluwe (ODNV)
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Harderwijk, Oosteinde 17 3842 DR
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer A.A.J. Baars, burgemeester
Contactambtenaar:	De heer W. van der Schaaf
Openbaar belang:	De ODNV voert in samenwerking met de andere uitvoeringsdiensten in opdracht van de gemeenten Elburg, Ermelo, Harderwijk, Hattem, Heerde, Nunspeet, Oldebroek en Putten en de provincie Gelderland een deel van de taken vergunningverlening, toezicht, handhaving en advisering uit op het gebied van de fysieke leefomgeving in het kader van het omgevingsrecht.
Aard:	Gemeenschappelijke regeling, openbaar lichaam op grond van Wet Gemeenschappelijke Regelingen.
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Bestuur en Dienstverlening: Speerpunt Intergemeentelijke samenwerking versterken
Ontwikkelingen:	De ODNV is opgericht in oktober 2012 en is formeel van start gegaan per 1 april 2013. De ODNV is gestart met de uitvoering van "Pakket 1 Basistakenpakket" en "Pakket 2 Overige inrichtingsgebonden milieutaken". In de loop van 2013 is daar "Pakket 3 Resterende milieutaken" aan toegevoegd. Vanaf 1 juli 2015 zijn ook de taken behandeling meldingen Activiteitenbesluit en toezicht op asbestverwijdering toegevoegd en worden deze uitgevoerd door de ODNV.↵ Per kwartaal wordt er gerapporteerd door de ODNV aan de gemeente. Per kwartaal vindt afstemming over de wijze van uitvoering van werkzaamheden plaats door het voeren van een coördinatieoverleg en het opdrachtgeversoverleg. Een grote wijziging is de nieuwe Omgevingswet die naar verwachting in 2020 van kracht zal worden. Afhankelijk van bestuurlijke keuzes zullen de gevolgen voor de Omgevingsdienst in aanloop naar de invoering van de Omgevingswet meer en meer duidelijker worden. Met ingang van 2016 is de bijdrage van de partners aangepast aan het actuele bedrijvenbestand. Tevens is met ingang van 1 januari 2017 de Wet Natuurbescherming van kracht geworden. Onderzocht wordt of en op welke wijze de ODNV hierin een rol van betekenis kan spelen voor enkele gemeenten in de adviesrol. Naar verwachting zal dit eind 2017 duidelijk zijn. Naar verwachting zal de Begroting 2019 niet meer gebaseerd zijn op de "regionale meetlat" maar op het "besturingsmodel". In de komende jaren zal ook hierover meer duidelijk worden.
Risico:	- Hogere CAO uitkomsten dan geraamd - Ook vervanging als gevolg van langdurig ziekteverzuim vormt een risico
Financiële informatie	

BEGR17: realisatie bijdrage: 1e en 2e kw 2017

Boekjaar:	Jaarstukken 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Eigen vermogen	€9.006,00	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	€870.091,00	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat	(€74.450,00)	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage	€693.000,00	€713.000,00	€714.000,00
Realisatie bijdrage	€683.650,00	€356.474,00	n.v.t.

Regio Noord-Veluwe (RNV)

Verbonden partij:	Regio Noord-Veluwe (RNV)
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Harderwijk, Oosteinde 17 3842 DR
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	Mevrouw drs. E. Heutink-Wenderich
Contactambtenaar:	Mevrouw T.M. Looijenga

Openbaar belang:	De RNV is het samenwerkingsverband van de gemeenten Elburg, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Oldebroek en Putten. De gemeenten Hattem, Heerde, Nijkerk, Zeewolde en Epe nemen op diverse terreinen ook deel aan de regionale samenwerking. Het samenwerkingsverband voert onder meer de volgende taken uit: - Het planmatig stimuleren en begeleiden van de sociaal-economische ontwikkelingen en de werkgelegenheid in het gebied. - De begeleiding en coördinatie van het regionaal volkshuisvestingbeleid van de deelnemende gemeenten, waaronder de regionale woningbouwprogrammering. - Het planmatig stimuleren en begeleiden van de toeristisch-recreatieve ontwikkelingen in het gebied. - De instandhouding van een dienst sociale werkvoorziening. - Het planmatig stimuleren, begeleiden, coördineren van ontwikkelingen op het gebied van afvalstoffenverwerking en het uitvoeren of zorgdragen voor uitvoering van afvalstoffenverwerking. - Het in stand houden en coördineren van de onderlinge samenwerking van de deelnemende gemeenten bij de milieu-hygiënische taakuitoefening en de verdeling van de door het rijk en de provincie aan het samenwerkingsverband toegekende algemene en projectgebonden subsidies en structurele financieringsstromen en de daaruit voortvloeiende rapportages. - Het coördineren van activiteiten op het terrein van de volwasseneneducatie. - De uitvoering van bijzondere controle ter opsporing van misbruik en fraude in de sociale zekerheid (voor zover uitvoering is opgedragen aan de deelnemende gemeenten). - De uitvoering van het taakveld leerlingzaken (de uitvoering van de Leerplichtwet en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten).
Aard:	Gemeenschappelijke regeling, openbaar lichaam op grond van Wet Gemeenschappelijke Regelingen.
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Ruimte & Infrastructuur / Speerpunt Woonvisie, Programma Samenleven / Speerpunt Implementatie en Borging Jeugdwet / Speerpunt Ombuiging Voorzieningen voormalige Wet Sociale Werkvoorziening, Programma Economie / Speerpunt Toerisme en recreatie / Speerpunt Vitale Vakantieparken, Programma Bestuur & Dienstverlening / Speerpunt Intergemeentelijke samenwerking versterken.
Ontwikkelingen:	Het naast elkaar bestaan van de Regio Noord-Veluwe en de Strategische Alliantie Noord-Veluwe heeft niet geleid tot de beoogde versterking van de strategische samenwerking. Daarom is Geert Jansen, ondersteund door Lysias Advies, in 2016 gevraagd om als kwartiermaker van een vernieuwde samenwerking (onder de noemer RNV 3.0) na een analyse met voorstellen te komen voor vernieuwing van de samenwerking. In januari 2017 verscheen het rapport: "De kunst van het verbinden". Een belangrijk verschil met hoe de samenwerking tot nu toe is ingericht, is dat wij sterker dan voorheen de manier van samenwerken richten op wat de opgave vraagt. We willen zowel op strategische, beleidsmatige als operationele onderwerpen met elkaar samenwerken. We willen in de nieuwe situatie het commitment en eigenaarschap bij gemeenten versterken door de (wisselende) gemeenten verantwoordelijk te maken voor een deel van ons gezamenlijke takenpakket. Door het spreiden van de verschillende taken over de gemeenten ontstaat een netwerk of centrum van gastheergemeenten. Op 4 juli zijn de colleges van de deelnemende gemeenten akkoord gegaan met het Uitvoeringsplan Samenwerking Noord-Veluwe. Hierbij is ook besloten tot het beëindigen van het convenant Strategische Alliantie Noord-Veluwe. Inmiddels zijn ook de raden akkoord met het Uitvoeringsplan Samenwerking Noord-Veluwe. Voor deze paragraaf betekent het dat de SNV een eigen plek zal krijgen. In de raad van december 2016 is ingestemd met de voorgenomen samenvoeging van de SW-bedrijven Inclusief Groep en Proson. Op donderdag 24 maart jl. is een intentieverklaring getekend tot samenvoeging door de directeur a.i. Inclusief Groep en de voorzitter Raad van Bestuur Bartiméus en tevens aandeelhouder Proson.
Risico:	Er spelen nog vele onzekere factoren in het traject RNV 3.0: niet alle (financiële) consequenties zijn in kaart gebracht. De ontmanteling van de RNV is een grote onderneming waarbij de kans op onverwachte zaken en daarmee onverwachte kosten aanwezig is. Deze worden de komende tijd zo goed mogelijk in beeld gebracht met een liquidatieplan. Eerder werd in deze paragraaf het risico benoemd van een lopend onderzoek binnen de RNV naar een deel van de aan de gemeente Ermelo in rekening gebrachte zorgkosten. Inmiddels is bekend dat de gemeente Ermelo voor de komende jaren een compensatie van het Rijk ontvangt, omdat de gemeente Ermelo door de huidige uitwerking van het woonplaatsbeginsel onevenredig financieel nadeel ondervindt. Daarnaast draagt de huidige uitvoering ook niet bij aan de gewenste transformatiedoelstellingen. Er wordt nu gewerkt aan een wetswijziging, waarbij geldt dat voor jongeren met verblijf, de gemeente waar de jongere voorafgaand aan het verblijf woonachtig was, (financieel) verantwoordelijk is voor het verblijf van deze jongere. Deze wetswijziging zal op zijn vroegst ingaan op 1 januari 2019. Tot die tijd ontvangt Ermelo een financiële compensatie.
Financiële informatie	

JS16 realisatie bijdrage: incl. € 7.207.764,00 Jeugd + € 736.420,00 Afval /**BEGR17 bijdrage**: incl. € 7.175.000,00 account jeugd

Boekjaar:	**Jaarstukken 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**
Eigen vermogen	€3.302.000,00	€3.302.000,00	€3.302.000,00
Vreemd vermogen	€17.306.829,00	€10.956.235,00	€17.306.829,00
Resultaat	€0,00	€0,00	€0,00
Begrote bijdrage	€9.291.000,00	€8.348.621,00	€8.308.523,00
Realisatie bijdrage	€8.586.353,00	n.v.t.	n.v.t.

Sociale Dienst Veluwerand (SDV)

Verbonden partij:	Sociale Dienst Veluwerand (SDV)

Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Harderwijk, Havendam 56, 3841 AA
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	Mevrouw drs. E. Heutink-Wenderich
Contactambtenaar:	De heer J.F.W. Cornielje
Openbaar belang:	Voor burgers van de gemeenten Harderwijk, Ermelo en Zeewolde het handhaven van kwaliteit en continuïteit in de uitvoering van de voorzieningen voor inkomensondersteuning voor sociale zorg van individuele burgers, gericht op het verbeteren van hun zelfredzaamheid, uitstroom naar werk en/of sociale activering met het doel dat zij zoveel als mogelijk zelfstandig voorzien in de kosten van levensonderhoud en deelnemen aan het sociale leven. Het verbeteren van afstemming van vraag en aanbod van arbeid en sociale zorg. Concreet betekent dit: - Beoordelen aanvragen voor en verstrekken van sociale uitkeringen. - Inkopen en aanbieden van re-integratietrajecten. - Uitvoeren van het armoedebeleid en bijzondere bijstand.
Aard:	Gemeenschappelijke regeling, openbaar lichaam op grond van Wet Gemeenschappelijke Regelingen.
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Samenleven: Speerpunt Re-integratie (inclusief werkgeversdienstverlening) en speerpunt Ombuigingen voorzieningen voormalige WSW en speerpunt Inclusieve samenlening.
Ontwikkelingen:	Met de invoering van de Participatiewet in 2015 zijn mensen met een arbeidsbeperking (voorheen Wajong en WSW) ook tot de doelgroep gaan behoren. Door de invoering van de Participatiewet en mede als gevolg van de economische crisis en de toegenomen instroom van vergunninghouders is er een toename van het aantal aanvragen om een bijstandsuitkering geweest. Hoewel de economie weer aantrekt, zien we dat tot op heden niet terug in een afname van het aantal bijstandsgerechtigden. Ook in de landelijke bijstandscijfers zien we geen afname van de doelgroep vanwege het aantal vergunninghouders en de instroom van mensen met een arbeidsbeperking (voorheen Wajong en WSW).Vanaf 1 januari 2018 houdt de Sociale Dienst Veluwerand op te bestaan en gaat op als integraal onderdeel van het domein sociaal in Meerinzicht.
Risico:	Er is weinig ruimte voor onvoorziene uitgaven in de beheers- en apparaatskosten . Zie verder onder "ontwikkelingen".
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**
Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	€4.092.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage	€7.488.485,00	€7.420.818,00	€7.632.508,00
Realisatie bijdrage	€6.944.647,00	n.v.t.	n.v.t.

Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe

Verbonden partij:	Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Elburg, Postbus 70 8080 AB
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer A.A.J. Baars, burgemeester
Contactambtenaar:	De heer ing. E.G.H. Grotenhuis
Openbaar belang:	De streekarchivaris beheert de naar de archiefbewaarplaatsen van de deelnemende gemeenten Elburg (centrumgemeente), Ermelo, Harderwijk, Nunspeet en Oldebroek overgebrachte archiefbescheiden en houdt toezicht op het beheer van de niet overgebrachte archiefbescheiden.
Aard:	Gemeenschappelijke regeling, centrumgemeente op grond van Wet Gemeenschappelijke Regelingen.
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Bestuur & Dienstverlening: Speerpunt Dienstverlening
Ontwikkelingen:	De Archiefcommissie van de SNWV stelt dat er vooronderzoek nodig is ten behoeve van een later te nemen besluit over aansluiting bij een E-depot. Per gemeente moet worden onderzocht welke stappen noodzakelijk zijn om aansluiting op termijn te realiseren. Een projectmatige aanpak is gewenst. De Archiefcommissie stelt voor dat het Streekarchivariaat optreedt als regisseur. Voor de uitvoering is 2 jaar gepland, te weten 2017 en 2018. Om praktische redenen is het project opgedeeld in 2 fasen. Fase 1 dient te worden afgerond in 2017. In november/december zal een projectinitiatiedocument voor fase 2 ter vaststelling worden voorgelegd. Andere projecten zijn Optimalisatie bedrijfsvoering SNWV en Project harmonisatie (eigen) ICT-omgeving SNWV.
Risico:	Verbonden partij kan kampen met tekorten waardoor de gemeentelijke bijdrage zal moeten worden verhoogd.
Financiële informatie	

JS16: realisatie bijdrage € 81.849,00 + gedeelte Ermelo positief resultaat € 20.740,00

Boekjaar:	**Jaarstukken 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**
Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Resultaat	€105.298,00	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage	€86.000,00	€113.000,00	€113.000,00
Realisatie bijdrage	€102.589,00	€115.814,00	n.v.t.

Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)

Verbonden partij:	Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Apeldoorn, Europaweg 79 7336 AK
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer A.A.J. Baars
Contactambtenaar:	Mevrouw. M. Baayen
Openbaar belang:	Ermelo valt onder de Veiligheidsregio Noord-Oost Gelderland voor de onderdelen brandweer en geneeskundige hulp in de Regio (GHOR). De VNOG is verantwoordelijk voor de organisatie van de brandweerzorg in Ermelo. Tevens wordt binnen de VNOG door de afdeling crisisbeheersing ondersteunend opgetreden ten aanzien van de gemeentelijke processen (bevolkingszorg) die op regionaal niveau uniform worden vorm gegeven.
Aard:	Gemeenschappelijke regeling, openbaar lichaam op grond van Wet Gemeenschappelijke Regelingen.
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Bestuur & Dienstverlening: Speerpunt Brandweer
Ontwikkelingen:	De gemeenschappelijke regeling is herzien en geldt vanaf 1 januari 2017. Er is door alle partijen actief gewerkt aan een gedragen gemeenschappelijke regeling die voldoet aan de verhoudingen van de VNOG en de huidige geldende wetgeving. Vanaf 1 janauri 2017 is ook de regionale planvorming herzien (Risicoprofiel en Beleidsplan) en geaccordeerd. Deze planvorming zal vier jaar geldig zijn waarna herziening moet plaats vinden waarbij de input van gemeenten benodigd is. Momenteel is de discussie gestart of de kazernes, die nu veelal nog eigendom zijn van de gemeenten, overgedragen kunnen worden aan de VNOG. Er wordt gewerkt aan een voorstel met drie opties. Deze zal aan het bestuur worden voorgelegd. Wanneer dit tot besluitvorming gaat leiden is nog niet bekend. Over dit onderwerp verschillen de gemeenten ook van mening.
Risico:	Ten gevolge van de reorganisatie krijgt de organisatie te maken met onzekere frictie- en ontwikkelkosten.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**
Eigen vermogen	€1.597.331,00	€1.386.000,00	€1.386.000,00
Vreemd vermogen	€45.480.939,00	€49.416.000,00	€50.849.000,00
Resultaat	(€211.499,00)	€0,00	€0,00
Begrote bijdrage	€1.227.000,00	€1.261.000,00	€1.296.000,00
Realisatie bijdrage	€1.228.876,00	n.v.t.	n.v.t.

Alliander N.V.

Verbonden partij:	Alliander N.V.
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Arnhem, Groningensingel 1 6835 EA
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer A.A.J. Baars
Contactambtenaar:	De heer G.J. Koops
Openbaar belang:	Alliander is de elektriciteitsnetwerkbeheerder. De grootste aandeelhouders zijn de provincies Gelderland, Friesland en Noord-Holland en de gemeente Amsterdam. Deze aandeelhouders bezitten gezamenlijk ongeveer 76% van de aandelen. De overige aandeelhouders, die elk minder dan 3% van de aandelen bezitten, zijn 53 kleinere gemeenten en de provincie Flevoland. Het elektriciteitsnetwerk dient in overheidshanden te blijven om zeker te stellen dat het elektra geleverd wordt.
Aard:	Aandelenbezit: 357.178 stuks (0,26% belang).
Beleidsinformatie	

Ontwikkelingen:	Alliander is in 2009 ontstaan na de juridische splitsing van NV NUON in een netwerkbedrijf en een productie- en leveringsbedrijf. Wettelijk is vastgesteld dat de aandelen van het netwerkbedrijf in publieke handen dienen te blijven. Ermelo kan als kleine aandeelhouder feitelijk geen zelfstandige invloed uitoefenen op het functioneren van Alliander. Daarom wordt beleidsmatig en organisatorisch samengewerkt met de andere kleine(re) aandeelhouders via het NUVAL-platform (NUON, Vitens, Alliander). Het financiële belang voor Ermelo bestaat uit de dividenduitkering. De toename van onder meer het aantal zonnepanelen, windmolens en elektrische auto's vraagt steeds meer van het netwerk van Alliander. Daarom moet het net worden aangepast en daar zijn grote investeringen voor nodig, in onder andere ICT-systemen. Aandeelhouders steunen de visie van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen dat om deze investeringen te kunnen blijven opbrengen en ook om de noodzaak tot hoogwaardige technologische aanpassingen te kunnen blijven volvoeren - wat denkkracht zowel als kosten betreft - groei van Alliander noodzakelijk is. Als de groei niet wordt gerealiseerd, dan heeft dat op termijn consequenties voor de kosten van de klanten. Groei in Nederland levert, zoals gezegd, daarbij de meeste synergie op. Als blijkt dat deze in Nederland niet mogelijk is, ligt de enige kans om substantieel verder te groeien in Duitsland.
Risico:	Dividenduitkering kan tegenvallen.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**
Eigen vermogen (excl. Resultaat)	€3.582.000.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	€3.871.000.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat (na belastingen)	€282.000.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage (dividend)	€220.000,00	€271.000,00	€220.000,00
Realisatie bijdrage (dividend)	€221.939,00	n.v.t.	n.v.t.

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Verbonden partij:	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (N.V. BNG)
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres;	Den Haag, Koninginnegracht 2 2514 AA
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer J. van Eijsden
Contactambtenaar:	De heer J.P.W. van Veldhoven
Openbaar belang:	Alle aandeelhouders zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap. Vanuit het oogpunt van het behartigen van het publieke belang, is de gemeente Ermelo gedeeltelijk in het bezit van de aandelen.
Aard:	Aandelenbezit: 75.075 stuks (0,13% belang).
Beleidsinformatie	
Ontwikkelingen:	Als gevolg van de bankencrisis enkele jaren geleden worden banken gedwongen het eigen vermogen aan te vullen. De BNG zal het vermogen dus voor een belangrijk deel moeten versterken uit de winst. Complicerende factor is dat de winst negatief wordt beïnvloed door de geïntroduceerde bankenbelasting. Eind 2015 heeft De Nederlandse Bank de BNG Bank als nationaal systeemrelevante bank aangemerkt. BNG Bank heeft een relatief hoge systeemrelevantescore vanwege haar relatief grote omvang en verwevenheid. Doordat BNG Bank als systeemrelevant is aangemerkt, dient de bank bovenop het minimaal vereiste kapitaal een systeemrelevantiebuffer aan te houden van 1% van de naar risico gewogen bezittingen. Hieraan voldoet de bank overigens al ruimschoots.
Risico:	Dividenduitkering kan tegenvallen.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**
Eigen vermogen	€4.486.000.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	€149.514.000.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat	€369.000.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Begrote bijdrage	€77.000,00	€123.000,00	€123.000,00
Realisatie bijdrage	€76.577,00	€123.123,00	n.v.t.

Leisurelands

Verbonden partij:	Leisurelands
Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Arnhem, Kermisland 110 6825 JC
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer mr. J. van Eijsden
Contactambtenaar:	Mevrouw J. Blok
Openbaar belang:	Leisurelands richt zich op het ontwikkelen, aanleggen, faciliteren, exploiteren en beheren van recreatieve producten. Het thema Duurzaam Recreeren is hierbij het fundament. Leisurelands voorziet in een breed scala aan recreatieve mogelijkheden, zowel op publiek terrein (bijvoorbeeld dagrecreatieterrreinen) als ook op privaat terrein (bijvoorbeeld projectontwikkeling/beheer). Bij dit alles is aandacht voor de samenhang met de natuur en het "lokale erfgoed".

Aard:	Aandelenbezit		
Beleidsinformatie			
Ontwikkelingen:	De gemeente Ermelo is aandeelhouder van Leisurelands. De overige aandeelhouders zijn gemeenten op de Veluwe, het Rijk van Nijmegen, Achterhoek en Liemers. Op grond van een aandeelhoudersovereenkomst zijn de aandelen voor een periode van vijf jaar (tot 2020) niet verhandelbaar. Ook zal voor deze periode geen besluit worden genomen over uitkeren van dividend. De aandelen zijn "om niet" ontvangen en op de balans geactiveerd voor € 4.250,00. Begin 2017 hebben LeisureLands en de gemeente Ermelo een intentieovereenkomst gesloten over de kaders en randvoorwaarden voor de toekomstige ontwikkelingen in het recreatiegebied Strand Horst. Een belangrijke vervolgstap in de samenwerking om een kwaliteitsimpuls te realiseren op Strand Horst.		
Risico:	Als maatschappelijke onderneming opereert Leisurelands op het snijvlak van het publieke en private domein. Binnen het vennootschapsrecht kan de gemeente Ermelo als aandeelhouder beperkt tot geen invloed uitoefenen op het door de directie gevoerde beleid.		
Financiële informatie			
Boekjaar:	**Jaarstukken 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**
Eigen vermogen	€56.279.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	€20.195.000,00	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat	€1.275.000,00	n.v.t.	n.v.t.

Vitens N.V.

Verbonden partij:	Vitens N.V.		
Algemene informatie			
Vestigingsplaats en adres:	Arnhem, Meander 1101 6825 MJ		
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	De heer A.A.J. Baars		
Contactambtenaar:	De heer G.J. Koops		
Openbaar belang:	Vitens is een naamloze vennootschap, waarvan de aandelen worden gehouden door gemeenten (44 gemeenten in de provincie Gelderland) en provincies (de zogenaamde publieke aandeelhouders) in haar verzorgingsgebied. Vanuit het oogpunt van het behartigen van het publieke belang voor de openbare drinkwatervoorziening is de gemeente Ermelo gedeeltelijk in het bezit van de aandelen.		
Aard:	Aandelenbezit: 24.035 stuks (0,41% belang)		
Beleidsinformatie			
Ontwikkelingen:	De belangrijkste activiteiten van Vitens N.V. zijn het winnen, zuiveren en distribueren van drinkwater. De klein-aandeelhouders uit de provincie Gelderland en Flevoland trekken via het daartoe bedoelde platform "Nuval" samen op in de voorbereiding van de aandeelhoudersvergaderingen. Op deze wijze kan kennis beter worden ingezet en leggen de gezamenlijke klein-aandeelhouders meer gewicht in de schaal. De betreffende gemeenten zijn hiertoe middels een aandeelhoudersovereenkomst formele samenwerking aangegaan. In 2005 zijn preferente aandelen geconverteerd naar een achtergestelde lening. Vitens lost deze lening van € 1.611.200,00 af in 15 jaarlijkse termijnen van € 107.413,00. Per 31 december 2016 bedraagt het restantsaldo van deze lening € 537.065,00. Over het openstaande saldo wordt door Vitens een rente betaald. Onder invloed van het door de minister van I&M bepaalde maximumpercentage voor de vermogenskostenvoet (WACC), realiseert Vitens lagere jaarresultaten en daalt ook de dividenduitkering. Overwinst die –ondanks eerdere verlaging van de tarieven– is gerealiseerd in boekjaar 2016, moet in boekjaar 2018 worden teruggegeven via de tarieven. Daarnaast is de verwachting dat de WACC voor de jaren 2018 en 2019 nóg verder zal dalen als gevolg van de lage langlopende marktrente (10-jaars Nederlandse staatsobligaties). De verwachte verlaging van de WACC en de overwinst hebben beide een drukkend effect op het verwachte resultaat. De verwachting is dat het resultaat zal dalen naar circa € 10 miljoen. Bij het conform het dividendbeleid geldende uitkeringspercentage van 40% betekent dit een te verwachten dividend van circa € 4 miljoen, hetgeen betekent €0,69 per aandeel. Vertaald naar de Ermelose situatie betekent dit een dividend van ongeveer € 17.000,00.		
Risico:	Dividenduitkering kan tegenvallen. Ten aanzien van het restantsaldo van de achtergestelde geldlening geldt dat de gemeente "achterin de rij komt te staan" bij faillissement van Vitens. Naast het vorenstaande loopt de gemeente risico over een gegarandeerde geldlening die Vitens in het verleden is aangegaan met een financier. De restantschuld waar Ermelo garant voor staat bedraagt per 31 december 2016 € 156.000,00. Vitens schat dit eind 2017 op € 139.100,00.		
Financiële informatie			
Boekjaar:	**Jaarstukken 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**
Eigen vermogen (excl. Resultaat)	€489.100.000,00	€460.100.000,00	€484.500.000,00
Vreemd vermogen	€1.294.200.000,00	€1.251.300.000,00	€1.257.400.000,00
Resultaat (na belastingen)	€48.500.000,00	€32.300.000,00	€17.300.000,00
Begrote bijdrage (dividend)	€95.000,00	€80.000,00	€17.000,00
Realisatie bijdrage (dividend)	€92.054,00	n.v.t.	n.v.t.

Coöperatie Gastvrije Randmeren

Verbonden partij:	Coöperatie Gastvrije Randmeren

Algemene informatie	
Vestigingsplaats en adres:	Harderwijk, Oosteinde 17 3842 DR
Bestuurlijke vertegenwoordiger:	Mevrouw drs. E. Heutink-Wenderich
Contactambtenaar:	De heer K. Braamskamp
Openbaar belang:	De Coöperatie Gastvrije Randmeren is een samenwerkingsverband tussen 16 gemeenten (Almere, Blaricum, Bunschoten, Dronten, Eemnes, Elburg, Ermelo, Harderwijk, Huizen, Kampen, Gooise Meren, Nijkerk, Nunspeet, Oldebroek, Putten en Zeewolde) die als doel heeft de kwaliteit van het natuur- en recreatiegebied Randmeren te verhogen en de robuustheid van het gebied te versterken. Het werkgebied van de Coöperatie Gastvrije Randmeren strekt zich uit van de Hollandse Brug tot Ketelbrug, een langgerekte merenreeks van ruim tachtig kilometer.
Aard:	Coöperatie
Beleidsinformatie	
Verbonden programma/speerpunt uit de Ermelose begroting:	Programma Economie: Speerpunt Toerisme en recreatie en Speerpunt Strand Horst. Programma Bestuur en Dienstverlening: Speerpunt Intergemeentelijke samenwerking versterken.
Ontwikkelingen:	De Coöperatie Gastvrije Randmeren is op 21 november 2013 opgericht. De coöperatie heeft de werkzaamheden van het Natuur- en Recreatieschap Veluwerandmeren overgenomen. Het schap is op 19 juni 2014 opgeheven. Naast het beheren en onderhouden van recreatieve voorzieningen en het promoten van het gebied, coördineert de coöperatie ook de uitvoering van de laatste projecten uit het Integrale Inrichtingsplan Veluwerandmeren, kortweg IIVR. Het gaat hierbij om inrichtingsmaatregelen, maatregelen die de vaarmogelijkheden voor de recreatievaart vergroten en natuurprojecten. Specifiek voor de gemeente Ermelo zijn het projecten Activiteitenterrein Horst en groene kruispunt Nuldernauw.
Risico:	n.v.t.
Financiële informatie	

Boekjaar:	**Jaarstukken 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**
Eigen vermogen	€4.479.922,00	n.b.	n.b.
Vreemd vermogen	€11.751.388,00	n.b.	n.b.
Resultaat	(€216.461,00)	n.b.	n.b.
Begrote bijdrage	€10.665,00	€10.762,00	€10.859,00
Realisatie bijdrage	€10.655,00	n.v.t.	n.v.t.

Paragraaf Grondbeleid

Algemene informatie

Onder de paragraaf Grondbeleid vallen de ontwikkeling en het beheer van diverse complexen binnen de grondexploitatie, grond- en opstallenbeheer en vastgoedinformatie.

Doelstellingen

Actieve/passieve grondpolitiek
Voor het realiseren van ontwikkellocaties en –projecten binnen de Structuurvisie 2015 hanteert Ermelo het volgende grondbeleid:

Streven naar actief grondbeleid, als:
- Zich kansen voordoen;
- Een positieve impuls kan worden gegeven aan de gewenste ruimtelijke herstructurering van een gebied;
- De beoogde ruimtelijke ontwikkeling daar om vraagt.

In beginsel kiezen voor facilitair grondbeleid als:
- De grondexploitatie van een locatie als risicovol moet worden aangemerkt;
- De ontwikkeling niet door de gemeente behoeft te worden geïnitieerd en qua regie kan worden volstaan met het stellen van locatie-eisen.

Bovenstaand beleid is vastgelegd in de "Nota Grondbeleid 2010".

Structuurvisie Ermelo 2025
In de Structuurvisie Ermelo 2025, vastgesteld door uw raad op 1 maart 2012, gaat Ermelo uit van een ondersteunende rol van de gemeente. Voor veel opgaven zal de gemeente niet de initiatiefnemer of de ontwikkelende partij zijn. De gemeente voert geen actief grondbeleid en wil juist bedrijven, burgers en organisaties ruimte geven om initiatieven te ontplooien.

Grondbeheer en vastgoedinformatie
Gronden en opstallen bestemd voor de openbare dienst en/of van niet strategisch belang voor ontwikkellocaties worden gerekend tot de algemene dienst. Deze laatste categorie wordt zo mogelijk marktconform in particulier eigendom overgedragen, wanneer deze niet benodigd is voor de inrichting van een wijk of straat, dan wel om andere redenen niet in gemeentelijk bezit dient te blijven.

Gronden en opstallen van strategisch belang voor ontwikkellocaties worden geactiveerd als "Materiële vaste activa" en tezijnertijd bij raadsbesluit, inhoudende de vaststelling van het grondexploitatiecomplex inclusief

grondexploitatieopzet, ondergebracht in een grondexploitatiecomplex.

Relatie met het raadsprogramma Ruimte & Infrastructuur
Grondaankopen worden gedaan ten behoeve van de aanleg, reconstructie en herinrichting van wegen, aanleg van fietspaden en parkeren.

Daarnaast zijn/worden er grondaankopen en -verkopen gedaan ten behoeve van de ontwikkellocaties, zoals De Verbinding, Het Trefpunt, De Driesprong en De Leemkuul. Indien de gemeente zelf een grondpositie heeft, wordt een ontwikkelvisie opgesteld en de haalbaarheid van een nieuwe ontwikkeling onderzocht. Bij door derden te ontwikkelen locaties treedt de gemeente faciliterend en voorwaardenstellend op.

Ook zijn/worden grondaankopen en -verkopen gedaan ten behoeve van de ontwikkeling van bedrijventerrein Veldzicht Noord 4e fase en Brandstofverkooppunt Kolbaanweg. Daarnaast zal indien nodig grond voor boscompensatie aangekocht worden.

Prestaties

Te leveren prestaties 2018

Actieve grondpolitiek.
Minimaal jaarlijks worden de exploitatieopzetten van de in uitvoering genomen complexen geactualiseerd. De eerstvolgende actualisatie van de exploitatieopzetten voor de complexen De Verbinding, Het Trefpunt, Veldzicht Noord 4e fase, De Driesprong, Brandstofverkooppunt Kolbaanweg en De Leemkuul staat gepland voor het najaar van 2017. Deze cyclus herhaalt zich in het najaar van 2018. Mede door het aangescherpte toezicht door de accountant bij de controle van de jaarstukken en de provincie zal de actualisatie zo veel mogelijk aansluiten op het opstellingstraject van de jaarstukken.

Wat gaat het kosten

De activiteiten binnen de grondexploitatie hebben een bedrijfsmatig karakter. De grondexploitatie dient daarom over het geheel genomen tenminste kostendekkend te zijn. Uitgangspunt is dat complexen minimaal budgettair neutraal zijn. Indien dit niet mogelijk is, wordt een verliesgevend complex gedekt door (een) winstgevend(e) complex(en). Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de reserve Grondexploitatie.

Onderstaand worden enkele belangrijke financiële aspecten aangaande grondexploitatie aangegeven.

Actieve grondpolitiek
Kosten en opbrengsten worden middels exploitatieopzetten per complex in beeld gebracht. Voor de toe te rekenen kosten wordt op basis van de 'notitie grondexploitatie 2016' aangesloten op de kostensoortenlijst zoals opgenomen in artikel 6.2.4 van het Besluit ruimtelijke ordening. Naast kosten derden zijn met de betreffende projecten ook personele en financieringskosten gemoeid. De personele lasten worden op basis van te verwachten urenbestedingen toegerekend aan de betreffende complexen. Op begrotingsbasis komt dit overeen met 2,2 formatieplaatsen.

Reserves Grondexploitatie
De reserves Grondexploitatie bepalen in belangrijke mate het directe weerstandsvermogen van de grondexploitatie.

Op basis van de Nota Grondbeleid 2010 bestaan de reserves grondexploitatie uit twee afzonderlijke bestemmingsreserves:
- De Risicoreserve Grondexploitatie, die is bedoeld als buffer voor de opvang van voorspelbare risico's;
- De Reserve Grondexploitatie, die voornamelijk moet dienen als werkkapitaal voor strategische en anticiperende grondverwerving.

Tevens zijn er in de Nota Grondbeleid 2010 regels vastgesteld voor beide reserves. Deze regels vervallen en worden vervangen door de volgende bij de Kadernota 2018 vastgestelde regels:
- De bovengrens van elk van de reserves afzonderlijk bedraagt maximaal € 1 miljoen;
- Wordt dat bedrag bij de jaarstukken overschreden, dan wordt het meerdere in het kader van het afromen van reserves en voorzieningen bij de kadernota ten gunste gebracht van de Algemene reserve (vrij besteedbaar).

Parameters gemeentelijke grondexploitaties:
Rente: 1,4%
Discontovoet: 2,0 %
Kostenstijging: 2,0 %
Opbrengstenstijging woningbouw: 2,0 %
Opbrengstenstijging bedrijfsterrein: 2,0%

Exploitatiesaldo gemeentelijke grondexploitaties

Complex	Laatst vastgestelde exploitatieopzet	Verwacht exploitatiesaldo (op contante waarde)	Getroffen voorziening	Bijstelling exploitatieopzet verwacht
De Verbinding	23 februari 2017	€ 1.862.000,00 N	€ 1.862.000,00	eind 2017
Het Trefpunt	23 februari 2017	€ 0,00	n.v.t.	eind 2017
Veldzicht Noord 4e fase	23 maart 2017	€ 321.000,00 V	n.v.t.	eind 2017
De Driesprong	21 april 2016	€ 265.000,00 V	n.v.t.	eind 2017
Brandstofverkooppunt Kolbaanweg	23 februari 2017	€ 61.000,00 N	€ 61.000,00	eind 2017
De Leemkuul	8 juni 2017	€ 36.000,00 N	€ 36.000,00	eind 2017

Winstnemingen
Voor de complex "Het Trefpunt" is in de exploitatieopzet een winstneming geraamd.

Complex	Gerealiseerd	Nog te realiseren	Totaal
Het Trefpunt	€ 9.099.000,00	€ 5.022.000,00	€ 14.121.000,00
Totaal	€ **9.099.000,00**	€ **5.022.000,00**	€ **14.121.000,00**

De nog te realiseren winstnemingen staan gepland voor de periode van 2017 tot en met 2020. Bij het opstellen van de jaarstukken wordt jaarlijks de winstneming bepaald. De winstnemingen worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Grondexploitatie.

Risicomanagement
Bij risico's moet gedacht worden aan risico's van algemene aard en specifieke projectgebonden risico's. De kwantificering van de risico's vindt ten minste één maal per jaar plaats (bij de jaarstukken) of zo nodig tussentijds (bij de bestuursrapportages).

Risico's van algemene aard
De categorie van algemene aard laat zich vertalen in economische risico's zoals de marktsituatie voor woningbouw en bedrijventerreinen en renteontwikkelingen. Vooral complexen met een lange looptijd kunnen deze risico's in zich hebben. De onzekere situatie op economisch gebied van de afgelopen jaren door de schuldencrisis van Europese landen en de onrust op de financiële markten wereldwijd ligt achter ons. De economie groeit weer en het aantal huizenverkopen stijgt weer.

Specifieke projectgebonden risico's
Bij specifieke projectgebonden risico's gaat het om bodemsaneringen (bijvoorbeeld asbest), (bestemmingsplan-) procedures en dergelijke, maar ook om risico's verbonden aan inhoudelijke posities die belanghebbenden bij een project innemen. Deze risico's worden bij de opstelling/herziening van de exploitatieopzetten per project zo goed mogelijk ingeschat en financieel vertaald. Dit neemt niet weg dat altijd een bepaald risico blijft bestaan.

Weerstandsvermogen grondexploitatie
Door de recente herziening van alle exploitatieopzetten en het afsluiten van een aantal complexen is er op het moment geen sprake van concrete financiële risico's in de lopende complexen. Hierdoor bedraagt de benodigde weerstandscapaciteit in feite € 0,00. De beschikbare weerstandscapaciteit grondexploitatie bestaat uit de reserves Grondexploitatie, nog te realiseren winstnemingen van het complex Het Trefpunt en de voordelige exploitatiesaldi van de complexen De Driesprong en Veldzicht noord 4e fase.

Onderverdeling weerstandscapaciteit	Weerstandscapaciteit
Exploitatiesaldi complexen	€ 586.000,00
Geraamde winstnemingen	€ 5.022.000,00
Reserves grondexploitatie (bestemmingsreserve grondexploitatie en risicoreserve grondexploitatie)	€ 2.000.000,00
Totale weerstandscapaciteit naar peil ultimo 2018 (eindcapaciteit)	**€ 7.608.000,00**

Er zijn op dit moment voor de grondexploitatie geen risico's beschreven. Dit leidt tot de conclusie dat het weerstandsvermogen van de grondexploitatie uitstekend is.

Actualiteit exploitatieopzetten
Als onderdeel van het beheersbaar houden van risico's worden de exploitatieopzetten jaarlijks herzien. Bij deze actualisatie wordt zo veel mogelijk aangesloten op het opstellingstraject van de jaarstukken. Als er aanleiding voor is, vindt daarnaast tussentijdse herziening van de exploitatieopzetten plaats.

Op 1 januari 2017 waren de complexen De Verbinding, Het Trefpunt, Veldzicht Noord 4e fase, Brandstofverkooppunt Kolbaanweg, De Driesprong en De Leemkuul in exploitatie.

Financiële begroting 2018-2021

Budgettaire uitkomst

Budgettaire startpositie

Basis is de Programmabegroting 2017-2020 aangevuld met alle tussenliggende bestuursrapportages.
In de Kadernota 2018 is de budgettaire start positie als volgt verwoord:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2018	2019	2020	2021
Uitkomst na 1e Bestuursrapportage 2017	-1.020 V	-939 V	-746 V	-645 V
Uitkomst 2e Bestuursrapportage 2017	2 N	2 N	2 N	-25 V
Uitkomst 3e Bestuursrapportage 2017	10 N	42 N	-87 V	-148 V
Uitkomst na 3e bestuursrapportage 2017	-1.008 V	-895 V	-831 V	-818 V
Budgettair neutraal door storting in de reserve Programmabegroting 2016-2019	1.008 N	895 N		
Budgettaire startpositie	0	0	-831 V	-818 V

Budgettaire voor- en nadelen 2016 tot en met 2019 zijn door middel van de bestuursrapportages gestort in respectievelijk onttrokken aan de reserve Programmabegroting 2016-2019. De Kadernota 2018, die op 6 juli 2017 door de raad is vastgesteld, geeft de kaders voor de nieuw op te stellen Programmabegroting 2018-2021.

Budgettaire uitkomst na Programmabegroting 2018-2021

Gedurende de maanden juni en juli 2017 is de Programmabegroting 2018-2021 budgettair gezien afgerond. Allereerst is de besluitvorming van de raad inzake de Kadernota 2018 verwerkt. Alle budget- en kredietaanpassingen tot en met de 4e Bestuursrapportage 2017 zijn verwerkt. Ook is de besluitvorming in de raadsvergaderingen van 5 en 6 juli 2017 verwerkt. Vervolgens zijn de ramingen (budgetten en kredieten) waar noodzakelijk geactualiseerd. Ook de Meicirculaire 2017 is verwerkt. De Programmabegroting 2018-2021 is gebaseerd op basis van bestaand beleid.

Uiteindelijk ziet de budgettaire uitkomst van de Programmabegroting 2018-2021 er als volgt uit:

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2018	2019	2020	2021
Budgettaire startpositie:				
Uitkomst na 3e Bestuursrapportage 2017 (raad 8 juni 2017)	-1.008 V	-895 V	-831 V	-818 V
Begroting 2018 en 2019 via reserve Programmabegroting 2016-2019	1.008 N	895 N		
Budgettaire startpositie na 3e bestuursrapportage 2017	0	0	-831 V	-818 V
Kadernota 2018:				
Financieel technische uitgangspunten	88 N	253 N	253 N	253 N
Nieuw beleid	30 N	60 N	40 N	30 N
Strategisch financieel beleid (conform raadsvoorstel 14 februari 2017):				
- Onderdeel 1: Bestuurlijke inventarisatie gewenste projecten en beleidsonderdelen	675 N	752 N	1.527 N	1.363 N
- Onderdeel 2: Financiële instrumenten	-569 V	-424 V	-413 V	-118 V
- Onderdeel 3: Uitgaven	0	0	0	0
- Onderdeel 4 Inkomsten	-159 V	-318 V	-477 V	-636 V
Raadsbesluiten vergaderingen raad op 5 en 6 juli 2017:				
Raad 5 juli 2017: Sportcentrum Calluna	0	0	302 N	302 N
Raad 5 juli 2017: Uitbreiding schoolgebouw Groevenbeek	0	0	-3 V	-3 V
Raad 5 juli 2017: Vergoeding 2 gymlokalen Groevenbeek	0	27 N	27 N	27 N
Raad 6 juli 2017: Amendement Verwerving gronden westzijde gemeentehuis	0	-58 V	-58 V	-57 V
Raad 6 juli 2017: Amendement Huis van Bestuur en Cultuur	0	0	-275 V	-275 V
Raad 6 juli 2017: Amendement Nieuw beleid	0	-100 V	-200 V	-300 V
Raad 6 juli 2017: Amendement Belastingverhoging	159 N	318 N	477 N	636 N
Raad 6 juli 2017: Motie Herinvoering bespaarde rente begraafplaats	21 N	21 N	21 N	21 N
Raad 6 juli 2017: Motie Startersleningen	2 N	2 N	2 N	2 N
Raad 6 juli 2017: Motie Openbare ruimte grijs en groen	pm	pm	pm	pm
Raad 6 juli 2017: Motie zwemonderwijs	pm	pm	pm	pm

Raad 6 juli 2017: 4e Bestuursrapportage 2017	0	0	0	0
Programmabegroting 2018-2021: • Nieuw beleid (Garantiebanen gemeente Ermelo als werkgever / b&w-besluit van 4 juli 2017) • Meicirculaire 2017 • Bestaand beleid	 140 N -755 V -366 V	 175 N -767 V 264 N	 175 N -735 V 163 N	 175 N -771 V 3 N
Budgettaire uitkomst na Programmabegroting 2018-2021	-734 V	205 N	-5 V	-166 V
Begroting 2018 en 2019 budgettair neutraal via reserve Programmabegroting 2016-2019	734 N	-205 V		
Einduitkomst Programmabegroting 2018-2021	**0**	**0**	**-5 V**	**-166 V**

Belangrijk is dat de Begroting 2018 zowel structureel als reëel sluitend is. Dit betekent dat de structurele lasten 2018 zijn gedekt door de structurele inkomsten 2018. Daarnaast zijn de ramingen realistisch. De Begroting 2018 is sluitend. Dit is één van de voorwaarden om voor repressief toezicht (= toezicht achteraf) door de provincie in aanmerking te komen.

Ook de overige begrotingsjaren zijn budgettair sluitend. Het begrotingsjaren 2020 en 2021 hebben heeft een voordeel ter grootte van € 5.000,00 respectievelijk € 166.000,00. Hiermee hebben wij weer een structureel sluitende meerjarenbegroting.

Wij willen duidelijk stellen dat deze budgettaire uitkomst een momentopname is. Het is de stand per begin augustus 2017. De budgettaire positie van onze gemeente is doorlopend aan wijzigingen onderhevig. Het Rijk blijft onze grootste inkomstenleverancier.

Overzicht van baten en lasten

bedragen (x 1.000,00) - = voordeel Programma's		Rekening 2016	Begroting 2017 (na wijzigingen)	Programmabegroting 2018-2021			
				2018	2019	2020	2021
Programma Ruimte en Infrastructuur	lasten	19.001	17.450	13.738	13.533	14.247	14.176
	baten	-9.776	-9.364	-7.279	-7.200	-7.485	-7.471
	saldo	9.225	8.086	6.459	6.333	6.762	6.705
Programma Samenleven	lasten	38.354	39.528	37.331	37.113	38.656	38.095
	baten	-6.663	-6.663	-6.374	-6.472	-6.778	-6.692
	saldo	31.691	32.865	30.957	30.641	31.878	31.403
Programma Economie	lasten	923	672	515	527	531	529
	baten	-49	-83	-24	-24	-24	-24
	saldo	874	589	491	503	507	505
Programma Bestuur en Dienstverlening	lasten	7.046	4.637	4.924	4.933	4.533	4.568
	baten	-1.126	-894	-780	-780	-780	-780
	saldo	5.920	3.743	4.144	4.153	3.753	3.788
Subtotaal programma´s	lasten	65.324	62.287	56.508	56.106	57.967	57.368
	baten	-17.614	-17.004	-14.457	-14.476	-15.067	-14.967
	saldo	47.710	45.283	42.051	41.630	42.900	42.401
Algemene Dekkingsmiddelen:							
- Lokale heffingen, waarvan	lasten	0	363	310	310	310	310
de besteding niet gebonden is	baten	0	-8.673	-8.936	-8.936	-8.936	-8.936
	saldo	0	-8.310	-8.626	-8.626	-8.626	-8.626
- Algemene uitkering	lasten	0	0	0	0	0	0
	baten	0	-40.860	-40.936	-41.380	-41.817	-42.292
	saldo	0	-40.860	-40.936	-41.380	-41.817	-42.292
- Dividend	lasten	0	0	0	0	0	0
	baten	0	-123	-123	-123	-123	-123
	saldo	0	-123	-123	-123	-123	-123
- Saldo van de financieringsfunctie	lasten	0	308	314	376	487	421
	baten	0	-935	-633	-446	-212	-203
	saldo	0	-627	-319	-70	275	218
- Overige algemene dekkingsmiddelen	lasten	3.939	313	375	945	1.303	1.714
	baten	-53.324	-1.446	-975	-1.000	-1.025	-1.025
	saldo	-49.385	-1.133	-600	-55	278	689
Overhead	lasten	0	10.122	9.425	9.373	9.228	9.264
	baten	0	-154	-284	-286	-286	-286

	saldo	0	9.968	9.141	9.087	8.942	8.978
Vennootschapsbelasting	lasten	0	0	0	0	0	0
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien	lasten	0	27	27	27	27	27
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	0	27	27	27	27	27
Totaal saldo van baten en lasten	lasten	69.263	73.420	66.959	67.137	69.322	69.104
	baten	-70.938	-69.195	-66.344	-66.647	-67.466	-67.832
	saldo	-1.675	4.225	615	490	1.856	1.272
Mutaties reserves:							
Programma Ruimte en Infrastructuur	lasten	15.331	604	156	65	0	0
	baten	-2.513	-2.506	-3.293	-553	-672	-715
	saldo	12.818	-1.902	-3.137	-488	-672	-715
Programma Samenleven	lasten	7.959	2.040	2.342	13.636	0	0
	baten	-1.730	-895	-698	-311	-740	-590
	saldo	6.229	1.145	1.644	13.325	-740	-590
Programma Economie	lasten	0	0	0	0	0	0
	baten	0	0	0	0	0	0
	saldo	0	0	0	0	0	0
Programma Bestuur en Dienstverlening	lasten	6.942	3.096	12.871	6.549	32	32
	baten	-24.784	-6.564	-11.993	-19.876	-481	-165
	saldo	-17.842	-3.468	878	-13.327	-449	-133
Totaal mutaties reserves	lasten	30.232	5.740	15.369	20.250	32	32
	baten	-29.027	-9.965	-15.984	-20.740	-1.893	-1.470
	saldo	1.205	-4.225	-615	-490	-1.861	-1.438
Resultaat	Saldo	-470	0	0	0	-5	-166
		V				V	V

Incidentele lasten en baten				Bedragen x € 1.000,00	
		2018	2019	2020	2021
Incidentele lasten en baten	lasten	17.461	21.196	895	84
	baten	-15.603	-20.013	-626	-15
	saldo	1.858	1.183	269	69
Stelpost Incidenteel onvoorzien	lasten	27	27	27	27
	baten	0	0	0	0
	saldo	27	27	27	27
Totaal Incidentele lasten en baten	saldo	1.885	1.210	296	96
Structurele lasten en baten	lasten	64.840	66.164	68.432	69.025
	baten	-66.725	-67.374	-68.733	-69.287
Totaal Structurele lasten en baten	saldo	-1.885	-1.210	-301	-262
Programmabegroting 2018 - 2021 totaal	lasten	82.328	87.387	69.354	69.136
	baten	-82.328	-87.387	-69.359	-69.302
Totaal Programmabegroting 2018 - 2021	saldo	0	0	-5	-166

Conclusie:

In alle begrotingsjaren is de begroting structureel sluitend.

Dit betekent dat in alle begrotingsjaren de structurele lasten volledig worden gedekt door structurele baten.

Financieel kengetal: Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reëele evenwicht van de begroting wordt thans al onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan de reserves te delen door de totale baten en uit te drukken in een percentage.

Hoe positiever (hoger) het percentage, hoe groter de structurele exploitatieruimte is.

Kengetal	2018		2019		2020		2021	
Structurele exploitatieruimte	4%	A	3%	A	3%	A	2%	A

De incidentele lasten en baten zijn opgenomen als totalen, voor gedetailleerde informatie zijn onderstaande overzichten beschikbaar:

- Detailoverzicht incidentele lasten

- Detailoverzicht incidentele baten

Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Programma Ruimte & Infrastructuur	2018	2019	2020	2021
Uitkomst Programmabegroting 2017-2020	6.807	6.640	6.682	6.611
Uitkomst Programmabegroting 2018-2021	6.459	6.333	6.762	6.705
Verschil nieuwe begroting t.o.v. vorige begroting	-348	-307	80	94

Verklaring saldo:	2018	2019	2020	2021	Toelichting
Intensivering inzet op projecten met ruimtelijke impact	184	187	191	190	PB 2018-2021 Herziene kostenverdeling
Intensivering gegevensbeheer en grondzaken	165	187	188	189	PB 2018-2021 Herziene kostenverdeling
Kapitaallasten	-724	-565	-39	-40	Kadernota 2018 / PB 2018-2021: * actualisatie investeringsplan waarbij kredieten naar latere jaren zijn verschoven * wegvallen rentelast riolering & waterzuivering (BBV) * in latere jaren nieuwe kapitaallasten a.g.v. nieuwe investeringen
Omgevingsbeheer openbare ruimte	18	18	18	18	8e Berap 2016: Bestek 2016 2e Berap 2017: Bestek 2017
Riolering & waterzuivering	28	25	-94	-81	PB 2018-2021: hogere kosten belastingen en in 2020 en 2021 een hogere beschikking uit de voorziening Egalisatie riolering
Opbrengst begraafplaats	-73	-65	-67	-69	8e Berap 2016: tarieven naar 100% kostendekkendheid PB 2018-2021: bespaarde rente ten gunste van begraafplaats (raad 6 juli 2017)
Implementatie Omgevingswet	75				8e Berap 2016: budget van 2016 naar 2018
Uitgaven omgevingsvergunning	75				1e en 2e Berap 2017: externe inhuur
Gebiedsvisie Horst en Telgt	30				8e Berap 2016: budget voor uitvoering buurtplan van 2017 naar 2018
Baten Legesverordening 2017	-212	-212	-212	-212	8e Berap 2016: Omgevingsvergunningen naar kostendekkendheid
Handhaving (bouwen)	26	26	26	26	3e Berap 2017: licenties handhelds, opleidingskosten boa's en het uitzetten en controleren van nieuwe bouwwerken
Notities Volkshuisvesting		30	10		Raad 6 juli 2017: Kadernota 2018 nieuw beleid: opstellen woonvisie en raamovereenkomst prestatieafspraken
OmgevingsDienst Noord-Veluwe	18	18	18	18	1e Berap 2017: 1e t/m 4e begrotingswijziging 2017 ODNV
Risicovoorziening De Verbinding	37				1e berap 2017: extra storting De Verbinding
Diverse overige verschillen	5	44	41	55	
Totaal verklaring saldo	-348	-307	80	94	

Programma Samenleven	2018	2019	2020	2021
Uitkomst Programmabegroting 2017-2020	28.846	28.519	28.423	28.508
Uitkomst Programmabegroting 2018-2021	30.957	30.641	31.878	31.403
Verschil nieuwe begroting t.o.v. vorige begroting	2.111	2.122	3.455	2.895

Verklaring saldo:	2018	2019	2020	2021	Toelichting
Kapitaallasten	-418	-353	1.093	658	Kadernota 2018 / PB 2018-2021: * actualisatie investeringsplan waarbij kredieten naar latere jaren zijn verschoven * in latere jaren nieuwe kapitaallasten a.g.v. nieuwe investeringen (bijv. sportcentrum Calluna en Groevenbeek)
Kunst en cultuur	41	32	23	18	6e Berap 2016: Cultuurnota 2016-2020 6e Berap 2016: bibliotheek 1e Berap 2017: overheveling omroepbijdrage van programma Economie 3e Berap 2017: taakstelling PB 2018-2021: Het Pakhuis / combinatiefunctionarissen / erfgoedbeleid
Realisatie taakstellingen	186	214	119	44	3e Berap 2017 / PB 2018-2021
Huis van Bestuur & Cultuur: externe exploitatievorm			128	128	Kadernota 2018: Strategisch Financieel Beleid
Wmo (extra gelden)	66	66	67	67	PB 2018-2021: Meicirculaire 2017
SDV: uitvoeringskosten	-102	-102	-102	-102	2e Berap 2017: lagere huisvestingskosten
SDV: uitvoeringskosten	34	38	25	59	PB 2018-2021: MJB 2018-2021 SDV
Wet BUIG	-217	-217	-217	-217	3e Berap 2017: hogere rijksbijdrage
Wet BUIG	413	350	289	353	PB 2018-2021: MJB 2018-2021 SDV
Armoedebeleid	85	81	81	81	Extra gelden Decembercirculaire 2016 / Meicirculaire 2017
Uitkeringen bijzondere bijstand	28	26	25	25	PB 2018-2021: MJB 2018-2021 SDV
Re-integratie	300	300	150		Kadernota 2018: Strategisch Financieel Beleid
Uitkeringen re-integratie	34	34	34	34	PB 2018-2021: Meicirculaire 2017 / MJB 2018-2021 SDV
Bijdrage Inclusief Groep	38	22	30	31	PB 2018-2021: Meicirculaire 2017
Wmo	30	33	73	94	1e Berap 2017: opbouwwerk / septembercirculaire 2016 / Meicirculaire 2017
Jeugdbeleid	1.590	1.590	1.627	1.627	Septembercirculaire 2016 / Meicircualire 2017 / 3e Berap 2017: 1e begrotingswijziging 2017 RAJ
Diverse overige verschillen	3	8	10	-5	
Totaal verklaring saldo	2.111	2.122	3.455	2.895	

Programma Economie	2018	2019	2020	2021
Uitkomst Programmabegroting 2017-2020	493	493	497	495
Uitkomst Programmabegroting 2018-2021	491	503	507	505
Verschil nieuwe begroting t.o.v. vorige begroting	-2	10	10	10

Verklaring saldo:	2018	2019	2020	2021	Toelichting
Toerisme en recreatie (beleidsnota)	30	30	30	30	Raad 6 juli 2017: Kadernota 2018 nieuw beleid: Bestuursakkoord Vitale Vakantieparken 2017-2021 (case 17e0002554) (b&w dd 4 april 2017)
Omroepbijdrage	-9	-9	-9	-9	6e Berap 2016: Cultuurnota 1e Berap 2017: overheveling naar programma Samenleven
Diverse overige verschillen	-23	-11	-11	-11	
Totaal verklaring saldo	-2	10	10	10	

Programma Bestuur & Dienstverlening	2018	2019	2020	2021
Uitkomst Programmabegroting 2017-2020	-36.146	-35.652	-35.602	-35.614
Uitkomst Programmabegroting 2018-2021	-37.907	-37.477	-39.147	-38.613
Verschil nieuwe begroting t.o.v. vorige begroting	-1.761	-1.825	-3.545	-2.999

Verklaring saldo:	2018	2019	2020	2021	Toelichting
Ondersteuning organisatie	629	616	488	356	PB 2018-2021
Voormalig bestuur	79	79	79	79	PB 2018-2021: hogere kosten voormalige bestuurders buiten pensioenvoorziening om
Externe controlekosten	33	33	33	33	8e Berap 2016: kosten accountantscontrole
RNV	-162	-162	-162	-162	Uitvoeringsplan Samenwerking Noord-Veluwe / TFIN 2017-143 / b&w-besluit dd 4 juli 2017 / case 17e0004122
Afbouw intergemeentelijke samenwerking RNV	275	275			Raad 6 juli 2017: Kadernota 2018: Strategisch Financieel Beleid
Bestuurlijke ontwikkeling netwerkgemeente	100	100			Raad 6 juli 2017: Kadernota 2018: Strategisch Financieel Beleid
Contributies	30	34	35	35	PB 2018-2021: hogere bijdrage VNG uit Meicirculaire 2017
Opbrengst dividend Vitens	56	53	50	47	3e Berap 2017: lagere dividendopbrengst
Opbrengst algemene belastingen	-401	-401	-401	-401	8e Berap 2016: hertaxatie OZB Kadernota 2018: inflatiecorrectie 2018 + 1,8%
Algemene uitkering Gemeentefonds	-1.005	-1.266	-1.271	-1.483	Septembercirculaire 2016 / Decembercirculaire 2016 / Meicirculaire 2017
Integratie uitkering Sociaal Domein	-1.689	-1.676	-1.762	-1.786	Septembercirculaire 2016 / Decembercirculaire 2016 / Meicirculaire 2017
Opbrengst dividend BNG	-46	-46	-46	-46	3e Berap 2017: structureel hoger dividend BNG
Diverse algemene stelposten	-639	-402	-356	189	Beraps 2016 en 2017 / Kadernota 2018 / PB 2018-2021
Rente	262	388	520	493	Kadernota 2018 / PB 2018-2021
BTW	-46	-71	-96	-96	PB 2018-2021
Diverse reserveringen	728	576	-703	-305	Beraps 2016 en 2017 / Kadernota 2018 / PB 2018-2021
Diverse overige verschillen	35	45	47	48	
Totaal verklaring saldo	-1.761	-1.825	-3.545	-2.999	

Overzicht huidige taakstellingen in de begroting

In de afgelopen jaren is een vijftal ombuigings- en bezuinigingstrajecten doorlopen. In totaliteit is er een totaalbedrag van € 9,6 mln. omgebogen in de begroting. In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen.

Tabel 1 Ombuigings- en bezuinigingstrajecten (bedragen x € 1.000,00)	Structureel in 2020
Ombuigings- en bezuinigingstraject 2012-2015	-3.967
Ombuigings- en bezuinigingstraject 2013-2014 (-2017)	-2.151
Kadernota 2014: dekkingsplan 2015	-986
Programmabegroting 2015-2018: dekkingsplan 2015	-1.528
Ombuigingstraject 2015/2016 "Op de plank"	-1.000
Totaal	-9.632

Het overgrote deel (97,8% van deze trajecten is ook inmiddels daadwerkelijk gerealiseerd. Nog 2,2% van dit totaalbedrag van 9,6 mln. is nog niet gerealiseerd. Dit bedraagt € 212.000,00 op de onderdelen Accommodatiebeleid 2012 en "Op de plank".

Tevens zijn er taakstellingen opgenomen met betrekking tot het Sociaal Domein. Dit is een gevolg van rijksbeleid. Oorspronkelijk zag de taakstelling Sociaal Domein er als volgt uit.

Tabel 2	Begroting			
Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2018	2019	2020	2021
C. Sociaal Domein:				
Korting Rijk op transitie Jeugdbeleid	-832	-831	-830	-800
Korting Rijk op transitie Wmo 2015	-390	-390	-390	-390
Korting Rijk op WSW (Participatie)	-524	-700	-907	-974
Korting rijksbijdrage Huishoudelijke hulp (Wmo oud)	-483	-483	-463	-365
Totaal Sociaal Domein	-2.229	-2.404	-2.590	-2.529

Ook van deze taakstellingen Sociaal Domein is al een deel gerealiseerd. In de Kadernota 2018 meldden wij al dat uitsluitend nog de taakstelling op Jeugdbeleid open staat.
Wel was de taakstelling op jeugdbeleid in de kadernota 2018 verhoogd naar € 2,4 mln. Nadien is in de Meicirculaire 2017 de structurele vergoeding in de kosten voor Jeugd inzake Voogdijregeling/18+ ontvangen. Deze is afgeboekt op de taakstelling.

In de Programmabegroting 2018-2021 staan nog een aantal taakstellingen open. Deze taakstelling zijn al wel gekoppeld aan een programma en vervolgens aan een concreet product. Dit betreft:

Tabel 3	Begroting			
Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	2018	2019	2020	2021
A. Accommodatiebeleid 2012:				
1. Samenwerking peuterspeelzaalwerk en kinderopvang	-25	-25	-25	-25
2. Optimalisering buitensport	-13	-13	-13	-13
3. Exploitatie Balverssportzaal			-26	-26
4. Optimalisering binnensport (sportcentrum Calluna)			-25	-25
5. Optimalisering zwembad Calluna			-40	-40
6. Nieuwbouw sportcentrum Calluna			-17	-17
Subtotaal Accommodatiebeleid 2012	-38	-38	-146	-146
B. Op de plank:				
1. Gemeentelijk (niet-maatschappelijk) vastgoed		-66	-66	-66
Subtotaal Op de plank	0	-66	-66	-66
C. Sociaal Domein:				
1. Jeugd	-693	-692	-654	-624
Subtotaal Sociaal Domein	-693	-692	-654	-624
Totaal nog te realiseren ombuigingen en taakstellingen	-731	-796	-866	-836

Toelichting op tabel 3 nog te realiseren bezuinigingen en taakstellingen

A1. Samenwerking peuterspeelzaalwerk en kinderopvang:
De raad besloot in november 2014 tot vaststelling van de Uitgangspunten Visiedocument Peuterspeelzaalwerk "De toekomst begint vandaag". Hierin wordt aangegeven dat bezuinigingen gerealiseerd kunnen worden op het moment van omvorming van peuterspeelzaalwerk naar peuteropvang. Dit heeft te maken met optimalisatie van een onderlinge afstemming van onderwijs, peuterspeelzaalwerk en kinderopvang. Landelijk zal wetgeving worden vastgelegd ten aanzien van de kwaliteit en financiering. De gemeente krijgt een andere rol en de bekostiging van opvang voor werkende ouders vervalt. Nadat duidelijk is wanneer de nieuwe wetgeving ingaat en wat deze voor effect heeft, kan deze bezuiniging (€ 25.000,00) pas worden geëffectueerd.

A2. Optimalisering buitensport:
In het PID (Project Initiatie Document) beheer en exploitatie sportaccommodaties wordt een gewijzigde financiering voorgesteld van onderhoud accommodaties, waarbij zelfwerkzaamheid en verantwoordelijkheid van de sportverenigingen is vergroot. In de uitwerking zal rekening worden gehouden met de aangegeven bezuiniging (€ 13.000,00).

A3. Exploitatie Balverssportzaal:
Het toekomstscenario van de Balverssportzaal is gekoppeld aan de besluitvorming over sportcomplex Calluna, dat onderdeel uitmaakt van het Strategisch Financieel Beleid (€ 26.000). Sloop is pas voorzien nadat de nieuwbouw sportcentrum Calluna is gerealiseerd. Zodra de Balverssportzaal is gesloopt is de taakstelling gerealiseerd (€ 26.000,00).

A4. Optimalisering binnensport (sportcentrum Calluna):
Ook dit onderdeel kan in de komende periode worden geëffectueerd na de besluitvorming over sportcomplex Calluna, dat onderdeel uitmaakt van het Strategisch Financieel Beleid (€ 25.000,00).

A5. Optimalisering zwembad Calluna:
Besparing op onderhoud en energielasten sportcomplex Calluna kan worden geëffectueerd na de besluitvorming over sportcomplex Calluna, dat onderdeel uitmaakt van het Strategisch Financieel Beleid, en vervolgens de daadwerkelijke realisatie van de nieuwbouw sportcentrum Calluna (€ 40.000,00).

A6. Nieuwbouw sportcentrum Calluna:
Dit onderdeel wordt geeffectueerd na realisatie van de nieuwebouw sportcentrum Calluna (€ 17.000,00).

B1. Gemeentelijk (niet-maatschappelijk) vastgoed:
Er worden gemeentelijke panden afgestoten, waardoor een klein onderhoudsbudget vrijvalt. Bij de professionalisering van de vastgoedorganisatie hoort ook de invoering van een gedifferentieerd onderhoudssysteem. Op deze wijze kan er effectiever worden gestuurd op onderhoud en de kosten van het onderhoud (€ 66.000,00).

C1. Jeugd:
In de taakstelling Jeugd is verwerkt de eerste begrotingswijziging 2017 van het RAJ verwerkt met een nadeel van € 1,6 miljoen. De totale taakstelling komt daarmee op € 2,4 miljoen. Nadien is verwerkt de compensatie binnen de algmeene uitkering Meicirculaire 2017 inzake de structurele vergoeding in de kosten voor Jeugd inzake Voogdijregeling/18+ ter grootte van € 1,8 mln. Als overgangsmaatregel naar een nieuwe invulling van het Woonplaatsbeginsel zal de mogelijkheid tot compensatie gelden voor de jaren 2017 tot en met 2019.

Provinciaal toezicht

De provincies hebben vanuit hun toezichtsfunctie, samen met de gemeenteraden, een rol in het gezond houden van de lokale financiën. De raad is verantwoordelijk voor het vaststellen van een sluitende (meerjaren)begroting. Als toezichthouder volgt de provincie de financiële positie van de gemeenten en de ontwikkelingen die daarmee verband houden.

De provincie Gelderland toetst de begrotingen en rekeningen van de Gelderse gemeenten. Naar aanleiding van deze toetsing wordt bepaald of een gemeente valt onder het repressief of preventief toezicht. De provincie Gelderland heeft hierover een begrotingscirculaire 2018 verzonden, gedateerd 20 april 2017.
In deze brief heeft de provincie Gelderland de voorwaarden om voor het begrotingsjaar 2018 voor het repressieve
toezicht in aanmerking te komen weergegeven. Deze voorwaarden zijn:

1. De Begroting 2018 is naar provinciaal oordeel in reëel en structureel evenwicht of als dat niet het geval is, maakt de meerjarenraming aannemelijk dat dit evenwicht in 2021 uiterlijk tot stand zal worden gebracht. Onder evenwicht wordt verstaan "structureel en reëel evenwicht". Hiervan is sprake indien, op basis van bestaand beleid en het aanvaarde nieuwe beleid, de structurele lasten ten minste worden gedekt door structurele baten. Daarbij dienen de begrotingen/meerjarenramingen uiteraard geloofwaardig (volledig, realistisch en haalbaar) te zijn. Tevens houdt de provincie rekening met stelposten en bezuinigingsmaatregelen die niet of onvoldoende zijn geconcretiseerd;
2. De Jaarstukken 2016 is in structureel en reëel in evenwicht. Als de jaarstukken niet in evenwicht is, zal het structurele tekort worden betrokken bij het provinciale onderzoek van de Begroting 2018;
3. De vastgestelde Jaarstukken 2016 en de Begroting 2018 zijn op tijd, respectievelijk vóór 15 juli 2017 en 15 november 2017, aan de provincie en het CBS ingezonden;
4. De Programmabegroting 2018-2021 moet gebaseerd zijn op de meicirculaire 2017.

Uitkomst van de gestelde voorwaarden:

1. De conclusie is dat de Begroting 2018 structureel sluitend is. Dit betekent dat de structurele lasten 2018 volledig worden gedekt door structurele baten 2018. Hiermee wordt voldaan aan voorwaarde 1 van de provincie Gelderland.
   Met betrekking tot de Begroting 2018 hebben wij de totale lasten en baten 2018 berekend en afgezet tegen de incidentele lasten en baten 2018. Dit leidt tot de volgende uitkomst.

Omschrijving (bedragen x € 1.000,00)	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo 2018
Totaal lasten / baten 2018	82.328	82.328	0
Af: Stelpost incidenteel onvoorzien 2018	-27	0	-27
Af: Incidentele lasten / baten 2018	-17.461	-15.603	-1.858
Totaal structurele lasten / baten 2018	64.840	66.725	-1.885

2. De Jaarstukken 2016 sloot budgettair met een voordeel en was structureel in evenwicht. Hij is voor 15 juli 2017 vastgesteld en aangeboden aan de provincie Gelderland en het CBS. Hiermee is voldaan aan voorwaarde 2 en deels 3.
3. De Begroting 2018 moet voor 15 november 2017 door de raad zijn vastgesteld en aangeboden aan de provincie. De behandeling en vaststelling van deze Programmabegroting 2018-2021 door de raad staat gepland voor de raadsvergadering van 9 november 2017, waarna de begroting aan de provincie en het CBS zal worden aangeboden. Hiermee wordt ook voldaan aan voorwaarde 3.
4. In de Programmabegroting 2018-2021 is verwerkt de Meicirculaire 2017. Hiermee wordt ook voldaan aan voorwaarde 4.

Wij gaan er van uit dat Ermelo ook in het jaar 2018 blijft vallen onder het repressieve toezicht.

Financiële positie

Algemene informatie

In dit hoofdstuk wordt een uiteenzetting gegeven van de financiële positie van de gemeente Ermelo in meerjarenperspectief. Daarbij worden de verschillende onderdelen in onderlinge samenhang gebracht, zodat de raad, het college en de burger een reëel beeld kunnen krijgen over hoe de financiële positie van de gemeente zich nu en in de toekomst ontwikkelt.

De term financiële positie wordt in het BBV gedefinieerd als: "het vermogen van gemeenten in relatie tot de exploitatie, met inachtneming van de risico’s, in meerjarenperspectief".

De term financiële positie is een breder begrip dan het (financiële) vermogen en is ook een breder begrip dan het weerstandsvermogen.

Het weerstandsvermogen richt zich op de mogelijkheden tot het opvangen van onverwachte tegenvallers, terwijl de financiële positie ook betrekking heeft op de meer reguliere exploitatie. Het weerstandsvermogen geeft de robuustheid van de begroting aan. Dat is weer van belang voor het beoordelen van de vraag of de risico's die niet zijn ondervangen door bijvoorbeeld verzekeringen of ingestelde voorzieningen, in voldoende

mate gedragen kunnen worden.

In dit verband is een aantal onderdelen, naast het overzicht van baten en lasten, van belang. Deze onderdelen zijn opgenomen in dit hoofdstuk Financiële positie.

Samenvatting

In deze begroting is het 'Strategisch financieel beleid' vertaald. Dit heeft consequenties voor de financiële positie van de gemeente. Ondanks de grote verschuivingen blijft de financiële positie van de gemeente onveranderd goed.

De komende jaren zullen de geactiveerde investeringen op de balans verdubbelen. Er zal een omslag komen van een situatie van gelduitzettingen van ruim € 26 miljoen naar het sinds lange tijd weer aantrekken van geldleningen van ruim € 20 miljoen. De reservepositie zal de komende jaren langzaam af gaan nemen. Nog belangrijker is de verschuiving binnen de reservepositie van vrije algemene reserves en bij raadsbesluit her te bestemmen bestemmingsreserves naar beklemde bestemmingsreserves.

Uit de financiële kengetallen scoort Ermelo op alle onderdelen een A. Na een piek in 2019 zal de schuldpositie van de gemeente door het aflossen van leningen weer afnemen. Door het afnemen van de reservepositie neemt ook de verhouding tussen het eigen vermogen en het balanstotaal af. Uit de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing blijkt dat het risicoprofiel van de gemeente aanzienlijk verlaagd is. Hierdoor is er een veel lagere algemene risicoreserve nodig om deze risico's af te dekken. De grondexploitatie van de gemeente laat een positief beeld zien. De exploitatieopzetten zijn actueel. Nadelige grondexploitaties zijn afgedekt door een verliesvoorziening. De boekwaarde van de grondposities binnen de grondexploitatie zijn laag. De komende jaren zijn nog substantiële opbrengsten te verwachten, met name uit Het Trefpunt. De risico's binnen de grondexploitaties zijn laag, terwijl er een goede weerstandscapaciteit is uit de reserves grondexploitatie en positieve exploitatieresultaten.
Ermelo hanteert een terughoudend tarievenbeleid. De tarieven worden alleen geïndexeerd voor inflatie. De tarieven van Ermelo liggen onder het landelijk gemiddelde, wat ook tot uitdrukking komt in een goede notering in de landelijke lijst van gemeentelijke heffingen. Ermelo heeft nog onbenutte belastingcapaciteit.

Geprognosticeerde balans

Geprognosticeerde balans 2017-2021.

x € 1.000,0

	Balans per	2017		2018		2019		2020		2021	
	31-12-2016	Mutaties 2017	Balans per 31-12-2017	Mutaties 2018	Balans per 31-12-2018	Mutaties 2019	Balans per 31-12-2019	Mutaties 2020	Balans per 31-12-2020	Mutaties 2021	Balans per 31-12-2021
ACTIVA											
Vaste activa											
Materiele en financiële vaste activa	38.200	7.400	45.600	17.000	62.600	29.100	91.700	-4.100	87.600	-3.100	84.500
Beleggingen langer dan een jaar	13.000		13.000		13.000	-9.000	4.000		4.000		4.000
Totaal vaste activa	**51.200**	**7.400**	**58.600**	**17.000**	**75.600**	**20.100**	**95.700**	**-4.100**	**91.600**	**-3.100**	**88.500**
Vlottende activa											
Grondexploitatie	600	1.500	2.100	-1.000	1.100	-1.400	-300	200	-100	-300	-400
Beleggingen korter dan een jaar	13.600	-7.500	6.100	-6.100	0		0		0		0
Liquide middelen	200	-200	0		0	100	100		100		100
Voorraden, Overige vorderingen en Overlopende activa	13.800	-13.800	0		0		0		0		0
Totaal vlottende activa	**28.200**	**-20.000**	**8.200**	**-7.100**	**1.100**	**-1.300**	**-200**	**200**	**0**	**-300**	**-300**
Totaal generaal	**79.400**	**-12.600**	**66.800**	**9.900**	**76.700**	**18.800**	**95.500**	**-3.900**	**91.600**	**-3.400**	**88.200**
PASSIVA											
Vaste passiva											

Eigen vermogen											
Vrije reserves	32.700	-4.400	28.300	-200	28.100	-13.600	14.500	-600	13.900	-100	13.800
Beklemde reserves	15.700	1.000	16.700	1.900	18.600	13.100	31.700	-1.300	30.400	-1.300	29.100
Reserves Grondexploitatie	5.200	100	5.300	-3.000	2.300	1.300	3.600	2.400	6.000	-200	5.800
Rekeningsaldo 2016	500	-500	0		0		0		0		0
Totaal Eigen vermogen	**54.100**	**-3.800**	**50.300**	**-1.300**	**49.000**	**800**	**49.800**	**500**	**50.300**	**-1.600**	**48.700**
Vreemd vermogen											
Voorzieningen	9.600	100	9.700	100	9.800	400	10.200	100	10.300	400	10.700
Leningen langer dan een jaar	7.900	-1.100	6.800	-1.100	5.700	19.000	24.700	-2.100	22.600	-2.100	20.500
Totaal Vreemd vermogen	**17.500**	**-1.000**	**16.500**	**-1.000**	**15.500**	**19.400**	**34.900**	**-2.000**	**32.900**	**-1.700**	**31.200**
Totaal vaste passiva	**71.600**	**-4.800**	**66.800**	**-2.300**	**64.500**	**20.200**	**84.700**	**-1.500**	**83.200**	**-3.300**	**79.900**
Vlottende passiva											
Leningen korter dan een jaar			0	6.000	6.000	-300	5.700	-300	5.400	-300	5.100
Overige schulden en Overlopende passiva	7.800	-7.800	0	6.200	6.200	-1.100	5.100	-2.100	3.000	200	3.200
Totaal vlottende passiva	**7.800**	**-7.800**	**0**	**12.200**	**12.200**	**-1.400**	**10.800**	**-2.400**	**8.400**	**-100**	**8.300**
Totaal generaal	**79.400**	**-12.600**	**66.800**	**9.900**	**76.700**	**18.800**	**95.500**	**-3.900**	**91.600**	**-3.400**	**88.200**

EMU-begroting

Toelichting
In de Europese Unie presenteren de lidstaten hun begrotingen en rekeningen allemaal met eenzelfde definitie van het begrotingssaldo, het EMU-saldo. Het EMU-saldo heeft betrekking op het vorderingensaldo van de overheid op transactiebasis (kasstromen). Om te voorkomen dat de overheidsfinanciën van EMU-landen ontsporen, is een aantal jaren geleden in het zogenaamde Stabiliteits- en Groeipact afgesproken dat het EMU-tekort maximaal 3% BBP mag bedragen.

Omdat het EMU-saldo betrekking heeft op de totale collectieve sector, zijn naast het Rijk en de sociale fondsen sinds 2006 ook gemeenten verplicht te rapporteren op het EMU-saldo. Tot op heden had het EMU-saldo bij de begroting betrekking op het voorafgaande jaar, het actuele jaar en het volgende jaar. In het nieuwe BBV is dit met ingang van de begroting 2017 aangepast. Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo wordt in het nieuwe BBV een geprognosticeerde balans voorgeschreven en het meerjarig opnemen van het EMU-saldo in de Programmabegroting. Met het opnemen van een geprognosticeerde balans krijgt de raad meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen, de financieringsbehoefte en de financiële positie van de gemeente.
Tevens wordt de geprognosticeerde balans gebruikt voor de berekening van de financiële kengetallen (zie de Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Het EMU-saldo wordt volgens een voorgeschreven schema berekend. Uit de berekening van het EMU saldo voor de jaren 2018-2021 volgt het volgende beeld:

Bedragen (x € 1.000,00)	2018	2019	2020	2021
EMU Saldo	-14.295	-25.896	5.110	2.939

Een minteken betekent een EMU-tekort, een plusteken betekent een EMU-overschot

Dit betekent dat op kasbasis de gemeente Ermelo in 2018 en 2019 een EMU saldo tekort heeft, de jaren daarna is sprake van een overschot. Dit tekort wordt met name veroorzaakt door de diverse grote investeringen die gepland staan. Wij accepteren dit EMU-tekort over 2018 en 2019.

Individuele EMU-referentiewaarde per gemeente vervalt
Op 28 september 2016 heeft het Bestuurlijk overleg financiële verhoudingen (Bofv) plaatsgevonden met het kabinet en de vertegenwoordigers van de decentrale overheden. Er is afgesproken de EMU-tekortnorm voor 2017 vast te stellen op –0,3 % van het bruto binnenlands product (bbp). Deze norm is in lijn met het Financieel

akkoord 2013-2017 dat eerder gesloten is tussen kabinet en decentrale overheden. Er is tevens afgesproken om het overeengekomen collectieve aandeel van de decentrale overheden voor het EMU-saldo niet verder uit te splitsen naar gemeenten, provincies en waterschappen. Dit heeft tot gevolg dat vanaf 2017 geen EMU-referentiewaarde per individuele decentrale overheid meer wordt vastgesteld.

Financiering

Liquiditeitsprognose
De liquiditeitsprognose is gebaseerd op de investeringen, exploitatielasten en -baten en leningen voor de komende jaren. Conform deze liquiditeitsprognose zal er naar verwachting in 2019 een langlopende lening aangetrokken worden in verband met grote investeringen, in het bijzonder Calluna. Eén en ander is nader in beeld gebracht in de paragraaf Financiering.

Analyse leningenportefeuille

Instelling	Rentepercentage	Bedrag x € 1.000,00 per 1 januari 2018	Datum renteherziening	Datum vervroegde aflossing	Datum laatste aflossing
BNG	4,415	1.750	n.vt.	n.v.t.	1 juli 2023
BNG	4,415	1.750	n.vt.	n.vt.	1 juli 2023
BNG	4,325	2.400	n.vt.	n.vt.	1 april 2024
BNG	3,820	2.000	n.vt.	n.vt.	15 december 2024
Totaal		**6.850**			

Wij prognosticeren de verhouding vlottende financiering-vaste financiering voor 2018-2021 als volgt:

Bedragen x € 1.000,00	1 januari 2018	1 januari 2019	1 januari 2020	1 januari 2021
Vaste financiering	6.850	5.800	24.750	22.700
Vlottende financiering	0	5.800	0	0
Vlottende financiering als percentage van de vaste financiering	0%	100%	0%	0%

Indien er gefinancierd wordt met veel vlottende middelen kan de begroting bij een stijgende rente onder druk komen te staan. Bij een normale rentestructuur (het rentepercentage van de vlottende financiering is lager dan het rentepercentage van de vaste financiering) zullen wij zonodig tot aan de kasgeldlimiet vlottend financieren, om onze rentelasten zo laag mogelijk te houden. Op basis van het begrotingstotaal 2018 van € 82.328.000,00 mag onze kasgeldlimiet maximaal € 6.998.000,00 bedragen. Voor alle bovenstaande jaren voorzien wij binnen de kasgeldlimiet te blijven. Zie de ontwikkeling in de bovenstaande tabel. Als gevolg van grote investeringen in Calluna, hetgemeentehuis, Kerkdennen en Groevenbeek zullen wij in 2018 het verwachte liquiditeitstekort opvangen met korte financiering (rekening courant krediet en/of kasgeldleningen). Medio 2019 verwachten wij een lange lening van € 20.000.000,00 te gaan aantrekken. De verhouding tussen de vlottende en vaste financiering in relatie tot het balanstotaal blijft in de jaren 2018 tot en met 2021 acceptabel.

Financiele kengetallen
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Omdat bij leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Voor de jaren 2019 en verder stijgt de netto schuldquote als gevolg van de stijging van het vreemd vermogen door de te financieren nieuwbouw Calluna.
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote.

Kengetallen	2018		2019		2020		2021	
Netto schuldquote	0,5%	A	40%	A	34%	A	30%	A
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	0,5%	A	40%	A	34%	A	30%	A

Uit bovenstaande tabel blijkt dat Ermelo (zeer) goed scoort op dit onderdeel. In deparagraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is nadere informatie opgenomen rondom de schuldpositie van Ermelo.

Renteontwikkeling en renterisicobeheersing
In de paragraaf Financiering wordt expliciet ingegaan op de renteontwikkeling en de renterisicobeheersing. Kortheidshalve wordt daarnaar verwezen. Wat betreft de renterisico's blijkt dat deze allen binnen de norm vallen, zodat geen nadere maatregelen genomen hoeven te worden om deze risico's af te dekken.

Reserves en Voorzieningen

Algemene informatie

In dit hoofdstuk vindt u informatie met betrekking tot de reservepositie van Ermelo. Onder de reservepositie wordt verstaan het totaal van alle reserves en voorzieningen.

Ermelo kent van oudsher een riante reservepositie. Wel zijn er besluiten genomen om de reserves in te zetten als dekkingsmiddel (al dan niet in het kader van de ombuigings- en bezuinigingstrajecten) en/of ter realisatie

van nieuwe voorzieningen. Gevolg is dat een behoorlijk deel van de huidige reservepositie hierdoor vastligt en dat de reservepositie dus de komende jaren langzaam maar zeker zal gaan afnemen. Wel staan er dan (nieuwe) voorzieningen (bijv. het nieuwe sportcentrum Calluna) tegenover.

Reserves en voorzieningen vallen onder het budgetrecht van de raad. Dit betekent dat instellen, wijzigen, afromen, opheffen, toevoegingen en beschikkingen altijd door de raad geautoriseerd moeten worden. Dit kan gebeuren bij de jaarlijkse programmabegroting en/of de tussentijdse begrotingswijzigingen (bestuursrapportages) en/of de jaarlijkse jaarstukken.

Op basis van de (herziene) BBV moet er in de programmabegroting informatie opgenomen worden over de reserves en voorzieningen van de gemeente.
In deze Programmabegroting 2018-2021 zijn opgenomen een algemene toelichting met betrekking tot de meest actuele reservepositie van Ermelo, een overzicht van alle reserves en voorzieningen over de jaren 2018 tot en met 2021 en overzichten met betrekking tot de structurele beschikkingen over en toevoegingen aan de reserves. In de Kadernota 2018 is een aantal nieuwe spelregels afgesproken met betrekking tot reserves en voorzieningen. Deze zijn alle verwerkt in de geactualiseerde reservepositie.

Financieel kengetal: Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Het ratio wordt bepaald door het eigen vermogen (algemene en bestemmingsreserves en resultaat uit het overzicht van baten en lasten) uit te drukken in een percentage van het balanstotaal.
Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid.

Kengetal	2018		2019		2020		2021	
Solvabiliteitsratio	64%	A	52%	A	55%	A	55%	A

De risico's in relatie tot het weerstandsvermogen
In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt expliciet ingegaan op de omvang van het weerstandsvermogen en de weerstandscapaciteit ten opzichte van de risico's die daar tegen afgezet dienen te worden. Kortheidshalve volstaan wij hier met een verwijzing naar deze paragraaf.

Reservepositie

Reserves en voorzieningen
In de nota "Reserves en voorzieningen gemeente Ermelo 2013" van januari 2013 is het beleid opgenomen ten aanzien van de reserves en voorzieningen. In de Kadernota 2018 is een aantal wijzigingen opgenomen met betrekking tot de reserves en voorzieningen. Daarnaast is met ingang van 2017 de BBV vernieuwd. Redenen waarom de nota "Reserves en voorzieningen gemeente Ermelo" zal worden geactualiseerd.

Onderstaand wordt kort ingegaan op enkele reserves en voorzieningen.

Algemene reserve (vrij besteedbaar)
De Algemene reserve (vrij besteedbaar) is een algemeen dekkingsmiddel en kan door de raad vrij ingezet worden.
De reserve dient tevens voor de opvang van calamiteiten, (schade)vergoedingen en eventuele nadelige rekeningsaldi. Daarnaast is het een buffer voor de eerste opvang van onvoorziene zaken. In de praktijk blijkt dat deze reserve hiervoor nauwelijke ingezet moest worden. Toch is het verstandig dat er altijd een bedrag in de Algemene reserve (vrij besteedbaar) beschikbaar moet zijn. In de Kadernota 2018 is bepaald dat voor deze reserve een ondergrens geldt ter grootte van € 5 mln.

Algemene risicoreserve (voorheen: Algemene reserve (weerstandscapaciteit))
De Algemene risicoreserve is een algemeen dekkingsmiddel. De omvang van deze reserve is niet vrij besteedbaar en heeft als doel om de eerste financiële gevolgen op te kunnen vangen indien risico's zich daadwerkelijk voordoen. Basis hiervoor is de risico-inventarisatie in de programmabegroting en de jaarstukken. Jaarlijks wordt bij de jaarrekening bekeken of de omvang van deze reserve nog voldoet om de risico's op te kunnen vangen. Eventuele stortingen en/of onttrekkingen worden dan in de eerstvolgende bestuursrapportage meegenomen. In de Kadernota 2018 is bepaald dat de berekening van de omvang van deze reserve mede wordt bepaald door het ratio te bepalen op 1 (was 2).

Bestemmingsreserve Egalisatie meerjarenbegroting
Deze reserve dient om overschotten en tekorten uit de onderscheiden jaarschijven van de begroting te reserveren of te onttrekken. Met andere woorden: deze reserve draagt bij dat de begroting in meerjarenperspectief sluitend is. Ook wordt deze reserve gebruikt om bedragen tussen de diverse begrotingsjaren te verschuiven. In het laatste jaar van elke meerjarenbegroting moet het saldo dan ook nihil zijn, tenzij er overschotten zijn gestort waaraan nog geen bestemming is gegeven.

Bestemmingsreserve Vitaal Ermelo in Ontwikkeling
Deze reserve wordt concreet ingezet voor de doelen Centrum, Duurzaamheid en Sport. In de Kadernota 2018 is bepaald dat deze reserve wordt opgeheven en dat het meerdere wordt overgeheveld naar de Algemene reserve (vrij besteedbaar). Hierdoor komt de reserve VEO eind 2019 op nul uit.

Bestemmingsreserves Grondexploitatie

Ermelo kent momenteel twee reserves Grondexploitatie, te weten de bestemmingsreserve Grondexploitatie en de bestemmingsreserve Risicoreserve Grondexploitatie. De reserve Grondexploitatie biedt de ruimte om strategische aankopen te doen. De reserve Risicoreserve Grondexploitatie dient als dekkingsmiddel voor manifest worden exploitatietekorten waarvoor een voorzieningen moet worden getroffen. In de Kadernota 2018 is bepaald dat voor beide reserves een bovengrens wordt gehanteerd ter grootte van € 1 mln.

Reserve Programmabegroting 2016-2019
Deze reserve is ingesteld bij de Programmabegroting 2016-2019. De reserve kent geen specifiek benoemd doel. Oorspronkelijk is deze reserve ingesteld voor de egalisatie tussen de begrotingsjaren 2016 tot en met 2019 en ter reservering van budgettaire voordelen over 2016 tot en met 2019 in afwachting van duidelijkheid over risico's en nieuw beleid. In de Kadernota 2018 is bepaald dat deze reserve wordt opgeheven en dat de gelden worden overgeheveld naar de Algemene reserve (vrij besteedbaar). Hierdoor komt de reserve eind 2019 op nul uit.

Reserve Sociaal Domein
In deze reserve worden overschotten Sociaal Domein gestort en tekorten Sociaal Domein onttrokken. De reserve is betrokken bij de evaluatie Sociaal Domein in 2017. Geconcludeerd kan worden dat aan de belangrijkste doelstelling voor instelling van de reserve is voldaan. Gelden bestemd voor het Sociaal Domein in 2015 en 2016 zijn beschikbaar gebleven voor het Sociaal Domein. Daarnaast is de reserve de afgelopen jaren een goed instrument gebleken om inzicht en overzicht in de budgetten van het Sociaal Domein te bieden. Op het moment dat de decentralisatieuitkering vervalt en de middelen via de Algemene uitkering naar de gemeente komen, zal de reserve nogmaals bezien worden. In de Meicirculaire 2017 is kenbaar gemaakt dat deze overheveling tot voor 2019 niet plaats zal vinden.

Beklemde bestemmingsreserves
Ermelo kent een achttal beklemde bestemmingsreserves, te weten:
- Reserve Duurzaamheid;
- Reserve Nieuwbouw sportcentrum Calluna;
- Reserve Transformatie Huis van Bestuur en Cultuur;
- Reserve GVVP;
- Reserve Overig Verkeer & Vervoer;
- Reserve Centrumontwikkeling;
- Reserve Bouwen;
- Reserve Sport.

De laatste zeven reserves zijn zogenoemde dekkingsreserves. Zij dienen als dekking van de afschrijvingen van de bepaalde investering. In de begrotingsbrieven van de provincie Gelderland is verzocht inzicht in de omvang van deze dekkingsreserves te geven. De toename van het aantal beklemde bestemmingsreserves is een gevolg van de BBV-vernieuwing 2017.

Ermelo kent momenteel de volgende beklemde bestemmingsreserves ter dekking van kapitaallasten:

Dekkingsreserve (bedragen x € 1.000,00)	Omvang reserve	Investering	Afschrijvings-termijn	Totaal afschrijvingen	Toelichting
Reserve Nieuwbouw sportcomplex Calluna	16.917	16.917	diverse termijnen	16.917	diverse termijnen van € 504.000,00 m.i.v. 2020
Reserve Transformatie Huis van Bestuur en Cultuur	1.500	1.500	20 jaar	1.500	20 termijnen van € 75.000,00 m.i.v. 2020
Reserve GVVP	4.172	4.172	20 jaar	4.172	20 termijnen van € 208.000,00 m.i.v. 2017/2018/2019/2020
Reserve Overig Verkeer & Vervoer	5.270	5.270	8 jaar	51	8 termijnen van € 6.000,00 m.i.v. 2018
			20 jaar	5.219	20 termijnen van € 261.000,00 m.i.v. 2017/2018//2019/2020/2021
Reserve Centrumontwikkeling	4.060	4.060	20 jaar	4.060	20 termijnen van € 203.000,00 m.i.v. 2017/2018/2019
Reserve Bouwen	240	240	20 jaar	240	termijnen van € 12.000,00 m.i.v. 2018
Reserve Sport	113	113	10 jaar	95	20 termijnen van € 10.000,00 m.i.v. 2019
			20 jaar	18	10 termijn van € 1.000,00 m.i.v. 2017

Voorzieningen
Naast algemene reserves en (beklemde) bestemmingsreserves heeft Ermelo 29 voorzieningen. Dit betreft voornamelijk voorzieningen in het kader van de meerjarenonderhoudsplannen gebouwen, ed. Daarnaast zijn dit voorzieningen voor dubieuze debiteuren, pensioenverplichtingen (voormalige) wethouders, afvalstoffen, begraafplaats, complex De Verbinding, ZAP, boscompensatie en groot onderhoud wegen en verlichting. Voorzieningen maken onderdeel uit van het vreemd vermogen. Het zijn feitelijk claims van derden. De bestemming kan ook niet zomaar gewijzigd worden. Voorzieningen worden gevormd wegens:
- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker, maar redelijkerwijs te schatten is;
- Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Onderstaand wordt de stand van de reserves en voorzieningen weergegeven:

Reserves en voorzieningen (x € 1.000,00)	Rekening 2016 (31-12-2016)	Begroting 2018 (1-1-2018)	Begroting 2021 (31-12-2021)	Daadwerkelijk nog vrij besteedbaar
Algemene reserve (vrij besteedbaar)	10.817	7.873	6.066	1.066
Algemene risicoreserve	4.700	4.700	2.700	0
Bestemmingsreserve Egalisatiereserve MJB	1.706	486	15	0
Bestemmingsreserve Grondexploitatie / Risicoreserve Grondexploitatie	5.188	4.343	1.981	1.981
Bestemmingsreserve Vitaal Ermelo in Ontwikkeling	6.340	6.176	0	0
Bestemmingsreserve Programmabegroting 2016-2019	1.535	2.554	0	0
Bestemmingsreserve Sociaal Domein	5.652	4.886	3.739	3.739
Overige bestemmingsreserves	1.859	1.689	1.298	0
Beklemde bestemmingsreserves	15.809	16.674	29.178	0
Voorzieningen	13.457	13.699	15.088	0
Voorzieningen is inclusief:				
• Voorziening Dubieuze debiteuren regulier	978	980	1.172	
• Voorziening Dubieuze debiteuren SoZa	898	952	1.168	
• Voorziening De Verbinding	1.959	1.996	2.033	
Totaal	67.063	63.080	60.065	6.786

De reservepositie (totaal reserves en voorzieningen) van Ermelo blijft, ondanks dat het totaalbedrag als gevolg van het investeringsniveau afneemt, goed.
Belangrijker is echter de omvang van de nog vrij te besteden reserves en voorzieningen. Wij informeren u regelmatig daarover. De laatste keer was in de Kadernota 2018.
Uit bovenstaande tabel blijkt dat er nog een incidenteel bedrag ter grootte van € 6,8 mln vrij te besteden is.

Stille reserves
Het kan voorkomen dat de boekwaarde van een activum lager is dan de daadwerkelijke economische waarde van dat activum. Bij herwaardering zou een herwaarderingsreserve ter grootte van het verschil tussen de boekwaarde en de actuele waarde ontstaan. Zonder herwaardering spreken wij van een stille reserve. Stille reserves kunnen ontstaan wanneer de bezittingen van de gemeente niet (geheel) worden gewaardeerd of niet tegen de economische waarde worden gewaardeerd. Omdat het BBV strengere eisen stelt aan het activeren van gemeentelijke uitgaven dan de Comptabiliteitsvoorschriften 1995 zullen deze momenteel minder snel ontstaan. Er mag in de meeste gevallen immers nog slechts bruto geactiveerd worden.

Een bijzondere categorie zijn de deelnemingen. Het betreft het aandelenbezit in onder andere de Bank Nederlandse Gemeenten. Deze aandelen zijn niet of slechts beperkt verhandelbaar. Omdat ze tegen verkrijgingswaarde zijn gewaardeerd, maar de intrinsieke waarde veel hoger ligt, behoren ze tot de categorie stille reserves.

Overzicht verloop reserves en voorzieningen

	2018			2019			
	stand 1/1	onttrekkingen	toevoegingen	stand 1/1	onttrekkingen	toevoegingen	stand 1/
Algemene Reserve							
7771174 Alg.reserve vrij besteedbaar	7.873.372	2.984.700	10.641.000	15.529.672	13.891.300	4.988.000	6.6
7771175 Alg.reserve weerstandscapaciteit	4.700.000	2.000.000	0	2.700.000	0	0	2.7
Totaal - Algemene Reserve	**12.573.372**	**4.984.700**	**10.641.000**	**18.229.672**	**13.891.300**	**4.988.000**	**9.3**
Bestemmingsreserve							
7771134 Best.reserve vervangingsfonds I&A	1.101.195	59.000	11.000	1.053.195	42.000	11.000	1.0
7771171 Best.reserve grondexploitatie	1.843.347	835.000	0	1.008.347	9.000	0	9
7771173 Best.reserve risicoreserve grondexpl.	2.500.000	1.500.000	0	1.000.000	0	0	1.0
7771177 Best.reserve egalisatie MJB	486.000	432.000	53.000	107.000	66.000	19.000	
7771181 Best.reserve bovenwijkse voorzieningen	3.378	4.000	0	-622	0	0	
7771197 Best.reserve woningbouw	363.261	364.000	0	-739	0	0	
7771210 Best.reserve leeftijdsbewust pers.beleid	219.957	4.000	21.000	236.957	4.000	21.000	2
7771216 Best.reserve vitaal Ermelo ontwikkeling	6.176.405	6.112.000	0	64.405	65.000	0	
7771234 Best.reserve Programmabegroting 2016-2019	2.554.100	401.000	2.144.700	4.297.800	5.808.000	1.510.300	
7771241 Best.reserve Sociaal Domein	4.885.848	697.000	0	4.188.848	300.000	0	3.8
Totaal - Bestemmingsreserve	**20.133.491**	**10.408.000**	**2.229.700**	**11.955.191**	**6.294.000**	**1.561.300**	**7.2**
Beklemde bestemmingsreserves							
7771225 Best.reserve Duurzaamheid	526.803	376.000	130.000	280.803	81.000	65.000	2
7771228 Best.reserve Huis van Bestuur en Cultuur (BBR)	1.500.000	0	0	1.500.000	0	0	1.5
7771229 Best.reserve Renovatie zwembad Calluna (BBR)	68	0	0	68	0	0	
7771230 Best.reserve Nieuwbouw sportcentrum Calluna (BBR)	945.012	0	2.336.000	3.281.012	0	13.636.000	16.9
7771235 Best.reserve GVVP (BBR)	4.150.000	54.000	0	4.096.000	88.000	0	4.0

7771236 Best.reserve Overig V&V (BBR)	5.266.000	24.000	-15.000	5.227.000	224.000	0	5.0
7771237 Best.reserve CO (BBR)	3.940.000	124.000	41.000	3.857.000	139.000	0	3.7
7771238 Best.reserve Bouwen (BBR)	240.000	12.000	0	228.000	12.000	0	2
7771239 Best.reserve Sport (BBR)	106.000	1.000	6.000	111.000	11.000	0	1
Totaal - Beklemde Bestemmingsreserve	**16.673.883**	**591.000**	**2.498.000**	**18.580.883**	**555.000**	**13.701.000**	**31.7**
Reserves	**49.380.746**	**15.983.700**	**15.368.700**	**48.765.746**	**20.740.300**	**20.250.300**	**48.2**
Voorzieningen							
Van derden verkr.middel.spec.besteding							
7771119 Voorziening MOP onderhoud dienstgebouwen begraafplaats	17.633	4.000	21.000	34.633	18.000	12.000	
7771136 Voorziening afvalstoffenheffing	418.982	0	0	418.982	80.000	0	3
7771138 Voorziening afkoop schoonmaken graven	338.716	10.000	4.000	332.716	10.000	4.000	3
7771140 Voorziening uitbreiding capaciteit begraafplaats	575.380	0	3.000	578.380	0	3.000	5
7771141 Voorziening toekomstig onderhoud terrein	568.483	38.000	30.000	560.483	38.000	30.000	5
7771214 Voorziening groot onderhoud Riolering	69.034	8.000	17.000	78.034	26.000	17.000	
7771215 Voorziening egalisatie riolering	3.825.700	103.000	311.000	4.033.700	4.000	320.000	4.3
Totaal - Van derden verkr. middel. spec. besteding	**5.813.928**	**163.000**	**386.000**	**6.036.928**	**176.000**	**386.000**	**6.2**
Voorzienng egalisatie onderhoud							
7771112 Voorziening MOP onderhoud gebouw Leemkuul	60.884	0	0	60.884	0	0	
7771113 Voorziening MOP overig onderhoud Leemkuul	4.612	0	0	4.612	0	0	
7771114 Voorziening MOP onderhoud gebouw Dialoog	43.402	43.000	22.000	22.402	15.000	22.000	
7771115 Voorziening MOP overig onderhoud Dialoog	0	8.000	8.000	0	8.000	8.000	
7771116 Voorziening MOP onderhoud gemeentehuis	45.924	187.000	84.000	-57.076	65.000	84.000	-
7771117 Voorziening MOP onderhoud gemeentewerf	35.960	11.000	31.000	55.960	29.000	31.000	
7771118 Voorziening MOP onderhoud brandweergarage	69.788	19.000	37.000	87.788	23.000	37.000	1
7771120 Voorziening MOP onderhoud hal Calluna	8.334	111.000	104.000	1.334	132.000	132.000	
7771121 Voorziening MOP onderhoud Weth. Balvers	28.313	40.000	21.000	9.313	12.000	21.000	
7771122 Voorziening MOP onderhoud 't Palet	55.357	0	0	55.357	0	0	
7771123 Voorziening MOP onderhoud priv. accom.	142.607	64.000	76.000	154.607	60.000	76.000	1
7771221 Voorziening groot onderhoud wegen	2.677	492.000	492.000	2.677	492.000	492.000	
7771222 Voorziening groot onderhoud verlichting	66.391	64.000	31.000	33.391	25.000	31.000	
7771224 Voorziening groot onderhoud Pakhuis	17.535	7.000	13.000	23.535	7.000	13.000	
7771231 Voorziening MOP Civiele kunstwerken	5.209	13.000	10.000	2.209	9.000	10.000	
7771232 Voorziening MOP kunstwerken	14.708	11.000	11.000	14.708	11.000	11.000	
Totaal - vz. Egalisatie onderhoud	**601.701**	**1.070.000**	**940.000**	**471.701**	**888.000**	**968.000**	**5**
Voorziening verplich., verlies, risico							
7771132 Voorziening pensioenverpl. wethouders	2.828.747	160.000	200.000	2.868.747	127.000	200.000	2.9
7771226 Voorziening boscompensatie	467.495	0	0	467.495	0	0	4
7771233 Voorziening WGA-lasten	60.515	42.000	42.000	60.515	42.000	42.000	
Totaal - vz. Verplicht., verlies, risico	**3.356.757**	**202.000**	**242.000**	**3.396.757**	**169.000**	**242.000**	**3.4**
Voorziening BBV artikel 63 lid 8							
7771135 Voorziening dubieuze debiteuren	979.527	0	48.000	1.027.527	0	48.000	1.0
7771156 Voorziening dubieuze debiteuren SoZa	952.000	0	54.000	1.006.000	0	54.000	1.0
7771206 Voorziening GE - De Verbinding	1.995.600	0	37.000	2.032.600	0	0	2.0
Totaal - vz. BBV artikel 63 lid 8	**3.927.127**	**0**	**139.000**	**4.066.127**	**0**	**102.000**	**4.1**
Voorzieningen	**13.699.513**	**1.435.000**	**1.707.000**	**13.971.513**	**1.233.000**	**1.698.000**	**14.4**
Totaal reserves en voorzieningen	**63.080.259**	**17.418.700**	**17.075.700**	**62.737.259**	**21.973.300**	**21.948.300**	**62.7**

Overzicht van structurele toevoegingen aan reserves

Programma / Product / Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Reserve I&A-fonds: Storting ten behoeve van kapitaallasten investeringen I&A (op basis van een 10-jarig gemiddelde)	11	11	11	11
Reserve Leeftijdsbewust personeelsbeleid: Jaarlijkse storting	21	21	21	21
Totaal structurele toevoegingen aan reserves	**32**	**32**	**32**	**32**

Overzicht van structurele onttrekkingen aan reserves

Programma / Product / Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Reserve Egalisatie MJB: Onttrekking t.b.v. beheer fontein Markt 2017 t/m 2026	3	3	3	3
Reserve Grondexploitatie: Onttrekking t.b.v. jaarlijkse algemene beheerskosten Grondexploitatie	9	9	9	9

Reserve I&A-fonds: Onttrekking t.b.v. dekking kapitaallasten investeringen I&A	44	42	10	8
Reserve Duurzaamheid: Onttrekking t.b.v. dekking jaarlijkse exploitatielasten	16	16	16	16
Reserve Huis van bestuur en Cultuur: Onttrekking ter dekking van jaarlijkse afschrijving 2020 t/m 2039 (afschrijvingstermijn is 20 jaar)			75	75
Reserve Nieuwbouw sportcentrum Calluna: Onttrekking ter dekking van jaarlijkse afschrijving 2020 t/m 2059 (afschrijvingstermijnen: diversen)			504	504
Reserve GVVP: Onttrekking ter dekking van jaarlijkse afschrijving 2017 t/m 2036 (afschrijvingstermijn is 20 jaar)	54	88	208	208
Reserve Overig Verkeer en vervoer: Onttrekking ter dekking van jaarlijkse afschrijving 2017 t/m 2036) (afschrijvingstermijnen zijn 8 en 20 jaar)	24	224	224	267
Reserve Centrumontwikkeling: Onttrekking ter dekking van jaarlijkse afschrijving 2017 t/m 2036 (afschrijvingstermijn is 20 jaar)	124	139	203	203
Reserve Bouwen: Onttrekking ter dekking van jaarlijkse afschrijving 2018 t/m 2037 (afschrijvingstermijn is 20 jaar)	12	12	12	12
Reserve Sport: Onttrekking ter dekking van jaarlijkse afschrijving 2017 t/m 2036 (afschrijvingstermijnen zijn 10 en 20 jaar)	1	11	11	11
Algemene reserve (vrij besteedbaar): Onttrekking ter dekking van rentelasten aangetrokken vaste geldleningen	269	224	180	135
Reserve leeftijdsbewust personeelsbeleid: Onttrekking jaarlijkse kosten	4	4	4	4
Totaal structurele onttrekkingen aan reserves	**560**	**772**	**1.459**	**1.455**

Investeringen

Investeringsplan

De gemeente Ermelo werkt met een voortschrijdend 10-jarig investeringsplan. Al jaren worden er kredieten doorgeschoven naar volgende jaren. Feitelijk worden investeringskredieten soms te ambitieus in de tijd ingeschat en te vroeg in de begroting opgenomen. Het investeringsplan is volledig geactualiseerd. Bij de Kadernota 2018 zijn alle investeringen, qua planning en opname in het juiste begrotingsjaar, tegen het licht gehouden. Vervolgens is een nieuw en verbeterd investeringsplan 2017-2021 vervaardigd. Hierin is een aantal investeringskredieten doorgeschoven naar latere begrotingsjaren. Tevens zijn in dit nieuwe investeringsplan 2017-2021 opgenomen de investeringen uit het Strategisch Financieel Beleid en de gevolgen van de raadsvergaderingen van 5 en 6 juli 2017.
De investeringen uit de jaren 2018 tot en met 2021 zijn bij de desbetreffende programma's in detail opgenomen. De jaren 2022 en verder geven uiteraard een doorkijk op de langere termijn, te zien als de wachtkamerfunctie. De in die jaren opgenomen investeringen kunnen dan ook nog zonder budgettaire gevolgen worden gewijzigd.

Om de investeringsplanning beter te kunnen beheersen wordt gewerkt met voorbereidingskredieten en (gefaseerde) uitvoeringskredieten. Tevens worden investeringen waar mogelijk in de vorm van projecten uitgevoerd. Ermelo werkt met een tienjarig investeringsplan. Dit betekent dat naar mate een investering verder in de tijd staat, de bedragen zijn gebaseerd op grovere aannames en schattingen. Eerst nadat de plannen verder uitgewerkt worden, komt er duidelijkheid over de daadwerkelijke hoogte van het benodigde investeringskrediet.

Daarnaast geldt dat Ermelo de vervangingskredieten niet raamt op basis van het prijspeil geldend voor het concrete uitvoeringsjaar, maar op basis van historische prijspeilen.

De belangrijkste investeringen zijn/blijven:
- Aanleg Westflank;
- GVVP (fietsvoorzieningen / leefbaarheid en bereikbaarheid / verkeersveiligheid / parkeren / risicoreservering);
- Aanleg rijwielpaden en -stroken;
- Fietsvoorzieningen Het Tonselse Veld;
- Rotonde KNHS;
- Parkeren en ontsluiting sportcentrum Calluna;
- Revitalisering Kerkdennen;
- Openbare verlichting;
- Diverse rioleringskredieten ZAP;
- Centrumontwikkeling;
- Duurzaamheidsstimuleringsleningen;
- Vervanging containers inzameling huishoudelijk afval en ondergrondse containers;
- Diverse onderwijskredieten (met name Pretoriusplein, De Goede Herder en schoolgebouw/gymlokalen Groevenbeek);
- Nieuwbouw sportcentrum Calluna;
- Diverse kredieten buitensport;
- Huis van Bestuur en Cultuur / De Dialoog (MOP);
- Diverse kredieten Bedrijfsvoering (ICT / tractie / gemeentehuis / gemeentewerf).

Het investeringsniveau per programma ziet er als volgt uit:

Programmabegroting 2018-2021: Investeringsplan 2017-2027									Bedragen x € 1.000,00			
Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Totaal
Totaal:												
Lasten	15.567	15.366	33.092	1.057	1.419	812	533	481	1.304	1.367	2.166	73.164
Baten	-1.096	-325	-1.149	-145	-147	-43	-46	-49	-53	-56	-60	-3.169
Saldo	14.471	15.041	31.943	912	1.272	769	487	432	1.251	1.311	2.106	69.995
Programma R&I:												
Lasten	6.180	7.047	12.142	225	324	434	343	304	422	413	2.012	29.846
Baten	-878	-185	-1.007	0	0	0	0	0	0	0	0	-2.070
Saldo	5.302	6.862	11.135	225	324	434	343	304	422	413	2.012	27.776
Programma Samenleven:												
Lasten	3.634	7.745	20.669	420	0	197	0	34	0	0	22	32.721
Baten	-111	-33	-35	-38	-40	-43	-46	-49	-53	-56	-60	-564
Saldo	3.523	7.712	20.634	382	-40	154	-46	-15	-53	-56	-38	32.157
Programma Economie:												
Lasten	0	0	40	0	0	0	0	0	0	0	0	40
Baten	-107	-107	-107	-107	-107	0	0	0	0	0	0	-535
Saldo	-107	-107	-67	-107	-107	0	0	0	0	0	0	-495
Programma B&D:												
Lasten	5.753	574	241	412	1.095	181	190	143	882	954	132	10.557
Baten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo	5.753	574	241	412	1.095	181	190	143	882	954	132	10.557
Totaal (saldo)	**14.471**	**15.041**	**31.943**	**912**	**1.272**	**769**	**487**	**432**	**1.251**	**1.311**	**2.106**	**69.995**

Onderscheid in soort investering	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Totaal
Investeringen met een economisch nut	8.864	9.464	21.510	457	1.095	203	190	177	882	954	154	43.950
Investeringen met een economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	1.684	41	3.377	193	209	319	228	189	256	298	1.897	8.691
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	3.261	5.676	7.198	407	115	290	115	115	166	115	115	17.573
Overige investeringen	662	-140	-142	-145	-147	-43	-46	-49	-53	-56	-60	-219
Totaal (saldo)	**14.471**	**15.041**	**31.943**	**912**	**1.272**	**769**	**487**	**432**	**1.251**	**1.311**	**2.106**	**69.995**

Uit het bovenstaande overzicht blijkt dat Ermelo op basis van de Programmabegroting 2018-2021 voornemens is om in de periode 2017 tot en met 2027 een totaalbedrag van € 73,2 mln aan uitgaven voor investeringen te gaan doen. Hier staat € 3,2 mln aan directe inkomsten voor investeringen tegenover. Per saldo bedragen de netto-investeringen over de jaren 2017 tot en met 2027 € 70,0 mln.

Brengen wij dat terug tot de periode van deze programmabegroting dan zal Ermelo in de jaren 2018 tot en met 2021 € 49,2 mln aan netto-investeringen gaan doen. Dit zijn grote bedragen. Ermelo is dan ook een ambitieuze gemeente. Dit heeft mogelijk wel tot gevolg dat Ermelo de komende jaren niet binnen de toegestane EMU-norm blijft.

Toelichting op de financiële positie

Uitgangspunten Programmabegroting 2018-2021

In de Kadernota 2018 zijn de financieel-technische uitgangspunten verwoord. Deze zijn verwerkt in deze Programmabegroting 2018-2021. Voor zover noodzakelijk zijn de uitgangspunten uit de Kadernota 2018 geactualiseerd.

Voor de goede orde vermelden wij de gehanteerde uitgangspunten in dit hoofdstuk.

Omschrijving	Percentage	Toelichting
Ontwikkelingen belastingen:		
Algemene belastingen (OZB / hondenbelasting)	1,8%	Stijging met inflatiecorrectie 2018.
Precariobelasting	0%	Geen stijging als gevolg van rijksbeleid.
Toeristenbelasting	5%	Tarief gaat in 2018 naar € 1,00 p.p.p.n. / Tarief geldt voor 2018 en 2019.
Forensenbelasting	5%	Tarief gaat in 2018 naar € 235,00 per object per jaar.
Afvalstoffenheffing		Volledig kostendekkend, inclusief btw en voorziening Afvalstoffen.
Rioolheffing	1,7%	Gebaseerd op het ZAP: volledig kostendekkend, inclusief btw en voorziening riolering. Jaarlijks indicatie voor inflatie.
Overige legestarieven		Volledig kostendekkend, tenzij nadrukkelijk anders is besloten.
Overige ontwikkelingen:		
Loonontwikkelingen	2,2%	Loonmutaties 2,2% van de totale loonsom.
Prijsontwikkelingen	1,8%	Inflatiepercentage 2018.
Volumeontwikkelingen	0,5%	0,5% over de gecorrigeerde omzet.

Ontwikkelingen indexering subsidies	1,4%	1,4% over het totaal van de ramingen voor gesubsidieerde instellingen, zijnde een stelpost ter grootte van € 56.000,00.
Ontwikkelingen indexatie Gemeenschappelijke regelingen	2%	Loon- en prijsontwikkelingen binnen GR's.
Renteontwikkelingen:		
Rentevisie lange termijn bij aantrekken gelden	1,5%	Is ook rentepercentage kapitaallasten.
Rentevisie korte termijn bij aantrekken gelden	0%	
Rentevisie nieuwe beleggingen gelden	0%	
Rentevisie bestaande beleggingen gelden		Rentepercentage bepalen op de contractueel vastgestelde percentages.
Ontwikkelingen Grondbeleid:		
Rentepercentage Grondbeleid	1,4%	
Percentage kostenstijging	2%	
Percentage opbrengststijging woningbouw	2%	
Percentage opbrengststijging bedrijfsterrein	2%	
Rekentarief ambtelijke (plan)kosten		€ 125,00 per uur.

Algemene uitkering Gemeentefonds

In deze Programmabegroting 2018-2021 zijn alle gegevens over de algemene uitkering Gemeentefonds tot en met de Meicirculaire 2017 opgenomen. De budgettaire gevolgen van de Septembercirculaire 2017 konden nog niet worden meegenomen, deze zijn eerst beschikbaar in de loop van september 2017. De budgettaire gevolgen hiervan zullen wij meenemen in een Bestuursrapportage 2017.

De Algemene Uitkering van het Gemeentefonds is de grootste inkomstenpost van onze gemeente, zeker nu ook de middelen voor het Sociaal Domein zijn toegevoegd. De ontwikkelingen rondom de algemene uitkering zijn al een paar jaar erg onzeker. Dit hing natuurlijk sterk samen met de economische crisis en de daaruit resulterende rijksbezuinigingen. Het huidig economisch beeld laat zien dat de groeit stevig doorzet. Nu de economie weer groeit zal dit mogelijk resulteren in een stabielere algemene uitkering. Overigens speelt momenteel landelijk de discussie inzake de herziening van de financiële verhoudingen, met als aandachtspunt om de algemene uitkering meer te stabiliseren. Met name het al of niet continueren van de huidige normeringssystematiek waarbij de groei van de algemene uitkering (het accres) mee beweegt met de ontwikkelingen op de rijksbegroting is een van de onderwerpen.
Als gemeente zijn wij dan ook sterk afhankelijk op welke wijze het Rijk de economische ontwikkelingen in de rijksbegroting vertaalt. Een besluit van het Kabinet tot aanvullende bezuinigingen zal zijn weerslag kunnen vinden op het Gemeentefonds, afhankelijk of deze uitgaven relevant zijn voor het Gemeentefonds. Een besluit van het Kabinet tot aanvullende rijksuitgaven kan daarentegen leiden tot een stijging van het accres [1]. Voorts zien we dat het Kabinet toevoegingen aan de algemene uitkering steeds meer tracht te oormerken en te voorzien van allerlei voorwaarden. Dit beperkt de autonomie van de gemeente.

Ten aanzien van de algemene uitkering zijn diverse ontwikkelingen gaande waarvan een aantal voor de gemeente vooralsnog resulteert in onzekerheden. Genoemd kunnen worden:
- onzekerheden rondom de ontwikkeling van de rijksuitgaven;
- continuering van de opschalings-/ apparaatskorting;
- herziening van de financiële verhoudingen, o.a. het wel of niet continueren van de normeringssystematiek;
- wel of geen extra eigen belastinggebied voor de gemeente;
- EMU-saldopad medeoverheden;
- ontwikkelingen rondom de drie decentralisaties Jeugdzorg, de nieuwe taken Wmo en de Participatiewet met name de overheveling van de integratie-uitkering naar de algemene uitkering. Voorts wordt een onderzoek uitgevoerd naar de verdeelmodellen.

In deze begroting is de Meicirculaire 2017 volledig verwerkt. De budgettaire uitkomst van de Meicirculaire 2017 kent ten opzichte van de ramingen in de Decembercirculaire 2016 een positief beeld. Wel is de Meicirculaire 2017 is beleidsarm, dit met het oog op de demissionaire status van het kabinet. Financiële ruimte vragende plannen als bijvoorbeeld klimaat, nieuw belastingstelsel en defensie zullen op zijn vroegst verwerkt worden in de komende Miljoenennota, die in september 2017 uitkomt. De huidige circulaire bevat voornamelijk mutaties als gevolg van loon- en prijsstijgingen, zowel in de algemene uitkering als bij het sociaal domein. Verder worden wijzigingen aangebracht in enkele bestaande decentralisatie-uitkeringen.

De Meicirculaire 2017 zelf leidt over de hele linie voor Ermelo tot een positief beeld. De belangrijkste bijstellingen betreffen:
- hogere uitkeringsfactor als gevolg van een hoger accres [1], bijstelling plafond btw-compensatiefonds alsmede vrijval verdeelreserve;
- mutaties in de basisgegevens;
- voorlopige effecten van hertaxatie Woz-waarden tijdvak 2018;

- beëindiging rechtstreekse betalingen aan de VNG en Waarderingskamer via het gemeentefonds;
- vergoeding kosten asielinstroom;
- armoedebestrijding kinderen;
- bijstelling van de integratie-uitkering WMO;
- bijstellingen binnen het Sociaal Domein.

De Meicirculaire 2017 leidt per saldo tot de volgende budgettaire uitkomst:

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
uitkomst Meicirculaire 2017	-442 V	-755 V	-767 V	-735 V	-771 V	-640 V

Met betrekking tot de uitkomst van deze circulaire bent u eerder al door middel van de raadsbrief van 28 juni 2016 geïnformeerd. De uitkomsten zijn door ons verwerkt in deze begroting.

[1]
Bedrag waarmee het beschikbare bedrag van het Gemeentefonds jaarlijks wordt aangepast, gebaseerd op een bestuurlijk overeengekomen normeringsystematiek

Grondexploitatie

Financieel kengetal: Grondexploitatie
Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamd) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de begroting of rekening en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

Kengetal	2018		2019		2020		2021	
Grondexploitatie	2%	A	0%	A	0%	A	-1%	A

Voor de financiële positie van de gemeente in zijn geheel is van het onderdeel Grondexploitatie vooral de ontwikkeling van de reserves Grondexploitatie van belang. In de paragraaf Grondbeleid wordt expliciet ingegaan op de grondexploitatie. Kortheidshalve verwijzen wij naar deze paragraaf.

Tarievenbeleid

Financieel kengetal: Belastingcapaciteit
De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de provincie of gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De definitie van het kengetal belastingcapaciteit is: Woonlasten meerpersoonshuishouden in het begrotingsjaar ten opzichte van het landelijk gemiddelde in het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar, uitgedrukt in een percentage. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert ieder jaar deze lasten in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en de reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. In de Kadernota 2018 is besloten om in deze begroting geen stijging maar alleen de inflatiecorrectie door te voeren.
Hoe lager dit percentage is, hoe meer vrije belastingcapaciteit een gemeente heeft.

Kengetal	2018		2019		2020		2021	
Belastingcapaciteit	93%	A	93%	A	93%	A	93%	A

In de paragraaf Lokale heffingen wordt expliciet ingegaan op de tarieven voor lokale belastingen, heffingen en retributies. Kortheidshalve volstaan wij met een verwijzing naar deze paragraaf.

Overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld

bedragen (x 1.000,00) - = voordeel Programma's		Jaarstukken 2016	Begroting 2017	Programmabegroting 2018-2021			
				2018	2019	2020	2021
0.1 Bestuur	lasten		1.798	2.156	2.141	1.765	1.765
	baten		-48	-50	-50	-50	-50
	saldo		1.750	2.106	2.091	1.715	1.715
0.2 Burgerzaken	lasten		588	661	695	638	668
	baten		-481	-474	-474	-474	-474
	saldo		107	187	221	164	194
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	lasten		491	592	618	620	621
	baten		-49	-46	-46	-46	-46
	saldo		442	546	572	574	575
0.4 Ondersteuning organisatie	lasten		9.107	9.646	9.539	9.394	9.430
	baten		-79	-284	-286	-286	-286
	saldo		9.028	9.362	9.253	9.108	9.144
0.5 Treasury	lasten		3.145	317	379	490	424
	baten		-3.589	-1.067	-880	-646	-637
	saldo		-444	-750	-501	-156	-213
0.61 OZB woningen	lasten		212	178	178	178	178
	baten		-3.080	-3.288	-3.288	-3.288	-3.288
	saldo		-2.868	-3.110	-3.110	-3.110	-3.110
0.62 OZB niet-woningen	lasten		31	27	27	27	27
	baten		-2.877	-3.015	-3.015	-3.015	-3.015
	saldo		-2.846	-2.988	-2.988	-2.988	-2.988
0.64 Belastingen Overig	lasten		120	105	105	105	105
	baten		-1.549	-1.552	-1.552	-1.552	-1.552
	saldo		-1.429	-1.447	-1.447	-1.447	-1.447
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	lasten		0	0	0	0	0
	baten		-37.964	-40.936	-41.380	-41.817	-42.292
	saldo		-37.964	-40.936	-41.380	-41.817	-42.292
0.8 Overige baten en lasten	lasten		59	403	973	1.336	1.908
	baten		-867	-913	-938	-963	-963
	saldo		-808	-510	35	373	945
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	lasten		0	0	0	0	0
	baten		0	0	0	0	0
	saldo		0	0	0	0	0
0.10 Mutaties reserves	lasten		6.384	15.369	20.250	32	32
	baten		-7.954	-15.984	-20.740	-1.893	-1.470
	saldo		-1.570	-615	-490	-1.861	-1.438
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	lasten		0	0	0	0	0
	baten		0	0	0	0	0
	saldo		0	0	0	0	0
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	lasten		1.374	1.410	1.443	1.476	1.480
	baten		-2	-2	-2	-2	-2
	saldo		1.372	1.408	1.441	1.474	1.478
1.2 Openbare orde en Veiligheid	lasten		468	452	464	464	465
	baten		-16	-16	-16	-16	-16
	saldo		452	436	448	448	449
2.1 Verkeer en vervoer	lasten		2.754	2.536	2.773	3.315	3.238
	baten		-68	-76	-76	-76	-76
	saldo		2.686	2.460	2.697	3.239	3.162
2.5 Openbaar vervoer	lasten		7	7	7	7	7
	baten		0	0	0	0	0
	saldo		7	7	7	7	7
3.1 Economische ontwikkeling	lasten		7	7	7	7	7
	baten		0	0	0	0	0
	saldo		7	7	7	7	7
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	lasten		150	20	10	0	0
	baten		-150	-20	-10	0	0
	saldo		0	0	0	0	0
3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	lasten		230	212	224	226	224
	baten		-204	-215	-220	-224	-223
	saldo		26	-3	4	2	1
3.4 Economische promotie	lasten		248	265	296	298	298
	baten		-1.038	-1.081	-1.081	-1.081	-1.081
	saldo		-790	-816	-785	-783	-783
4.1 Openbaar basisonderwijs	lasten		117	112	188	188	188
	baten		-5	0	0	0	0
	saldo		112	112	188	188	188
4.2 Onderwijshuisvesting	lasten		1.083	1.342	1.027	1.116	1.110
	baten		-44	-46	-46	-46	-46
	saldo		1.039	1.296	981	1.070	1.064
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	lasten		1.025	953	962	980	990
	baten		-60	-57	-57	-57	-57
	saldo		965	896	905	923	933
5.1 Sportbeleid en activering	lasten		207	210	210	210	210
	baten		-46	-38	-38	-38	-38
	saldo		161	172	172	172	172

bedragen (x 1.000,00) - = voordeel Programma's		Jaarstukken 2016	Begroting 2017	Programmabegroting 2018-2021			
				2018	2019	2020	2021
5.2 Sportaccommodaties	lasten		2.013	2.131	2.205	3.505	2.829
	baten		-775	-742	-742	-924	-742
	saldo		1.238	1.389	1.463	2.581	2.087
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	lasten		285	297	298	298	300
	baten		0	0	0	0	0
	saldo		285	297	298	298	300
5.4 Musea	lasten		288	248	243	238	233
	baten		-93	-57	-57	-57	-57
	saldo		195	191	186	181	176
5.5 Cultureel erfgoed	lasten		38	33	38	42	32
	baten		-10	0	0	0	0
	saldo		28	33	38	42	32
5.6 Media	lasten		416	465	465	465	465
	baten		-19	0	0	0	0
	saldo		397	465	465	465	465
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	lasten		1.923	2.003	1.999	1.982	2.006
	baten		-401	-401	-401	-381	-381
	saldo		1.522	1.602	1.598	1.601	1.625
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	lasten		3.568	3.335	3.340	3.573	3.605
	baten		-364	-496	-496	-481	-471
	saldo		3.204	2.839	2.844	3.092	3.134
6.2 Wijkteams	lasten		291	341	341	341	341
	baten		0	0	0	0	0
	saldo		291	341	341	341	341
6.3 Inkomensregelingen	lasten		7.244	7.750	7.874	8.043	8.247
	baten		-4.112	-4.275	-4.373	-4.512	-4.618
	saldo		3.132	3.475	3.501	3.531	3.629
6.4 Begeleide participatie	lasten		3.567	3.339	3.147	2.948	2.883
	baten		0	0	0	0	0
	saldo		3.567	3.339	3.147	2.948	2.883
6.5 Arbeidsparticipatie-instrumenten gericht op toeleiding naar werk	lasten		350	716	750	625	545
	baten		0	0	0	0	0
	saldo		350	716	750	625	545
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	lasten		909	773	778	782	782
	baten		0	0	0	0	0
	saldo		909	773	778	782	782
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	lasten		7.013	6.550	6.515	6.536	6.529
	baten		-662	-662	-662	-662	-662
	saldo		6.351	5.888	5.853	5.874	5.867
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	lasten		5.619	7.226	7.227	7.265	7.295
	baten		0	0	0	0	0
	saldo		5.619	7.226	7.227	7.265	7.295
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	lasten		24	25	25	25	25
	baten		0	0	0	0	0
	saldo		24	25	25	25	25
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	lasten		557	930	930	930	930
	baten		0	0	0	0	0
	saldo		557	930	930	930	930
7.1 Volksgezondheid	lasten		727	725	725	725	725
	baten		-1	-1	-1	-1	-1
	saldo		726	724	724	724	724
7.2 Riolering	lasten		2.320	2.023	2.046	2.208	2.208
	baten		-2.615	-2.617	-2.626	-2.820	-2.809
	saldo		-295	-594	-580	-612	-601
7.3 Afval	lasten		1.883	2.107	2.181	2.301	2.301
	baten		-1.999	-2.226	-2.311	-2.429	-2.428
	saldo		-116	-119	-130	-128	-127
7.4 Milieubeheer	lasten		1.416	1.327	1.061	984	984
	baten		0	0	0	0	0
	saldo		1.416	1.327	1.061	984	984
7.5 Begraafplaatsen	lasten		434	453	452	456	459
	baten		-456	-529	-526	-528	-530
	saldo		-22	-76	-74	-72	-71
8.1 Ruimtelijke Ordening	lasten		864	1.092	858	862	862
	baten		-200	-135	0	0	0
	saldo		664	957	858	862	862
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	lasten		341	399	332	329	326
	baten		-264	-353	-323	-320	-317
	saldo		77	46	9	9	9
8.3 Wonen en bouwen	lasten		908	1.060	1.041	1.024	1.015
	baten		-462	-674	-674	-674	-674
	saldo		446	386	367	350	341
Totaal overzicht	**lasten**		**72.603**	**82.328**	**87.387**	**69.359**	**69.302**
	baten		**-72.603**	**-82.328**	**-87.387**	**-69.359**	**-69.302**
	saldo		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Voor de Jaarstukken 2016 was bij het opstellen van de Programmabegroting 2018-2021 een inrichting op taakvelden nog niet beschikbaar.